

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ISSN 1513-1661

ปัญญาจักษ

วารสารรายสองเดือน ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๒๓ กุมภาพันธ์-มีนาคม ๒๕๕๖

000225

สุชีพ ปุณฺณานุกาภ

ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา
 ปุชนิยมบุคคลที่โลกไม่รู้ลิม

๓๑๓๓ พ.ศ. ๒๕๓๓ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรญาณ) (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี) แห่งประเทศไทย

เรื่องจากปก

สุชีพ ปุญญาภาพ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา
 ปุชนิยบุคคลที่โลกไม่รู้ลึ้ม ๓

สุชีพรำลึก

พระญาณวโรดม..... ๔
 สมเด็จพระพุทธชินวงศ์..... ๑๐
 พระพรหมมณี ๑๑
 พระเทพดิลก ๑๒
 นายแผน วรธมเมธี ๑๔
 พล.อ.อ. หะริน หงสกุล ๑๕
 ศาสตราจารย์เกียรติคุณแสง จันทร์งาม ๑๗
 น.อ. ประยงค์ สุวรรณบุบผา ๒๐
 รองศาสตราจารย์ชัยวัฒน์ อุตพัฒน์ ๒๓
 นิตราศางไทรป่า ๒๕
 นิตราศางไทรงาม ๒๗

บทความพิเศษ

พระพุทธศาสนา : สงฆ์กับการเมือง เหตุการณ์ที่ชาวพุทธชุมนุมปฏิบัติธรรม
 หน้ารัฐสภา เมื่อ ๕-๒๐ กันยายน ๒๕๕๕..... ๓๙

บทความ

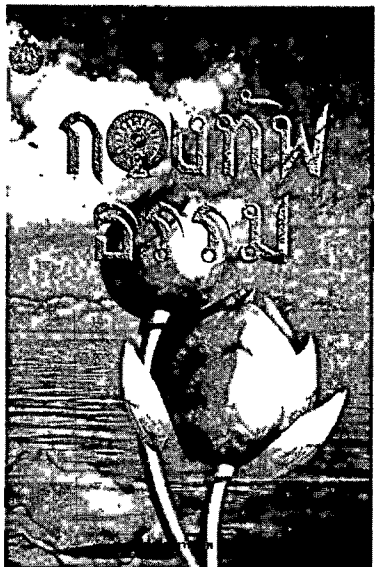
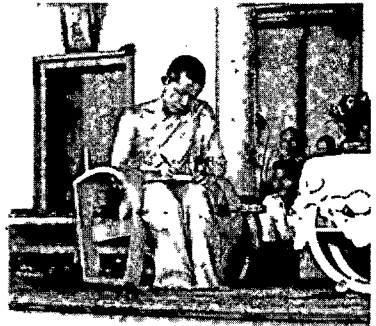
พระพุทธประวัติในพระทรงระคนของ
 สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ๓๐
 พระพุทธศาสนาที่อินโดนีเซียในอดีต ๓๖

ศาสนวิทยา

พระพุทธศาสนากับสิ่งแวดล้อม ๓๔
 ความเกี่ยวข้องระหว่างพระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์และ
 อเทวนิยม ๔๔

บันทึกประสบการณ์ทางอินทรีย์

จาริกธรรม-ย่าอินเตีย (๓๙) ๔๖

ยินดีรับพิจารณา บทความ สารคดี, บทกวี, และอื่นๆ เพื่อพิมพ์เผยแพร่เป็นวิทยาทานในนิตยสารปัญญาจักขุ ความยาวประมาณ ๑-๓ หน้า
 กระจายเลข ๔ หากยาวมากกว่านี้ ควรจะจบเป็นตอนๆ ได้
 ส่งทางไปรษณีย์ถึง พระมหา ดร.ไพฑูรย์ รุจิमितโต บรรณารักษ์การบริหาร

ปัญญาจักขุ

ประธานที่ปรึกษา :

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

ที่ปรึกษา :

พระธรรมวิสุทธิมงคล, พระเทพดิลก, พระราชเมธาภรณ์, พระราชกวี, พระราชญาณปริชา, พระปริยัติสารเมธี, พระศรีมงคลเมธี, พระอริยมณี, พระฉัตรวิมล, พระวินัยเมธี, พระครูปลัดสัมพัฒน์วิริยาจารย์, พระมหา ดร. ประคุณ คุณธมโม, พระมหาประเสริฐ ภิรมย์, พระมหาบุญศรี ญาณวฑฺฒ์, พระมหาวิทยา บริบูรณ์โส, ศ.ดร.ชัช ปุณโณทก, นายวคิน อินทสระ, ผศ.พรหม ศรีวงศ์, ผศ.ดร.พรชัย พิธีรินทร์ตะกุล, น.อ. ประยงค์ สุวรรณบุบผา, นายนิยาม ทองเป็นใหญ่, นายเสมอ กลิ่นหอม, นายศักดิ์ชาย พุดเพราะ

บรรณาธิการบริหาร :

พระมหา ดร.ไพฑูรย์ จุจิมิตโต

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายบริหาร :

พระมหาจรัส อุฬาโร

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายจัดการ :

ดร.สุวิญ รักรัตน์

หัวหน้ากองบรรณาธิการ :

พระมหาเสาวรา ธมมปุณฺโญ

บรรณาธิการผู้พิมพ์โฆษณา :

ผศ.ชัช หอมทวนลม

กองบรรณาธิการ :

พระครูประสิทธิ์ธรรมโสภณ, พระมหาสมศักดิ์ ญาณโพธิ์, พระมหาพงษ์พิสิฏฺฐ์ ฐานวโร, พระมหาสมศรี ปญฺญาสิริ, พระมหาสุชาติ สุชาติ, พระมหาทองเชิด กตปุณฺโญ, พระมหามงคล ขวุดีโร, ผศ.บรรเทง พาพิจิตร, ผศ.เสถียร วิพรหม, นายเพียร สังข์ธมฺส, นายบุญสิน บุตรพรหม, นายประยูร ฉิมมงคล, นายภิเชก ดำรงสูงเนิน, นายลิขิต เข็มทอง, นายพีรพัฒน์ รัตนเศรษฐี

ผู้จัดการ :

ผศ. จำนง คันทิก

ผู้ช่วยผู้จัดการ :

นายแหวนทอง บุญคำ

ที่ปรึกษาฝ่ายกฎหมาย :

นายเรธา สติสงฆ์

เจ้าของ :

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สำนักงาน : กองวิชาการ ม.มหามกุฏราชวิทยาลัย ถ.พระสุเมรุ พระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐ โทร ๐ ๒๒๘๑ ๖๔๒๗

โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๐๒๕๔

บรรณาธิการ

? นวาระที่สามมหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย มีมติให้วันที่ ๔ พฤษภาคม ซึ่งเป็นวันคล้ายวันมรณกรรมของท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เป็น **“วันอาจารย์สุชีพ”** เพื่อเป็นการยกย่องเชิดชู บูรพาจารย์

ปีนี้เป็นปีแรกที่มหาวิทยาลัยได้จัดงานขึ้น มีกิจกรรมหลายอย่าง เช่น บำเพ็ญกุศลอุทิศให้ท่าน อภิปรายโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตอบปัญหาธรรม นิทรรศการ และจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึก

โดยเฉพาะการจัดทำหนังสือนั้น ผู้บริหารได้มอบหมายให้คณะผู้จัดทำวารสารปัญญาจักขุ จัดทำเป็นฉบับพิเศษ ทางผู้จัดการได้ติดต่อขอบทความจากพระเถระ คิษยานุศิษย์ และผู้เคารพนับถือ ที่พิเศษกว่านั้น คณะผู้จัดทำมี พระมหาดร.ประคุณ คุณธมโม, ผศ.จำนง คันทิก ผู้จัดการ และบรรณาธิการได้เดินทางไปถึงแหล่งมาตุภูมิของท่านอาจารย์สุชีพ คือ ตลาดบางไทรป่า (บ้านเกิด) โรงเรียนวัดโพธิ์ อำเภอบางเลน โรงเรียนวัดสัมปทวน, วัดสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี อันเป็นสถานศึกษาระดับ ป ๒-ป.๕ และวัดที่ท่านอาจารย์บรรพชาเป็นสามเณร

แม้ว่าการเดินทางจะลวกชลักไปบ้าง เพราะเป็นสถานที่ไม่มีใครเคยไปมาก่อน แต่ด้วยความตั้งใจ จึงทำให้งานครั้งนี้ประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ความดีของหนังสือฉบับพิเศษเล่มนี้ อุทิศแด่ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา อันเป็นปูชนียบุคคลของเรา ชาว มจร.ทุกคน

กำหนดจัดงาน อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ

ครบรอบ ๓ ปีแต่วันมรณกรรม

ณ ห้องประชุมใหญ่ ตึก มมร. วัฒวณิเวศวิหาร

วันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๖

- เวลา ๑๒.๕๐ น. คณะผู้บริหาร คิษยานุศิษย์และแขกผู้มีเกียรติ พร้อมกัน ณ ห้องประชุม
- เวลา ๑๓.๐๐ น. ประธานจุดธูปเทียน บูชาพระรัตนตรัย
- พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ๑๐ รูป ขึ้นสู่อาสน์สงฆ์
 - พิธีกรอาราธนาศีล อาราธนาธรรม พระสงฆ์สดับปกรณ์
 - ถวายเครื่องไทยธรรม พระสงฆ์อนุโมทนา
 - ประธานในพิธีกรวดน้ำ เป็นเสร็จพิธีสงฆ์
- เวลา ๑๔.๐๐ น. - อภิปรายธรรมร่วม เรื่อง มหาวิทยาลัยสงฆ์กับพระพุทธศาสนาและสังคมไทย โดยผู้ทรงคุณวุฒิ
- (๑) ดร.กล้า สมตระกูล อธิบดีกรมการศาสนา
 - (๒) ศาสตราจารย์พิเศษ จำนงค์ ทองประเสริฐ นายกสมาคมศิษย์เก่า มมร.
 - (๓) ศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน
 - (๔) นายสุชพัฒน์ ทองเพ็ญ นายกสมาคมศิษย์เก่า มมร.
- นายถนอม บุตรเรือง ผู้ดำเนินการอภิปราย
- เริ่มแข่งขันวิจารณ์วรรณกรรม (ใช้สถานที่ชั้นล่าง ตึก สว.และวิหารรังษี)
- เวลา ๑๖.๐๐ น. ประกาศผลแข่งขันวิจารณ์วรรณกรรม
- มอบรางวัลและใบประกาศเกียรติบัตรแก่ผู้ชนะเลิศ
- ประธานในพิธีกล่าวอนุโมทนาและกล่าวปิดงาน เป็นเสร็จพิธี

มีนิตรรศการประวัติ คติธรรมของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ และความก้าวหน้าทางวิชาการ
พระพุทธศาสนาในบริเวณงาน

สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

 เรื่องจากปก

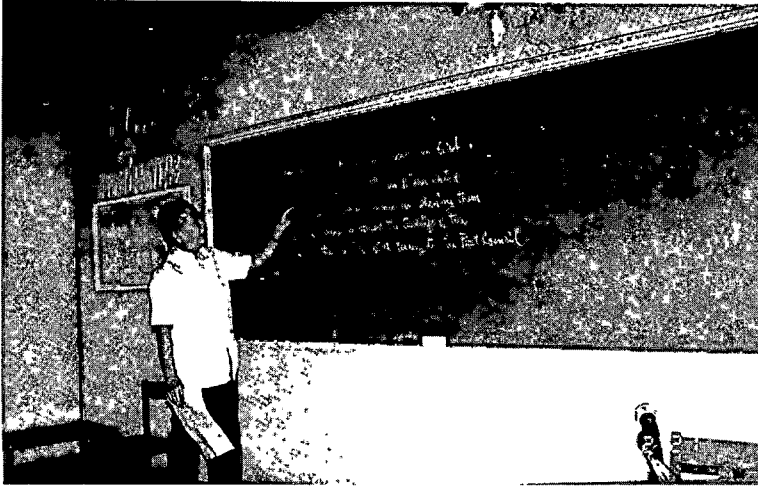
กองบรรณาธิการ

สุชีพ ปุญญานุภาพ

ปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา ปูชนียบุคคลที่โลกไม่รู้ลืม

กานอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นผู้ทรงคุณวุฒิยิ่งในวงการพระพุทธศาสนา ทั้งไทยและต่างประเทศ ยกย่องให้เป็นปราชญ์ผู้หนึ่ง และท่าน

อาจารย์สุชีพบรรยายในห้องเรียนของมมร.

ยังมีความรู้ในวิชาการหลายสาขาเช่น ในด้านศาสนา อักษรศาสตร์ (กวีนิพนธ์) ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ทวีป รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และตรรกวิทยา ฯลฯ

ด้านภาษาต่างประเทศ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ มีความรู้ในภาษาอังกฤษ บาลีสันสกฤต ฝรั่งเศส และเยอรมัน เฉพาะบาลีสันสกฤตนั้นท่านมี

ความแตกฉานมาก มีผลงานที่แปลจากสันสกฤตหลายเล่ม ส่วนภาษาอังกฤษนั้น ในสมัยดำรงเพศบรรพชิตแสดงพระธรรมเทศนาเป็นภาษาอังกฤษ ให้ชาวต่างประเทศฟังได้ ซึ่งเป็นที่กล่าวขานกันมากในสมัยนั้น

ความรู้ในสาขาวิชาต่าง ๆ นั้น ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ได้ศึกษาจากครูบาอาจารย์บ้างด้วยการค้นคว้า

อาจารย์สุชีพในฐานะเป็นที่ปรึกษาฝ่ายวิชาการของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยฯ

ด้วยตัวเองบ้าง จนสามารถนำความรู้เหล่านั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่นตลอดจนประเทศชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ได้อย่างน่าภูมิใจ

ชีวิตและผลงานของท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ จึงเป็นแม่แบบและบุคคลตัวอย่างให้ศิษยานุศิษย์ผู้ใกล้ชิดได้ประพฤติปฏิบัติกระทำในสิ่งที่ดีตลอดทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมและพระพุทธศาสนา

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ท่านดำเนินชีวิตของท่านตามแนวทางคำสอนแห่งพระพุทธศาสนา เป็นครูของครูทั้งหลายและเป็นครูจบจนวาระสุดท้าย หลังจากที่ท่านเข้ารับรักษาตัวที่โรงพยาบาล และถึงมรณภาพด้วยอายุ ๘๓ ปี เมื่อวันที่ ๔ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๔๓

ชีวประวัติโดยย่อ

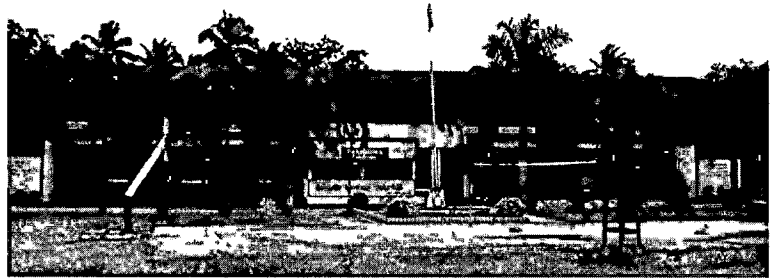
ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เกิด ณ ตำบลบางไทรป่า อำเภอบางปลา (ภายหลังเปลี่ยนเป็นอำเภอบางเลน) จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ.๒๔๖๐ บิดาชื่อ นายอ่วม นามสกุล สงวนเชื้อ มารดา ชื่อนางทองคำ นามสกุล สงวนเชื้อ มารดาของท่านเป็นชาวสวนอำเภอสสามพราน หลังจากมีครอบครัวแล้วได้เปลี่ยนอาชีพไปประกอบการค้าโดยตั้งร้านค้า ขายเสื้อผ้าและของใช้ที่จำเป็นสำหรับชาวนาและชาวสวน ณ ตลาดบางไทรป่า อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ชีวิตในวัยเยาว์ ท่านอาจารย์มีพี่น้องร่วมท้อง ๑๒ คน ตัวท่านเป็นคนพี่ที่ ๑๑ แต่เหลือรอดอยู่เพียงคนเดียวคือ

บางไทรป่า อ.บางเลน จ.นครปฐมในปัจจุบัน

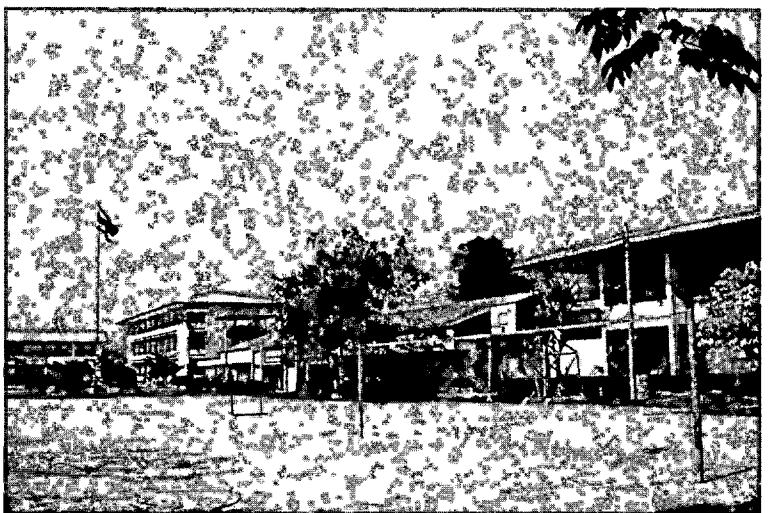
ตัวท่าน นอกนั้นถึงแก่กรรมตั้งแต่ยังเยาว์วัย ท่านจึงได้รับการตั้งชื่อว่า “บุญรอด” นามสกุลเดิมของท่านอาจารย์คือสงวนเชื้อ ส่วนชื่อสุชีพ ปุญญาณุกาพนั้นได้เปลี่ยนหลังจากที่ท่านได้ลาสิกขาจากสมณเพศแล้ว ชื่อนั้นดัดแปลงมาจากฉายาตอนเป็นพระภิกษุว่า “สุชีโว” มาเป็น สุชีพ

โรงเรียนวัดสัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม โรงเรียนแห่งที่สองของอาจารย์สุชีพ

โรงเรียนวัดโพธิ์ อ.บางเลน จ.นครปฐม โรงเรียนแห่งแรกของอาจารย์สุชีพ

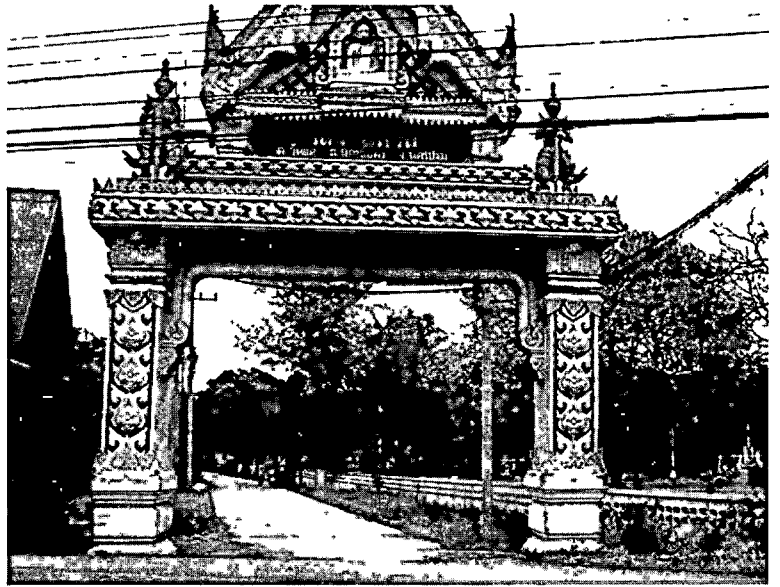

การศึกษาปฐมวัย

เมื่ออายุได้เกณฑ์เรียนหนังสือเรียนชั้นประถมปีที่ ๑ โรงเรียนประชาบาล ที่วัดโพธิ์ พอขึ้นประถมปีที่ ๒ ได้ย้ายไปเรียนที่โรงเรียนประชาบาล วัดสัมปทวน ต.บางแค อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม โดยเป็นศิษย์ในสำนักหลวงปู่ท่านเจ้าคุณพระปฐมนคราจารย์ เจ้าอาวาสวัดสัมปทวนและเจ้าคณะจังหวัดนครปฐม จนกระทั่งเรียนจบชั้นประถมปีที่ ๕ (เทียบชั้นมัธยมปีที่ ๒ ในสมัยนั้น) เมื่ออายุ ๑๒ ปี

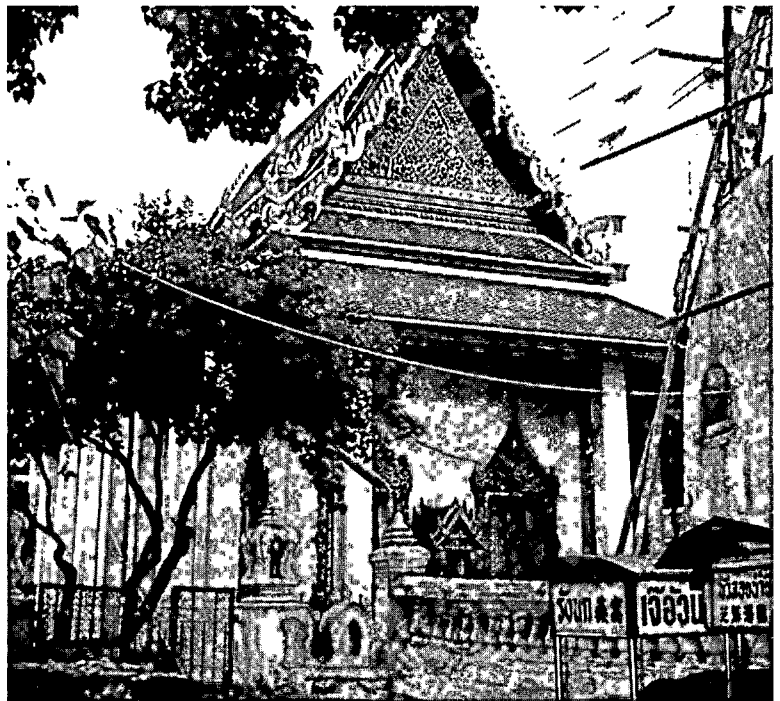
สามเณรบุญรอด
บรรพชาที่วัดสัมปทวน อ.นครชัยศรี

ประตูเข้าวัดสัมปทวน ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรี

การบรรพชาอุปสมบท

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ อยู่ที่วัดสัมปทวน ๔ ปี เรียนภาษาบาลี ตั้งแต่อายุ ๑๓ - ๑๔ ปี แล้วบรรพชา เป็นสามเณรที่วัดสัมปทวนภายหลังได้ ย้ายมาอยู่ที่วัดกันมาตุยาราม เขต สัมพันธวงศ์ โดยสอบ ป.ธ.๓ ได้เมื่อ พ.ศ.๒๔๗๕ (อายุ ๑๖ ปี) และสอบได้ ชั้นสูงขึ้นติดต่อกันถึง ป.ธ.๗ (ขณะเป็น สามเณร) เมื่ออายุ ๒๐ ปี สอบตก ป.ธ.๘ ปีหนึ่ง (พ.ศ.๒๔๘๐) สอบ ป.ธ.๘ และ ๙ ได้ปี พ.ศ.๒๔๘๑ และ ๒๔๘๒ ตามลำดับ อายุ ๒๓ ปี ๓ พรรษา สอบในสำนักเรียนวัดเทพศิริน ทราวาส

วัดกันมาตุยาราม

ตำแหน่งหน้าที่เมื่อครั้งอุปสมบท

๒๔๘๔ ได้รับแต่งตั้งเป็นสมาชิก สังฆสภา

๒๔๘๙ ได้รับพระราชทาน สมณศักดิ์เป็นพระราชาคณะที่ พระศรี วิสุทธิญาณ อายุ ๓๐ ปี ๑๐ พรรษา

ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าอาวาสวัดกัน มาตุยาราม วิทยาลัย รูปแรก ๒๔๙๕ ได้ลาสิกขา (อายุ ๓๕ ปี พรรษา ๑๕) เข้ารับราชการฝ่ายการ เลขาธิการ สภาการศึกษา มหามกุฏราช เมืองดำรงตำแหน่งเลขานุการรัฐมนตรี

อาจารย์สุชีพไปราชการ ณ ประเทศอังกฤษกับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

- เป็นกำลังสำคัญผลักดันในการก่อตั้งสภาการศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย

ได้ลาออกจากราชการ และเข้าทำงานที่ อสท. (ททท. ปัจจุบัน) และก่อนเกษียณ ท่านดำรงตำแหน่งเป็นรองผู้อำนวยการ เมื่อ พ.ศ.๒๕๒๐

หน้าที่พิเศษ

เป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ สภาการศึกษาแห่งชาติ, อาจารย์บรรยายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ ปริญญาตรี - โท มหาวิทยาลัยรามคำแหง, อาจารย์พิเศษที่คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ, อาจารย์ผู้ตรวจวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโท มหาวิทยาลัยมหิดล, อาจารย์บรรยายพิเศษระดับปริญญาโทคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, บรรยายพิเศษโรงเรียนสงครามจิตวิทยา กรมเสนาธิการ กลาโหม ฯลฯ

ผลงานด้านวิทยานิพนธ์

ประเภทพระพุทธศาสนา

- พระธรรมเทศนาเป็นภาษาอังกฤษ เรื่อง Buddhism and the world peace

ประเภทปาฐกถา

- สหประชาชาติกับพุทธศาสนิกชน
- ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา
- แง่คิดบางประการเกี่ยวกับพระ

พุทธศาสนา ฯลฯ

ประเภทความเรียง

- หลักพระพุทธศาสนา, ตายแล้วเกิด, อริยสัจคืออะไร, อาถรรพ์กรตว์อย่าง ฯลฯ

ประเภทอมตวรรณกรรมอิงหลัก

ธรรมทางพระพุทธศาสนา

- ไตรัมภัสสาวพัลลภ
- ลุ่มน้ำนมทา
- กองทัพธรรม
- เชิงผาหิมพานต์
- อาทิตย์ขึ้นทางทิศตะวันตก

ประเภทวิชาการ

- พระไตรปิฎก ฉบับประชาชน (พิมพ์เผยแพร่กว่า ๔๐ ครั้ง)

- คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา

- พจนานุกรมศัพท์พระพุทธศาสนา ไทย - อังกฤษ, อังกฤษ - ไทย

- ศาสนาเปรียบเทียบ

- พระพุทธศาสนาในแง่ปรัชญาและวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

ประเภทภาษาอังกฤษ

- Buddhism in Thailand

- Thai culture in Brief

- Buddhism in Life

ประเภทแปล (แปลจากภาษาสันสกฤต)

- ปรัชญาปารมิตาหฤทัยสูตร, สุขาวดีวุทสุตร, ผลของความซื่อซื่อซื่อไปตามลมปาก ฯลฯ

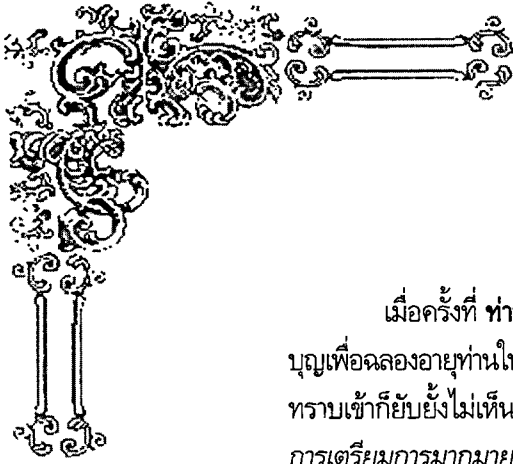
สุชีพ'รำลึก

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นคนสุภาพอ่อนโยน เป็นนักปราชญ์ เป็นบัณฑิต เป็นคนมักน้อยสันโดษ ทำความดีอะไรไม่เคยหวังผลตอบแทน เป็นผู้สำรวจระวังทั้งทางกาย ทั้งทางคำพูด จะพูดอะไรต้องคิดก่อน คำพูดธรรมทุกครั้งจะอิงพระไตรปิฎก มีความชำนาญในพระไตรปิฎกมาก เป็นพุทธมามกะผู้มั่นคง เป็นผู้ทรงศีล ไม่แสดงอาการผิดปกติเมื่อประสบกับ อวิชฺฐารมณฺ์ อนิฉฐารมณฺ์ ไม่เคยบ่นไม่เคยว่า ไม่เคยได้ยื่นท่านเล่าเรื่องในบ้าน นอกบ้านให้ใครฟัง จนนักศึกษาบางท่านไม่รู้ว่าท่านมีครอบครัว มีบางคนพูดว่าท่านทำไมไม่ได้เป็นราชบัณฑิต ทั้งนี้เพราะผู้ที่จะเป็นราชบัณฑิตนั้นต้องไปสมัครเป็น อย่างนี้ท่านไม่เล่นด้วยแน่ คือไม่ยอมไปสมัครแน่ แต่เป็นที่น่าพอใจคือทางมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้มีโอกาสทำพิธีมอบปริญญาคุณูปกตบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้ท่านเป็นคนแรกและเป็นคนเดียวเท่านั้น เท่าที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ได้เคยมอบปริญญาคุณูปกตบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้ ตั้งแต่ตั้งมหาวิทยาลัยมา ถ้าซ้ำอีกนิดหน่อยก็ไม่ทันการณ์ ท่านนับได้ว่าเป็นปูชนียบุคคล เป็นบุคคลตัวอย่างของสร้างชาติ เป็นคนที่มีค่าต่อโลก เพราะผลงานของท่าน เป็นปราชญ์ที่หาคนแทนไม่ได้

พระญาณวโรดม

อุปนายกสภามหาวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สุชีพ'รำลึก

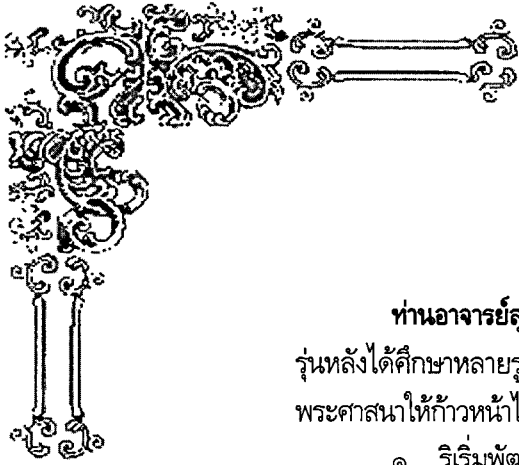
เมื่อครั้งที่ ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ มีอายุ ๗๒ ปี คณะศิษย์คิดจัดงานบุญเพื่อฉลองอายุท่านในโอกาสนั้น ด้วยเห็นว่าจะเป็นวิธีแสดงกตัญญูแก่ผู้ที่ต่อผู้มีคุณ ท่านทราบเข้าก็ยับยั้งไม่เห็นด้วย ท่านอ้างพระพุทธรูปหนึ่งที่ว่า "การทำบุญที่มีการริเริ่มใหญ่ มีการเตรียมการมากมายย่อมไม่มีผลมาก ท่านผู้ปฏิบัติชอบไม่สรรเสริญการทำบุญเช่นนั้น" จึงต้องเลิกล้มความตั้งใจ มาถึงคราวท่านอายุ ๘๐ ปี ก็คิดจะทำบุญฉลองอีก คณะศิษย์ได้มอบให้อาตมาภาพพร้อมศิษย์อีก ๒ - ๓ คน เข้าเรียนให้ท่านทราบ เพื่อฟังความเห็นท่านก่อน เพราะเกรงว่าเมื่อเตรียมการจัดงานแล้ว ท่านไม่เห็นด้วยจะเสื่องาน เมื่อคณะอาตมาภาพเข้าเรียนให้ทราบความประสงค์ดังกล่าว โดยแต่ละคนพยายามอ้างเหตุผลประกอบด้วยประการต่าง ๆ ผลก็คือท่านปฏิเสธอย่างนิ่มนวล อ้างเหตุผลสำคัญท่านองเดิมดังกล่าวแล้ว ประกอบกับเกรงจะเป็นการเบียดเบียนผู้อื่น และที่สำคัญที่สังเกตจากถ้อยคำของท่านก็คือ ไม่ต้องการให้ใครมองว่าท่านเป็นคนสำคัญ คณะศิษย์ได้พูดเชิงขอร้องต่อท่าน เพื่อเห็นแก่ความปรารถนาดีของคณะศิษย์ ท่านได้กล่าวผ่านหน้าว่า ขอให้ทำบุญเมื่อท่านอายุครบ ๗๖ (๘๔ ปี) เสมือนหนึ่งว่าท่านจะรู้ว่าอย่างไรเสียก็คงไม่ได้ทำบุญสมเจตนาของศิษย์ ในที่สุดท่านก็ถึงแก่กรรม เมื่อท่านอายุย่างเข้า ๘๔ ปี ได้เพียง ๒๑ วัน ยังไม่ถึงวันที่ ๑๓ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๔ ซึ่งเป็นวันท่านครบอายุ ๘๔ ปี ได้กำหนดที่จะทำบุญฉลองอายุ เป็นอันว่าความตั้งใจของคณะศิษย์และผู้ที่เกี่ยวข้องในท่านอาจารย์ที่จะทำสิ่งที่เป็นสาระเพื่อบูชาคุณท่านไม่บรรลุผลสำเร็จในขณะที่ท่านยังมีชีวิต เพิ่งจะได้โอกาสครั้งที่ท่านถึงแก่กรรมนี้เอง คณะศิษย์และผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งครอบครัวต่างก็บำเพ็ญกุศล เพื่อบูชาคุณท่าน และเสริมบารมีของท่านให้ยิ่งขึ้น

เรื่องหลังนี้ แสดงให้เห็นถึงความไม่ติดอยู่ในเรื่องของโลกธรรมและแสดงถึงการลัดอึดตาของท่าน อันเป็นผลให้ท่านเป็นคนมีชีวิตที่เรียบง่าย นุ่มนวล เยือกเย็น แจ่มใส สุขุม และสง่างาม เป็นศรีแก่พุทธศาสนาอย่างแท้จริง

สมเด็จพระพุทธชินวงศ์

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

สุชีพ'รำลึก

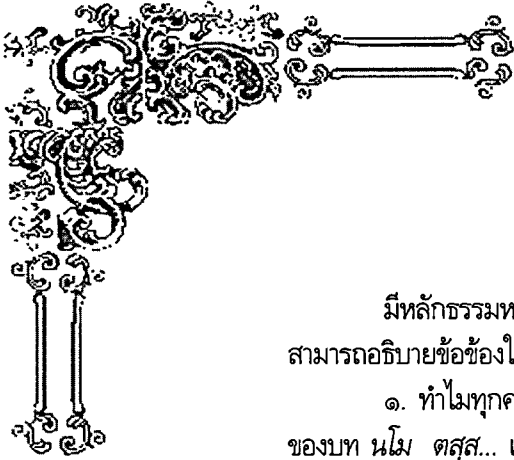
ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นแบบอย่างให้ได้รับผิตชอบในพระพุทธศาสนา รุ่งหลังได้ศึกษาหลายรูปแบบ แต่ละครูปแบบเกิดจากความคิดริเริ่มในการพัฒนาสถาบัน พระศาสนาให้ก้าวหน้าไปในหลายๆ ด้าน อาทิ

๑. ริเริ่มพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ จากการศึกษาหลักสูตรนักธรรมและบาลี ให้เป็นการศึกษาในรูปมหาวิทยาลัยสงฆ์ ได้ประสบความสำเร็จอย่างงดงาม
๒. ริเริ่มวิธีการเผยแผ่ในรูปจินตนิยายอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้หลักฐานจากคัมภีร์พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาทเป็นคนแรก
๓. ศึกษาธรรมะเชิงวิเคราะห์อย่างแยบยล เพื่อนำจุดเด่นของธรรมะมาประยุกต์กับวิชาการสมัยใหม่ และประยุกต์ได้อย่างกลมกลืนดังปรากฏในหนังสือ **“คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา”** เป็นต้น

๔. ที่นับว่าเป็นผลงานที่มีคุณค่าอย่างยิ่งต่อพุทธศาสนิกชนก็คือ การย่อพระไตรปิฎก ๔๕ เล่ม ให้เหลือเพียง ๑ เล่ม ให้ชื่อว่า **“พระไตรปิฎกฉบับสำหรับประชาชน”** มีสถิติการพิมพ์มากถึง ๒๙๖,๑๐๐ เล่ม ผลงานเท่าที่ยกมาเป็นตัวอย่าง ล้วนเป็นแบบอย่างที พุทธศาสนิกชนชั้นหลังจะได้ถือเป็น ครูอาจารย์ ได้ต่อไป

ผู้เคยอยู่ใกล้ชิด ไม่ว่าจะเป็นที่ศิษย์หรือผู้คุ้นเคยพูดเป็นเสียงเดียวกันว่า ท่านอาจารย์นอกจากจะเป็นนักวิชาการชั้นนำ ยังมีบุคลิกสงบเสงี่ยม สม่่าเสมอ เป็นที่น่าเลื่อมใส ครีธาตามตั้งแต่ครองสมณเพศ แม้ลาสิกขาแล้ว ก็ยังคงมีบุคลิกเหมือนเดิม การแสดง อารมณ์หุณเฉียวหรือดีใจ จนเสียการควบคุมอารมณ์ไม่เคยมี นับได้ว่าท่านเป็นผู้เพียบพร้อม ด้วยทั้งความรู้และความประพฤติ ควรได้รับการยกย่องตามนัยแห่งพระบาลีว่า **วิชา จรณสมฺปนฺโน โส เสฏฺฐโฐ เทวมานุเส** “ผู้เพียบพร้อมด้วยทั้งความรู้และความประพฤติ ถือว่าเป็นผู้ประเสริฐสุดทั้งในหมู่เทวดาและมนุษย์” ความเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยทั้งความรู้ และความประพฤติดีโดยสม่าเสมอของท่าน นับว่าเป็นคุณสมบัติที่ควรถือเป็นแบบอย่าง ของอนุชนสืบไปชั่วกาลนาน

พระพรทมมุนี
วัดบวรนิเวศวิหาร

สุชีพ'รำลึก

มีหลักธรรมหลายประเด็นที่เคยสนทนากับ **อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ** ท่านสามารถอธิบายข้อข้องใจธรรมะเหล่านั้นได้อย่างชัดเจน สมเหตุสมผล เช่น

๑. ทำไมทุกครั้งจึงมีการกล่าวบนน้อมด้วยบท **นโม ตสฺส...** และสารัตถะสำคัญของบท **นโม ตสฺส...** เพราะมีความขบขันใจมานานแล้วว่า ประเด็นนี้เป็นจุดที่ต้องจับให้ได้ว่า ผลอันเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนาคืออะไร ซึ่งโดยนัยหนึ่งสามารถสรุปรวมด้วยบท **นโม ตสฺส...** อันเป็นการสรุปพระพุทธคุณด้วยกรณาคคุณ บริสุทธิคุณ และปัญญาคุณตามลำดับ เพราะคนที่นับถือพระพุทธศาสนา มีความตระหนักว่า หากพระพุทธเจ้าตรัสรู้ด้วยปัญญาที่สมบูรณ์พระทัยบริสุทธิ์ที่แท้จริงแล้ว แต่ไม่ได้อาศัยพระมหากرณาประกาศธรรมแก่ชาวโลก ชาวโลกก็ไม่ได้รับประโยชน์จากการศึกษาธรรม ปฏิบัติธรรม อันเป็นผลจากการตรัสรู้ของพระองค์ เพื่อสามารถสัมผัส ปัญญา บริสุทธิ์ กรณาอันเป็นพระพุทธคุณตามสมควรแก่กำลังความสามารถเป็นเหตุให้พุทธบริษัทให้ความสำคัญแก่กรณาของพระองค์เป็นอันดับแรก

๒. จากนั้นจึงนำเอาพระพุทธคุณ ๓ บทมาเทียบเคียงกับคุณพระรัตนตรัย ทำให้พบว่าแม้แต่พระรัตนตรัยในความรู้สึกรู้สึกของพุทธบริษัท จะมีการเน้นที่พระพุทธคุณทั้ง ๓ เป็นหลักในการพัฒนาศรัทธา ปัญญา ของพุทธบริษัท ทำให้พบว่า

พระพุทธเจ้า ชาวพุทธคุณตระหนักถึงพระมหากรณาคคุณของพระองค์เป็นหลักสำคัญ

พระธรรม ชาวพุทธให้ความสำคัญแก่ปัญญาคุณ คือการสามารถพิสูจน์ทดสอบด้วยการศึกษา การปฏิบัติ จนถึงการสัมผัสผลด้วยการใช้ปัญญาเป็นหลัก

พระสงฆ์ ชาวพุทธจะมองไปที่ความบริสุทธิ์ของคุณของท่าน ถ้าท่านรูปใดสามารถพิสูจน์ให้เห็นว่าเป็นพระที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ที่เรียกว่า **สุปฏิปันโน** อันเป็นฐานสำคัญในการรักษา พัฒนา ความศรัทธาต่อสถาบันสงฆ์

๓. มีข้อข้องใจสงสัยในการบอกอายุของพระพุทธเจ้าในอดีต หรือคนในอดีต บางยุคยาวนานเกินเหตุไป เช่น มีอายุยืนถึง แสนปี แปดหมื่นปี เป็นต้น ท่านอธิบายว่า จากทฤษฎีหมอกเพลิงที่พูดถึงการแยกตัวของดวงดาวบางดวง จนผ่านการวิวัฒนาการมาตามลำดับ การแยกตัวมาตอนแรกๆ คงหมุนเร็ว คนเกิดในยุคนั้นๆ อายุจึงยืน เมื่อนำมา

เทียบกับยุคสมัยของเรา และดาวบางดวงขนาดเขาโตกว่าโลกเราหลายเท่า การหมุนรอบตัวเองแต่ละรอบ เมื่อนำมาเทียบกับโลกเราก็ต้องห่างกันเป็นธรรมดา ทำนองเอาลูกฟุตบอลมาหมุนแข่งกับลูกข่าง ลูกข่างต้องหมุนรอบตัวเองได้เร็วกว่า อายุของสัตว์โลกแต่ละโลก ในแต่ละยุคจึงมีความแตกต่างกันเป็นธรรมดา

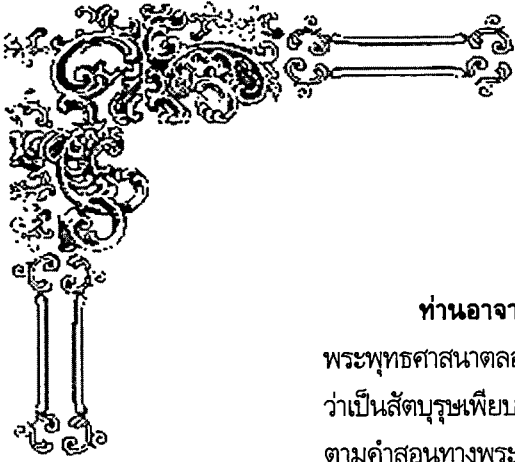
๔. ข้อที่น่าสังเกตคืออาจารย์สุชีพ มีความเชื่อมั่นกฎแห่งกรรมอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือปัจจุบันกรรม ที่สามารถสร้างคนประเภท **“มีดมา สว่างไป กับ สว่างมา สว่างไป”** จึงมักพบการยกเอาพระพุทธศาสนาสู่ภาคี ที่ท่านสังฆมการ พรหมกล่าวเฉพาะพระพักตร์พระพุทธเจ้า แปลเป็นใจความว่า

“ในหมู่ชนที่ยังรังเกียจกันด้วยชาติ โคตร กษัตริย์เป็นผู้ประเสริฐสุด แต่ท่านที่สมบูรณ์ด้วยวิชาคือความรู้ จรรณะคือความประพฤติว่า เป็นผู้ประเสริฐสุดในหมู่เทวดา และมนุษย์ทั้งหลาย”

แน่นอนความจริงข้อนี้ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ มหาบุรุษทั้งหลายเป็นประจักษ์ พยานยืนยันความจริงส่วนนี้ได้ และเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่า สถานะที่สังคมยอมรับนับถือ **อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ** ในฐานะที่ท่านสามารถแสดงให้เห็นความสมบูรณ์ด้วยวิชา คือ ความรู้ในระดับของนักปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา และมีจรรณะคือความประพฤติ ธรรม ทรงธรรม มีคุณธรรม และสามารถบริหารตน บริหารงาน บริหารคน บนพื้นฐานแห่งความเป็นธรรม เทียงธรรม ยุติธรรม สมควรแก่ฐานะของบัณฑิตในทางพระพุทธศาสนาโดยแท้

พระเทพศิลา

วัดบวรนิเวศวิหาร

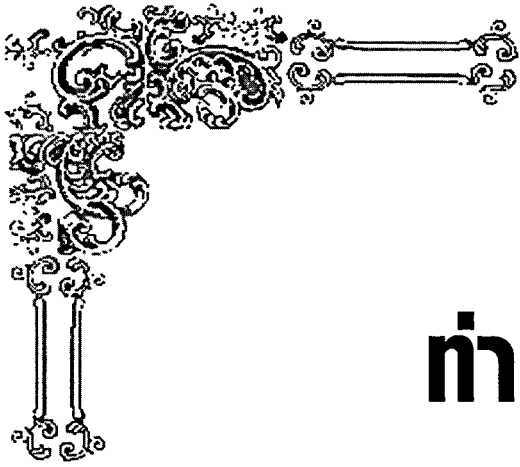
สุชีพ'ราสีก

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เป็นบุคคลตัวอย่าง ที่อุทิศตนรับใช้พระพุทธศาสนาตลอดชีวิตของท่าน ท่านได้รับการยกย่องนับถือจากสาธุชนทั้งหลายว่าเป็นสัตบุรุษเพียบพร้อมด้วย คุณธรรม จริยธรรม ปฏิบัติชอบทั้งกาย วาจา ใจ ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยถืออุโบสถศีลตลอดมาจนตลอดชีวิต

บัดนี้แม้สังขารร่างกายของอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ จักได้ถึงแก่ความแตกดับไปแล้ว ตามกฎของความไม่เที่ยง (อนิจจตา) ก็ตาม แต่คุณธรรมความดี และความ เป็น “**ปราชญ์**” และเป็น “**สัตบุรุษ**” ของท่าน จะยังคงเป็นที่ยกย่องสรรเสริญ และประทับใจในจิตใจของผู้เคารพนับถือเป็นจำนวนมากตลอดไป

นายแผน วรรณเมธี

ประธานองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์

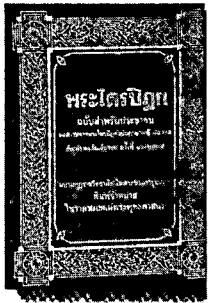

สุชีพ'รำลึก

ท่านอาจารย์สุชีพ

พ.อ.อ.พระรินทร์ ทงสกุล

ที่ปรึกษาผู้จัดการมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เมื่อก่อนนั้นคนเข้าวัดกันน้อย ยิ่งหนุ่มสาวและคนในวัยเด็ก ยิ่งไม่คิดกันเลยว่าที่จะเข้าวัด ผิดกับเดี๋ยวนี้ที่มีการไปวัดกันมาก นิยมฝึกกรรมฐาน และเอาใจใส่อ่านหนังสือธรรมะ

ผมคิดว่าผมเข้าใจไม่ผิดที่จะพูดว่าหนึ่งในผู้จุดประกายนี้คือ อดีต **สุชีโว ภิกขุ** แห่งวัดกันมาตุยาราม ซึ่งก็คือ **ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ** นี้เอง

หนังสือธรรมะ แต่ก่อนครูอาจารย์ ท่านรักษาทักษะธรรมนิยม เขียนแบบเอาจริงเอาจังตามหลักวิชา จึงรุ่งเรืองไปด้วยภาษาบาลี ซึ่งเด็กสมัยใหม่ไม่คุ้น ทำให้ขาดความสนใจ

ท่านสุชีโว ภิกขุ เป็นพระหนุ่มที่ทันสมัย ท่านปฏิวัติการเขียนหนังสือธรรมะสมัยใหม่ใช้ศัพท์ร่วมสมัยกับวัยรุ่น และเปลี่ยนแนวให้ธรรมะเป็นเรื่องสนุก เมื่อหนังสือชุด **"ก่องทัพรธรรม"** ของท่านออกมา จึงติดตลาดคนรุ่นใหม่ติดกันมากคล้ายอ่านนวนิยาย ท่านเองเดียวกับอาจารย์รุ่นหลัง เช่น **พ.อ.ปิ่น มุกขนันต์** (อดีตอธิบดีกรมการศาสนา) และท่านอาจารย์พยอม (เจ้าคุณพระพิศาลธรรมพาทิ) ยึดเป็นแนวสอนธรรมะ ในเวลาต่อมา จนเรียกว่า **"ดั่งระเบิด"**

หนังสือชุด "ก่องทัพรธรรม" ของท่านสุชีโว ทำให้คนรุ่นใหม่หันไปหาหนังสือธรรมะ แม้ที่เขียนค่อนข้างหนักขึ้น และพระสมัยใหม่ยึดเอาเป็นแนวเทศน์สอนธรรมะ, ปาฐกถาธรรมตามโรงเรียน, ทางวิทยุและการอภิปรายต่างๆ

เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๕ ผมจะต้องไปรับราชการเป็นทูตฝ่ายทหารอากาศประจำประเทศอังกฤษผมเห็นว่า นอกจากครอบครัวของผมแล้ว ยังมีนายทหารที่ทางราชการส่งไปเรียนและดูงานอีกปีละหลายสิบคน บุคลากรเหล่านี้นอกจากจะต้องให้มันส์สวดมนต์แล้ว น่าจะอบรมให้เข้าใจพระพุทธศาสนาตามสมควรพอกุญแจกับฝรั่งได้ จึงได้ไปกราบทูลขอพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (คือ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณวงศ์) หลังจากสั่งสอนอบรม และประทานหนังสือธรรมะหลายเล่ม ที่ทรงพระนิพนธ์เองแล้ว ได้รับสั่งว่า **"ไปหาเจ้าคุณศรีวิสุทธิญาณ (สุชีโว ภิกขุ) ที่วัดกันมาตุยารามด้วย ท่านมีมุขใหม่ๆ น่าสนใจอยู่"** ผมจึงได้เข้าไปหาเจ้าคุณพระศรีวิสุทธิญาณ ที่วัดกันมาตุยาราม ทั้งๆไม่เคยรู้จักกับท่าน

มาก่อน ท่านอนุโมทนาว่ายินดีที่ทูตฝ่ายทหารสนใจเรื่องพระพุทธศาสนา และคิดจะเอาไปบรมคนอื่นด้วย และทำบุญมีใจที่สมเด็จพะสังฆราชเจ้าทรงส่งผมไปหาท่าน เราสนทนากันอยู่หลายชั่วโมง นอกจากนี้จะชี้ให้เห็นสิ่งที่คุณนึกไม่ถึงไม่เข้าใจมาก่อนหลายอย่างแล้ว ยังสอนวิธีที่จะทำให้คนสมัยใหม่หันมาสนใจในพระพุทธศาสนา กับฝากให้ไปช่วยเผยแพร่ในหมู่ชาวต่างประเทศด้วย ก่อนลากลับมาท่านได้มอบหนังสือมาให้หอบใหญ่ ซึ่งผมนำติดตัวไปประเทศอังกฤษด้วย

ที่ประเทศอังกฤษเวลานั้น วัดไทยและพระไทยยังไม่มี ตำรับตำราที่เป็นภาษาต่างประเทศ พอจะหาได้จากสมาคมบาลีปกรณ์ แต่ก็ลึกซึ้งซึ่งเกินไป พระที่พอจะเห็นได้ในสำนักสงฆ์ซึ่งหายากเต็มทน ก็มีพระพม่าบ้าง พระลังกาบ้าง ซึ่งก็ไม่มีโอกาสพบท่านบ่อยนัก และท่านหนักไปในทางพิธีการไม่ใช่สิ่งสอน

กิจการพระพุทธศาสนาก็ได้ร่วมกันทำเพียงปีละหนึ่งครั้ง คือ ในวันวิสาขบูชา ซึ่งผู้เป็นตัวตั้งตัวตีคือ นายคริสตัมส์ ฮัมพรีย์ นายกพุทธสมาคมในกรุงลอนดอน ซึ่งเขาขอมาทำพิธีที่สถานเอกอัครราชทูตไทย ผู้มาร่วมคือ พุทธศาสนิกชนชาวไทย, ศรีลังกา, พม่า, เนปาล, เวียดนาม และลาว ซึ่งมากันปีละไม่มากนัก พิธีก็เริ่มด้วยการสวดมนต์ แล้วนายคริสตัมส์ ฮัมพรีย์ ก็บรรยายธรรม บางปีก็มีพระลังกาช่วยบรรยายธรรมด้วย แต่ไทยไม่มีเลย

ผมได้กราบทูลเล่าถวายสมเด็จพระอุปัชฌาย์ พร้อมทั้งเล่าถึงการแต่งเนื้อ แต่งตัว ของพระต่างประเทศด้วย ท่านตอบไปว่าอากาศมันหนาวพระก็แต่งอย่างนั้น นอกจากวันวิสาขะที่ทำพิธีรวมกันที่สถานเอกอัครราชทูตไทย (ซึ่งนำโดยฝรั่ง) แล้ว ในวันพิเศษอื่นๆ เช่น วันมหาบูชา, วันเข้าพรรษา, วันปีใหม่, วันสงกรานต์ ผมชวนพวกนายทหารอากาศไทย (ราว 30 คน) ไปกินข้าวที่บ้าน แล้วมีการสวดมนต์กันดั่งลั่น ชาวบ้านแถบแคนซิงตัน และหนังสือพิมพ์สนใจกันเกรียวกราวว่าแปลกและน่าสนใจ

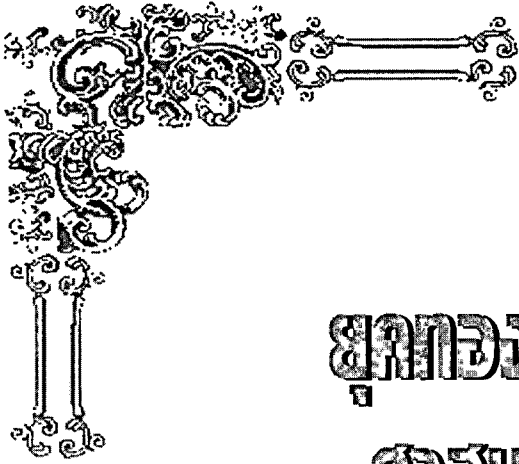
เมื่อท่านสุชีโว ลาลิกขาแล้ว ท่านได้เข้ารับราชการที่กระทรวงวัฒนธรรม คราวหนึ่งท่านแวะที่กรุงลอนดอน พร้อมกับท่านรัฐมนตรีและคณะ ผมมีเรื่องข้องใจเก็บสะสมไว้มาก บางคราวก็อธิบายไม่ถูก เมื่อไปแสดงปาฐกถาให้ฝรั่งฟัง บางคำบ้านเราใช้บ่อย แต่ไม่ทราบจะแปลเป็นภาษาฝรั่งว่าอย่างไร พออาจารย์สุชีพไปลอนดอน ผมก็ถือโอกาสซักถามท่านเป็นการใหญ่ แทนที่ท่านจะเบื้อ ท่านกลับยินดีอธิบายให้และบอกว่าตอนไปหาที่วัดกัน ไม่นึกว่าจะเอาจริงถึงเพียงนี้

จากนั้นก็ไม่ได้ติดต่อกันอีกนาน จนมาพบท่านช่วยทำงานอยู่ที่กองตำรา มหาวิทยาลัย (โดยไม่ยอมรับค่าตอบแทน แล้วยังมอบลิขสิทธิ์หนังสือที่ท่านแต่งให้มหาวิทยาลัยพิมพ์ขายอีกหลายเล่ม โดยไม่คิดเงินเลย)

ท่านได้กลับมาเป็นอาจารย์ “ใหญ่” ให้พวกเราอีก บทความของท่านในหนังสือธรรมจักร และวารสาร พ.ส.ล. (องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก) เป็นบทความมีค่าที่ทุกคนใฝ่หาท่านมาก เมื่อผมทำบุญวันเกิดได้ขอเรื่องของท่านมาพิมพ์แจก ท่านก็อนุญาตโดยดี ท่านอาจารย์สุชีพ เป็นบุคคลหาได้ยากคนหนึ่ง ท่านรู้แจ้งแทงตลอดในวิชาพระพุทธศาสนา และเป็นผู้นำไม่หลงวิชา ยินดีช่วยเหลือสั่งสอน แนะนำแก่ลูกศิษย์ และผู้ใคร่รู้ทั้งหลายโดยไม่คำนึงถึงสิ่งตอบแทนเลย

การสูญเสียท่านไป เป็นการสูญเสียอันยิ่งใหญ่ของวงการพระพุทธศาสนา และเท่ากับเราเสียตำราเล่มใหญ่ไปโดยจะหาสิ่งทดแทนได้ยาก ในฐานะที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นศิษย์ ได้ฟังพาทาความรู้จากท่าน เขียนมาถึงตอนนี้ก็รู้สึกตื่นตันจนเขียนต่อไปไม่ออกแล้ว

อาจารย์เป็นผู้สว่างมา สว่างไป ไม่มีใครลืมอาจารย์ได้หรอกครับ

สุชีพ'ราสิก

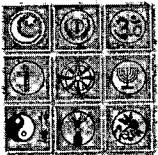
ยุคทองแห่งสถาบันพระพุทธศาสนา สมัยรัตนโกสินทร์

ศาสตราจารย์เกียรติคุณแสง จันทร์งาม

นักศึกษา มจร รุ่นที่ ๑

๓ ศาสนา
เปรียบเทียบ

สุชีพ สุจิตฺตมุนี

โดยส่วนตัวแล้ว ข้าพเจ้าเห็นว่า ระยะเวลาประมาณ ๓ ทศวรรษ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ เป็นยุคแห่งการฟื้นฟูพระพุทธศาสนาครั้งใหม่อีกครั้งหนึ่ง หลังจากมีการปฏิรูปการศึกษาครั้งใหญ่มาแล้ว ในยุคของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส แต่การปฏิรูปศาสนานั้นมุ่งไปที่การปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาใหม่ ให้ง่ายขึ้นทั้งแผนกบาลีและธรรมะ จัดระบบการเรียนการสอนและการสอนใหม่ แต่งตำหรับตำราใหม่เพื่อให้การศึกษาแผ่ขยายออกไปทั่วพระราชอาณาจักร การปฏิรูปได้ผลตามความมุ่งหมาย แต่ก็จำกัดขอบเขตอยู่ภายในวัดระหว่างวงการสงฆ์เป็นส่วนใหญ่ สำหรับคนทั่วไปพระพุทธศาสนายังคงเป็นเรื่องของพิธีกรรม หรือเป็นปรัชญาอันลึกซึ้งสำหรับนักเทศน์นักธรรมกลุ่มเล็กๆเท่านั้น

แต่พอมาถึง ๓ ทศวรรษ ที่มีสงครามโลกครั้งที่ ๑ กั้นกลางนั้น การศึกษาพระพุทธศาสนาแม้จะยังดำเนินตามหลักสูตรเดิม แต่ก็เริ่มมีการตีความแบบใหม่ ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะพระมีความรู้ทางโลกมากขึ้น รู้ภาษาอังกฤษดี พอที่จะอ่านหนังสือทางพระพุทธศาสนาที่เขียนเป็นภาษาอังกฤษได้ ติดต่อกับชาวพุทธที่ในต่างประเทศได้ เป็นครั้งแรกก็ว่าได้ ที่พุทธธรรมได้รับการตีความให้เป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน และนำออกจากกำแพงวัดไปสู่คน ทุกระดับชั้น ด้วยวิธีการใหม่ๆ เช่น การออกวารสารทางพระพุทธศาสนา การแสดงปาฐกถาธรรมด้วยภาษาธรรมดา การออกรายการธรรมะทางวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้คนเป็นอันมากเห็นว่า พระพุทธศาสนาเป็นความจริงในธรรมชาติและเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของทุกคน บรรยากาศใหม่ทางศาสนาในยุค ๓ ทศวรรษนี้ได้ขึ้นถึงขีดสูงสุดเมื่อ ท่านเจ้าคุณศรีวิสุทธิญาณ หรือ สุชีพโวภิกขุ หรือ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ในเวลาต่อมา ได้เปิดดำเนินการศึกษาระดับอุดมศึกษาแผนใหม่ ในรูป

ของสภาการศึกษาสามหามกุฏราชวิทยาลัย
ขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๙

ข้าพเจ้าอยากจะเรียกยุค ๓ ศตวรรษนี้ว่ายุคทองแห่งพระพุทธศาสนา
สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ถ้าจะมีการ
ปฏิรูปสถาบันพระพุทธศาสนาครั้งใหญ่
อีกในอนาคต ก็ขอตั้งชื่อให้ไว้ล่วงหน้า
ว่า **“ยุคเพชรแห่งพระพุทธศาสนาสมัย
กรุงรัตนโกสินทร์”** ก็แล้วกัน แต่ในชีวิต
ชีวิตของข้าพเจ้านี้ คงไม่มีโอกาสได้เห็น
ยุคเพชรฯ อย่างแน่นอน น่าเสียดาย!

ในยุคทองนี้ มีผู้บุกเบิกที่เด่นๆ
อยู่ ๕ ท่านด้วยกัน คือ

๑. ท่านพุทธทาส แห่งสวนโมกข
พลาราม ท่านผู้นี้ได้รับอิทธิพลจาก
หนังสือทางพุทธศาสนาทั้งฝ่ายเถรวาท
และมหายาน เฉพาะอย่างยิ่งนิกายเซ็น
ที่เขียนโดยนักปราชญ์ทางตะวันตก อย่าง
แน่นอน ด้วยอิทธิพลของนิกายเซ็น
ท่านจึงเน้นปัญญามากกว่าศรัทธา ศิล
และสมาธิ ท่านตีความหลักธรรมต่างๆ
ให้เป็นเรื่องปัจจุบัน สอนให้บรรลุถึง
นิพพานที่นี้เดี๋ยวนี้ด้วยการปล่อยวาง
ทำจิตให้ว่าง สอนเรื่องการตายแล้วเกิด
ที่นี้เดี๋ยวนี้ด้วยการเกิดดับของความรู้สึก
ว่ามีตัวตนของกู สอนเรื่องปัจจุสมรูป บาท
ว่าเป็นสายแห่งทุกข์ที่เกิดขึ้น และดับไป
ในชั่วพริบตาที่นี้เดี๋ยวนี้ เป็นต้น

เนื่องจากท่านเน้นเรื่องปัญญา จึง
ไม่ให้ความสำคัญแก่ศรัทธา เช่น สอน
ว่าพระพุทธเจ้า พระธรรม พระสงฆ์
เป็นหมู่เขปิดกันทางไปสู่นิพพาน ทำให้
ชาวพุทธประเภทลัทธิศาสดาไม่พอใจ ยิ่ง
กว่านั้นท่านยังประกาศเปิดเผยว่า พระ
อภิธรรมไม่ใช่พระพุทธพจน์ ทำให้นัก

อภิธรรมถึงกับอภิธรรมแตกไปก็มาก
แต่แนวทางของท่านก็เป็นที่พอ
ออกพอใจของคนหนุ่มรุ่นใหม่ และคน
แก่หัวใหม่เป็นอันมากนับว่าท่านเป็น
ทหารเอกของยุคทองได้ท่านหนึ่ง

๒. ท่านปัญญาอันหะ เป็นศิษย์
เอกของท่านพุทธทาส แต่ไปเริ่มงาน
บุกเบิกการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแนว
ใหม่ที่เชียงใหม่ ท่านคงจะเป็นพระองค์
แรกที่ขึ้นปาฐกถาธรรมในล้านนาไทย
ซึ่งเป็นเรื่องแปลกแหวกแนวสำหรับ
ท้องถิ่น คนรุ่นใหม่และคนหัวใหม่ชอบ
ใจมาก แต่คนรุ่นเก่าหัวเก่าบางส่วนก็ไม่
ชอบใจ

ท่านปัญญาอันหะสอนธรรมชั้น
จริยธรรมพื้นๆ แต่อธิบายด้วยสำนวน
ภาษาที่เหมาะสมกับคนฟังและกาลสมัย
ท่านเป็นนักพูดที่คนชอบฟัง ท่านอาจ
จะพูดได้เป็นชั่วโมงๆ โดยไม่มีสะดุด
หยุดชะงักเลย บางตอนก็มีอารมณ์ขัน
แทรก คนฟังก็ฟังเพลินไปเรื่อยๆ จน
จบเลยไม่เบื่อ แต่จบแล้วสรุปเอาใจ
ความยาก เพราะท่านไม่มีประเด็นหลัก
ตั้งไว้ นึกอะไรขึ้นมาได้ก็พูดไป

ท่านปัญญาอันหะยึดแนวปัญญา
เป็นหลักในการตีความธรรมะและการ
นำเสนอแบบเดียวกับท่านพุทธทาส
อาจารย์ของท่าน เพราะฉะนั้นจึงโจมตี
พวกเครื่องรางของขลังและการปฏิบัติ
แบบไสยศาสตร์ ที่มีแทรกอยู่ในสถาบัน
พุทธศาสนาอย่างรุนแรง ทำให้ชาวพุทธ
แบบลัทธิศาสดาไม่พอใจเป็นอันมาก แต่
ทำที่เป็นศัตรูกับพวกพุทธไสยของท่าน
อ่อนลงเมื่อท่านมีอายุพรรษามากขึ้น
อาจจะเห็นเพราะเห็นว่าพูดไปก็ไม่มี

ประโยชน์ กลับจะเป็นการช่วยโฆษณา
ให้พวกพุทธพาณิชย์เสียอีก

ท่านปัญญาอันหะยังคงเป็นดารา
ดวงเด่นแห่งยุคทองที่ยังคงมีชีวิตอยู่ใน
ขณะที่ดาราดวงอื่นๆ โฉจรลับขอบฟ้า
ไปหมดแล้ว

๓. ท่านสุชีโว ภิกขุ เป็นดาราดวง
เด่นที่สุดแห่งยุคทองฯ แทบกล่าวได้ว่า
ท่านเป็นผู้มีคุณสมบัติครบถ้วนทุกอย่าง
เอาแค่รูปสมบัติท่านก็กินขาดแล้ว พุทธ
ศาสนิกประเภทอุปมาอุปไมย เพียงได้
เห็นรูปร่างหน้าตาของท่าน ยังไม่ได้ฟัง
การบรรยายธรรมเลย ก็เกิดปลาสลัดธา
เสียแล้ว ในด้านความรู้ทางธรรม ท่าน
สอบได้เปรียญ ๙ ประโยค นอกจากจะ
แตกฉานในภาษาบาลีแล้ว ยังมีความรู้
ภาษาสันสกฤตดีพอๆกัน ความรู้ใน
ภาษาทั้ง ๒ ทำให้ท่านสามารถศึกษา
พระพุทธานุศาสนานุกรมจากคัมภีร์พระ
ไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกาและปกรณ์
พิเศษฉบับดั้งเดิมได้เอง ความรู้ภาษา
สันสกฤตทำให้ท่านอ่านคัมภีร์พระพุท
ธานุศาสนานุกรมได้อย่างแจ่มชัด ท่านเชี่ยวชาญ
ในปิฎกทั้ง ๓ ของพระไตรปิฎก
จนแทบจะอ้างเล่ม ข้อ หน้าที่ได้ปากเปล่า
ขณะที่ท่านพุทธทาส มองว่าพระอภิธรรม
ปิฎกไม่ใช่พุทธพจน์ และไม่ให้ความ
สนใจ ท่านสุชีโว ภิกขุ กลับศึกษาจนมี
ความรู้แตกฉาน ดังนั้นการที่มีคนกล่าว
ว่า อาจารย์สุชีพเป็นพระไตรปิฎกเดินได้
นั้น เป็นคำกล่าวที่ไม่เกินความจริงนัก

ในด้านความรู้ทางโลก สุชีโวภิกขุ
ยังมีความรู้เป็นอย่างดีในภาษาอังกฤษ
และวิชาการสมัยใหม่ต่างๆ แทบทุก
สาขา ความรู้ทางโลกท่านได้มาด้วย

ความเพียรพยายามศึกษาด้วยตนเอง ทั้งสิ้น เพราะในสมัยของท่านยังไม่มี มหาวิทยาลัยสงฆ์ และมีการห้ามมิให้ พระเรียนวิชาทางโลก

งานเด่น ๆ ของท่านมีอยู่ ๓ ด้านด้วยกัน คือ

๑. ด้านการบรรยายธรรมหรือปาฐกถธรรม ท่านยึดเอาอายุพุทธิกสมาคม วัดกันฆาตยารามเป็นฐานที่มั่น คนฟังมีทุกเพศทุกวัยทุกระดับการศึกษา ท่านพูดได้ทั้งธรรมชั้นสูง ชั้นกลาง ชั้นต่ำ ท่านเป็นพระองค์แรกในเมืองไทยที่นำเอาวิชาการศึกษาสมัยใหม่มาประกอบการอธิบายหลักธรรมให้คนสมัยใหม่เข้าใจทราบซึ่ง ท่วงทำนองการพูดของท่านราบรื่น ภาษาไทยของท่านเป็นภาษาที่เป็นมาตรฐาน มีความงามอยู่ในตัว พูดแต่เนื้อหาธรรมะ ไม่มีการพูดกระทบกระทั่งใครเลย ท่านจึงไม่มีศัตรูในทางความคิด

๒. ในด้านการเขียน ท่านผลิตงานเขียนออกมาทุกประเภททั้งร้อยกรองและร้อยแก้ว ทั้งงานแปลและงานแต่ง ทั้งภาษาไทยภาษาอังกฤษและภาษาบาลี ทั้งตำรา สารคดี และนิยายอิงหลักธรรม อาจจะถูกกล่าวได้ว่า ท่านเป็นบุคคลแรกที่ริเริ่มงานเขียนนิยายอิงหลักธรรมเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนา ธรรมนิยายเรื่องแรกของท่านคือ **“ใต้ร่มกาสาฬหพัศตร์”** ที่น่าจะถือได้ว่าเป็นอมตะวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาแห่งยุคใหม่ได้เล่มหนึ่ง **“พระไตรปิฎกฉบับประชาชน”** ของท่านก็เป็นอมตะวรรณกรรมประเภทตำราอีกเล่มหนึ่ง ที่จะอยู่คู่พระพุทธศาสนาในประเทศไทยต่อไป

๓. ในด้านการสอน ท่านสุชีโวภิกขุ เป็นครูที่สมบูรณ์แบบ งานครูของท่านมีทั้ง เนาะ (ให้คำแนะนำตักเตือน) นำ (ทำแบบอย่างที่ดีให้ดู) สั่ง (สั่งการให้ทำในสิ่งที่ควรและให้เว้นสิ่งที่ไม่ควร) และสอน (บอกอธิบายวิชา) เรื่องความเป็นครูผู้สมบูรณ์แบบของท่านคงไม่ต้องพูดมาก เพราะศิษย์ของท่านนับจำนวนหมื่นต่างชาตซึ่งดี

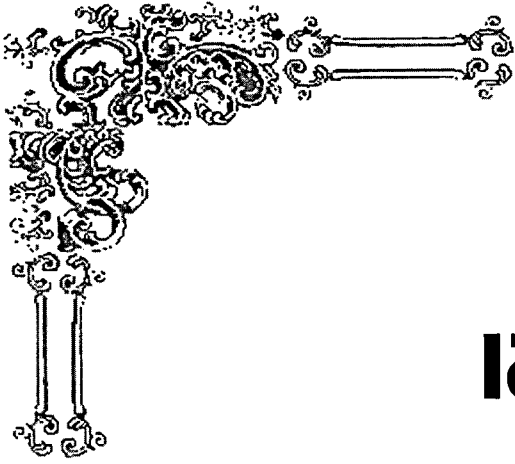
ต่อมา สุชีโว ภิกขุ หรือพระศรีวิสุทธิญาณได้แปรสภาพเป็นนายสุชีพ ปุญญานุภาพ แต่แม้จะเป็นฆราวาสแล้ว ท่านก็จัดทำหน้าที่ทั้ง ๓ ด้าน โดยมิได้ขาดตกบกพร่อง ยิ่งกว่านั้นยังอาจจะทำได้ดีกว่าเดิมเสียอีก เพราะท่านมีความรู้และประสบการณ์ตรงใน ๒ โลกคือ โลกชาวบ้าน และโลกชาววัด ถ้าท่านสังเกตให้ดีจะพบว่างานเขียนและพูดของท่านในช่วงหลังๆ มีความสมบูรณ์ครบถ้วนในตัวมากขึ้น

๔. พันเอกปิ่น มุทุกันต์ ท่านผู้นี้เป็นอนุศาสน์อาจารย์ทหารบก จุดเด่นของท่านคือการบรรยายธรรมได้จับจิตจับใจ โดยเอานำธรรมะจากตำรามาเข้ากับชีวิตชาวบ้าน ยกตัวอย่างประกอบจากเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันของชาวบ้าน แพรวพรายไปด้วยอารมณ์ขัน คนทุกชั้นฟังได้อย่างออกรสออกชาติ ใช้ภาษาต่างๆ แบบชาวบ้านพูดกัน บางคนถึงกับลงทุนติดตามไปฟังท่านพูดทุกหนทุกแห่งจนถูกเมียตำ งานเขียนของท่านมีหลายเรื่อง ทุกเรื่องน่าอ่านเพราะท่านเขียนเหมือนพูด พูดเหมือนเขียน นักเทศน์นักธรรมที่ต้องการผลสำเร็จในงานต้องอ่านหนังสือของ พ.อ.ปิ่น มุทุกันต์

ต่อมาภายหลัง จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้เชิญท่านไปเป็นอธิบดีกรมการศาสนา แต่ท่านเสียดายอย่างยิ่งที่ท่านมีอันต้องจากโลกนี้ไปก่อนเกษียณ อายุราชการ ด้วยโรคมะเร็ง สมกับคำพังเพยทางล้านนาที่ว่าคนดีผีรัก

๕. จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นผู้นำฝ่ายอาณาจักรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการปฏิรูปการพระศาสนาในยุคทองนี้ ในทางการเมืองท่านอาจจะ เป็นเผด็จการ แต่ท่านกลับนำระบอบประชาธิปไตยเข้ามาในวงการคณะสงฆ์ โดยการออกพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๔๘๔ กำหนดให้มีสังฆสภา มีการแต่งตั้งสมาชิกสังฆสภาเพื่อไปทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ มีคณะสังฆมนตรีฝ่ายปกครอง ฝ่ายการศึกษา ฝ่ายการเผยแผ่ ฝ่ายการสาธารณูปการ อยู่ภายใต้สังฆนายกที่สำคัญที่สุดคือจะรวมนิกายสงฆ์ทั้ง ๒ นิกายทดลองไปอยู่ร่วมกัน

นับว่านโยบายและการกระทำของท่านเป็นการกระทำแบบก้าวกระโดดล้ำสมัยจริงๆ อาจจะเป็นเพราะเหตุนี้จึงไปไม่รอด พอสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้นลง จอมพล ป. พิบูลสงครามหมดอำนาจทุกสิ่งก็สิ้นสุดลงด้วย ไม่มีใครสานต่อ นอกจากจะไม่สานต่อแล้ว ยังมีการทำลายเสียอีก นำเสียดายจริงๆ คงจะต้อง คอยกันไปจนกว่าจะถึง **“ยุคเพชรฯ”** ดังกล่าว

เล่าความหลัง

อ.อ. ประยงค์ สุวรรณบุบผา

.....

กระผมผู้เล่าเรื่องนี้ได้สมัครเป็นสานุศิษย์ของ ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ขณะที่ท่านยังคงดำรงอยู่ในสมณเพศ ใครๆ ก็รู้จักท่านในนาม สุชีโว ภิกขุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ โดยสมัครเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย (เดิมเรียกว่าสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัยมหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาแห่งประเทศไทย) ขณะนั้น ท่านอาจารย์สุชีพฯ ได้รับพระราชทานสมณศักดิ์เป็นพระราชอาคันตุกะที่ “พระศรีวิสุทธิญาณ”

วิชาที่ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพสอนกระผมมีวิชาภาษาอังกฤษ วิชาความรู้ทางพระพุทธศาสนา (เรียกกันในวงการศึกษาว่า วิชาพระสูตร)

ขณะที่กระผมศึกษาอยู่นั้น ก็มีความรู้สึกเลื่อมใส ศรัทธา เคารพในอาจารย์มารยาทที่ละเมียดละไม อยู่ในสมณสาธูป ทั้งพรังพร้อมไปด้วยวิชาความรู้สมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นวิชาปรัชญา จิตวิทยา สังคมวิทยา ตรรกวิทยา ชีววิทยา วิทยาศาสตร์ทั่วไปเหล่านี้ เป็นต้น พร้อมกับรำพึงอยู่ในใจว่า โฉมท่านจึงเก่งปานนี้ ยากที่จะหาพระภิกษุในยุคนั้นมาเทียบเทียมท่านได้ ยิ่งไปกว่านั้น ผิพรรณของท่านเมื่อครองผ้าเหลือง ก็ยิ่งเสริมศรัทธาให้น่าเลื่อมใสยิ่งขึ้น อากัปกริยาท่าทางของท่านสงบเย็น จะเคลื่อนไหวไปทางใดก็อยู่ในอาการสำรวม ผิพรรณของท่านก็ผ่องใสช่างรับกับผ้ากาสาวพัสตร์เสียจริง ๆ

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพในขณะดำรงสมณเพศ ได้เป็นกำลังสำคัญท่านหนึ่งในการก่อตั้ง/สถาปนามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยจนสำเร็จเป็นมหาวิทยาลัยที่สมบูรณ์สืบมา จนกระทั่งปัจจุบัน เราเคยพูดกันเสมอว่า “ถ้าไม่มีอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพเสียท่านหนึ่งละ ก็คงจะไม่มีวันนี้”

อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพได้มีส่วนผลักดันอย่างแข็งขันท่านหนึ่งที่ “ปั้นดินให้เป็นดาว” ชุบชีวิตผู้ด้อยโอกาสด้วยเศรษฐกิจ ให้เดินไปอย่างเสมอภาคเสมอไหล่บนถนนสายเดียวกับ

เพื่อนร่วมสังคมนอย่างสง่าผ่าเผย เราเหล่าศิษยานุศิษย์ทุกคนต่างมีความรู้สึกสำนึกในกตัญญูตงเวที่ ฐัฐญ รุ้คุณของท่นอาจารย์สุชีพ ปุญญานุกภาพ จิงช่วยกันสละทรัพย์เท่าที่สามารถ ก่อตั้งเป็นมูลนิธิ โดยเห็นพ้องต้องกันให้ใช้ชื่อสกุลของท่นว่า **“มูลนิธิปุญญานุกภาพ”** โดยมีท่น พล.อ.อ. หะริน หงสกุล ซึ่งท่นเป็นผู้หนึ่งที่เคารพเลื่อมใสในภูมิความรู้ของท่นอาจารย์สุชีพ ปุญญานุกภาพ อย่างจับจิตจับใจ มาเป็นประธานมูลนิธิ และสามารถนำเอาผลประโยชน์ของมูลนิธิมาถวายสนับสุนนพระภิกษุสามเณรนักศึกษาที่เรียนดี ประพฤติปฏิบัติดีได้ทุนปีการศึกษา ปีละ ๑๐ ทุน และได้อุทิศส่วนบุญส่วนกุศลนี้ไปให้ท่นอาจารย์สุชีพ ปุญญานุกภาพทุกปีเช่นกัน ซึ่งเราเหล่าศิษยานุศิษย์ต่างเห็นพ้องต้องกันว่า เราจะก้าวเดินไปข้างหน้าอย่างระมัดระวังและอย่างมั่นคง

เรื่องความกตัญญูตงเวที่ต่อผู้มีพระคุณนี้ สังคมไทยถือเป็นเรื่องสำคัญมาก กระผมจะขอ **“เล่าความหลัง”** ตามความจำตามสัญญา (ความจำได้หมายรู้) เท่าที่จำได้ อาคารสถานที่ศึกษาเมื่อแรกเริ่มเดิมที ได้ใช้อาคารหอสมุดวัดบวรนิเวศวิหาร ซึ่งตั้งอยู่ ณ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร ถนนพระสุเมรุนี้เอง และก็มีพุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ตั้งอยู่ด้วย ซึ่งมีท่นศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกสมาคม มีคุณเอี่ยม สังขาลี เป็นเลขาธิการ มีการแสดงปาฐกถาธรรมเป็นประจำ กระผมเองก็เคยได้แสดงปาฐกถา ณ พุทธสมาคมฯ ครั้งหนึ่ง จำชื่อเรื่องได้ว่าชื่อ **“พระพุทธศาสนากับปรัชญา”** เมื่อหลังจากที่จบการศึกษาได้รับปริญญาแล้ว และก็ได้รับการบรรจุให้บรรยายวิชาปรัชญา ในเวลาต่อมา ตอน

กระผมเรียน กระผมหลงใหลวิชาปรัชญาที่ท่นอาจารย์สมคร บุราวาศราชบัณฑิตท่นเป็นผู้บรรยายเป็นที่สุด อาคารหอสมุดแห่งนี้นับเป็นตึกอเนกประสงค์จริงๆ สภาการศึกษาฯ ก็อยู่ตรงนี้ พุทธสมาคมฯ ก็อยู่ตรงนี้ ร้านจำหน่ายหนังสือของมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ก็อยู่ตรงนี้ มีรถรางวิ่งผ่านหน้าตึก นับว่าสะดวกพอสมควร ตรง ๔ แยกบางลำพู ก็มีรถรางวิ่งไปเทเวศร์ นักศึกษาลงรถรางแล้ว เดินไปเรียน ก็ไม่ไกลนัก สมัยโน้นถนนสายต่างๆ ยังใช้ยางแอสฟัลท์ (ส่วนใหญ่เรียกกันว่ายางมะตอย) ในฤดูเดือนมีนา-เมษายน เหยียบลงไปยังยางมะตอยที่ละลายด้วยความร้อนติดเท้า ร้อนแทบแยะแต่ก็ต้องล้ารวม เพราะเราเป็นสามเณรเป็นพระภิกษุ ก็ทนเอา อย่างมาตั้งปัญหาถามกระผมเลยครับว่า ทำไมจิงไปเดินริมถนน

อาจารย์สุชีพมีบทบาทอย่างมากในการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

เมื่อนักศึกษามากเข้า ดึกหลังนี้ก็ต่อเพิง เพื่อขยับขยายให้นักศึกษามีที่เรียน

กระผมเรียนจบ ก็จบตรงดึกหลังดั่งที่เล่า กระผมเป็นนักศึกษารุ่นที่ ๒ เพราะอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพแท้ๆ ที่ติดต่ออาวุธทางปัญญาให้กระผมถึงจะไม่มิตำแหน่งเป็นคนตีคนเด่นของสังคม แต่ก็ไม่ถึงกับเป็น “ขยะสังคม” ก็นับว่าเป็นบุญของกระผมไซ่อ

เมื่อครั้งท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพ ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานอนุกรรมการกำหนดหลักวิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ ในสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพก็ได้เมตตาเสนอให้กระผมได้รับการแต่งตั้งเป็นอนุกรรมการร่วมอยู่ในคณะของท่านด้วยผู้หนึ่ง

ขณะเมื่อท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพยังมีชีวิตอยู่ ท่านได้รับเกียรติจากองค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่ง

โลก (พ.ส.ล.) แต่งตั้งให้ท่านเป็นที่ปรึกษาขององค์การฯ และเป็นกรรมการอำนวยการในสำนักงานใหญ่อีกด้วย และเป็นกรรมการอำนวยการในสำนักงานใหญ่อีกด้วย ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาของวารสาร พ.ส.ล.

ส่วนงานด้านวิชาการอีกอย่างหนึ่งก็คือ ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพได้รับแต่งตั้งจากมูลนิธิมหามกุฏราชวิทยาลัยฯ ให้เป็นประธานในการให้นักศึกษาสอบชิงทุนไปศึกษาต่อทั้งในประเทศและต่างประเทศ กระผมก็ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสอบร่วมกับท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพด้วยผู้หนึ่งทุกครั้งทุกปี

งานทุกอย่างที่ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพมอบหมายให้กระผมปฏิบัติ ล้วนเป็นงานด้านเชิงวิชาการทั้งสิ้น แม้การแสดงปาฐกถาธรรมหรือการอภิปรายที่องค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลก อย่างน้อยก็ ๓ ครั้ง ๓ ครา

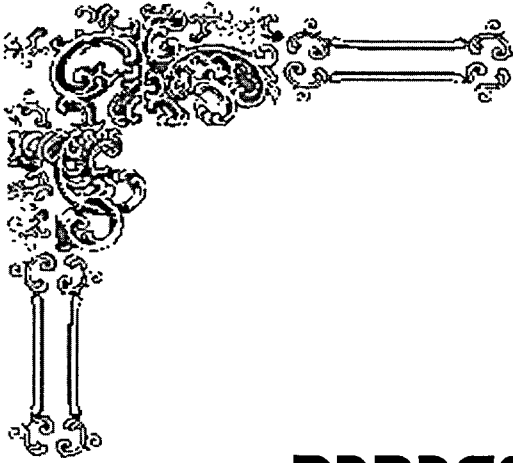
ก็ล้วนเป็นการปาฐกถาและการอภิปรายธรรมเชิงวิชาการทั้งนั้น

หลังจากท่านถึงแก่อนิจกรรมแล้ว กระผมก็ได้รับการเชื้อเชิญจากองค์การฯ ให้เข้าไปชดตาทัพอยู่จนบัดนี้ แล้วงานเลี้ยงก็จกถึงวันเสกเถลิง แต่ก็ไม่รู้ว่าวันนั้นจะมาถึงเมื่อไรเลยครับ!

ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพท่านเป็นบุคคลตัวอย่างที่เพียบพร้อมด้วยความรู้และความประพฤติ (วิชชาจรณสมปยุโน) ตั้งตนอยู่ในศีลในธรรมถืออุโบสถศีลในวันอุโบสถ สันโดษ มกน้อย ไม่โลภ พอใจในสิ่งที่ท่านมี ท่านมีเมตตากรุณาต่อบุคคลทั่วไป ไม่เบียดเบียนผู้หนึ่งผู้ใด

กระผมขออนุญาตขยายความในใจสักเล็กน้อยครับว่า งานทำบุญอุทิศส่วนกุศลแต่ท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพครั้งนี้ ก็ด้วยความร่วมมือด้วยความเต็มใจของท่าน นับแต่ท่านอธิการบดี ท่านคณบดี หัวหน้าภาค อาจารย์ทั้งหลาย นักศึกษา ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยทุกท่าน ทุกคน เพราะต่างก็มาระลึกถึงคุณูปการของท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพเป็นสำคัญ จึงขอบันทึกความ **“พร้อมเพรียง”** ในครั้งนี้เอาไว้ให้ปรากฏด้วย

ปิฎกคุณาภ

ขอคารวะ

อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ผู้เป็นปราชญ์ทางพระพุทธศาสนา

รองศาสตราจารย์ ชัยวัฒน์ อัดพิตมน์

มจร รุ่นที่ 16

อาจารย์พิเศษ ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
อาจารย์พิเศษประจำ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

เมื่อเอ่ยถึง **อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ** แล้ว ย่อมเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวไทยและชาวพุทธต่างประเทศ ทั้งนี้ เพราะท่านเป็นผู้ดำเนินงานด้านพระพุทธศาสนาและมีความคิดริเริ่มใหม่ๆ ซึ่งทันสมัยอยู่เสมอ โดยที่ท่านเป็นพระภิกษุรูปแรกที่สามารถเทศน์เป็นภาษาอังกฤษให้แก่ชาวต่างประเทศได้เข้าใจหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า จนได้รับการยกย่องจากท่านพุทธทาสภิกขุในฐานะเป็นพระภิกษุหนุ่มรูปหนึ่งของคณะสงฆ์ไทย

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาที่สภากาชาดศึกษา มหามกุฏราชวิทยาลัย (ปัจจุบันคือ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) โดยได้ศึกษาวิชาพระสูตรกับท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพรู้สึกประทับใจมาก เพราะได้เรียนรู้เทคนิคการบรรยายและวิธีการตอบปัญหาธรรมของท่านซึ่งเป็นประโยชน์มากในการนำไปปฏิบัติหน้าที่การงาน นอกจากนี้ท่านยังให้กำลังใจแก่นักศึกษาผู้กำลังถดถอยจนเกือบจะศึกษาต่อไปอีกไม่ได้ คำแนะนำของท่านเปรียบเหมือนพลังทิพย์ที่ช่วยขจัดมโหฬารใจให้กลับฟื้นสดชื่นขึ้นมาอีก นักศึกษาแต่ละท่านเรียนจบตามหลักสูตรแล้ว ก็ได้รับแต่งตั้งให้ไปปฏิบัติหน้าที่ในต่างจังหวัดทั่วประเทศ เพราะเป็นระเบียบของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยซึ่งมีอุดมการณ์อยู่ว่า **“ระเบียบ สามัคคี บำเพ็ญประโยชน์”** สืบเนื่องจากหลักการนี้เองที่ทำให้กระบวนการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยได้

เจริญก้าวหน้ามาจนถึงทุกวันนี้ และมีบัณฑิตที่จบไปจากสถาบันแห่งนี้ไปจำนวนมากไปปฏิบัติหน้าที่ในหน่วยงานของรัฐและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้เรียนเชิญท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพไปเป็นผู้บรรยายวิชาศาสนาเปรียบเทียบ และได้ขออนุญาตพิมพ์หนังสือศาสนาเปรียบเทียบ ซึ่งท่านได้เรียบเรียงและเคยพิมพ์เผยแพร่มาก่อนแล้ว มอบให้ภาควิชาปรัชญา เป็นผู้ดำเนินการพิมพ์ต่อ เพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม พร้อมกันนี้ ท่านอาจารย์ก็ได้มอบเงินรางวัลตำราวิชานี้ ให้เป็นสวัสดิการของภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง นับว่าเป็นกุศลจิตอันสูงส่งของ

ท่าน ภาควิชาปรัชญา จึงขออนุโมทนา ในกุศลจิตของท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพไว้ ณ โอกาสนี้ด้วย

ในระหว่างที่ท่านอาจารย์ได้ทำหน้าที่เป็นผู้บรรยายวิชาศาสนาเปรียบเทียบแก่นักศึกษา ครูอาจารย์และผู้สนใจอยู่นั้น ท่านได้ตั้งใจถ่ายทอดความรู้ทุกแง่ทุกมุมจนเป็นที่เข้าใจและพอใจของผู้รับฟัง

จากผลงานทางด้านการศึกษาของอาจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพ ทำให้คณาจารย์ภาควิชาปรัชญาเกิดความทราบซึ่งในปัญญาอนุภาพของท่านสมควรยกย่องเกียรติคุณให้ปรากฏว่าท่านเป็นนักปราชญ์ทางปรัชญาและศาสนาโดยแท้ จึงได้เสนอสภามหาวิทยาลัยรามคำแหงขออนุมัติปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขาวิชาปรัชญา ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประจำปีการศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๕/๒๕๒๖ และสภามหาวิทยาลัยได้อนุมัติเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๕ นับว่าเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ได้มอบปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ให้อาจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพ นับว่าเป็นเรื่องที่น่าปลาบปลื้มใจอย่างยิ่งของบรรดาศิษยานุศิษย์ ตลอดจนถึงบุคคลผู้มีความเคารพนับถือท่านอาจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพ ต่อมาก็มียุทธศาสตร์ธรรมศาสตร์มอบให้ พ.ศ. ๒๕๓๙ และสภามหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มอบปริญญาศาสนศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์เป็นคนแรก เมื่อ ๒๕ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๔๒

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ ข้าพเจ้าได้เข้า

รับราชการในตำแหน่งอาจารย์โท ภาควิชาปรัชญา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และได้มาขอคำแนะนำในการปฏิบัติราชการจากท่าน โดยที่ท่าน ได้ให้คำแนะนำว่า “ให้รู้จักคบเพื่อน ตั้งใจทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียรและสุ่มรอบคอบทำงานให้เขาเห็นว่า คนอย่างเราเรียนจบจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยแล้ว ก็เป็นอะไรกับเขาได้เหมือนกัน”

ในพ.ศ. ๒๕๓๐ ภาควิชาปรัชญา ได้ปรับปรุงหลักสูตรใหม่ เพื่อขอเปิดเป็นวิชาเอกและได้ขยายวิชาพระพุทธศาสนาออกเป็น ๖ วิชา คือ หลักพระพุทธศาสนา พุทธปรัชญาเบื้องต้น พุทธปรัชญาเถรวาท พุทธปรัชญามหายาน พุทธศาสนากับปัญหาสังคม และ การศึกษาตามแนวพุทธปรัชญา แล้วนำมาเสนอท่านอาจารย์สุชีพ เพื่อพิจารณา เมื่อท่านได้อ่านแล้วพอใจมากจึงกล่าว ว่า ทำดีแล้ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพราะการบรรจุวิชาพระพุทธศาสนาไว้ในหลักสูตรนั้นเมื่อประโยชน์มากสำหรับนักศึกษาผู้สนใจจะได้ศึกษาเล่าเรียน และเป็นการเผยแพร่พระพุทธศาสนาไปในตัวอีกด้วย

ด้วยคำแนะนำที่ดีและมีประโยชน์นี้เองที่ทำให้ข้าพเจ้าผู้เป็นศิษย์รู้สึกสำนึกในความปรารถนาดีของท่าน จนทำให้มีกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ และขอยุติชีวิตนี้เพื่อพระพุทธศาสนา

ด้วยจิตคารวะท่านอาจารย์

ศาสตราจารย์สุชีพ ปุญญาอนุภาพ

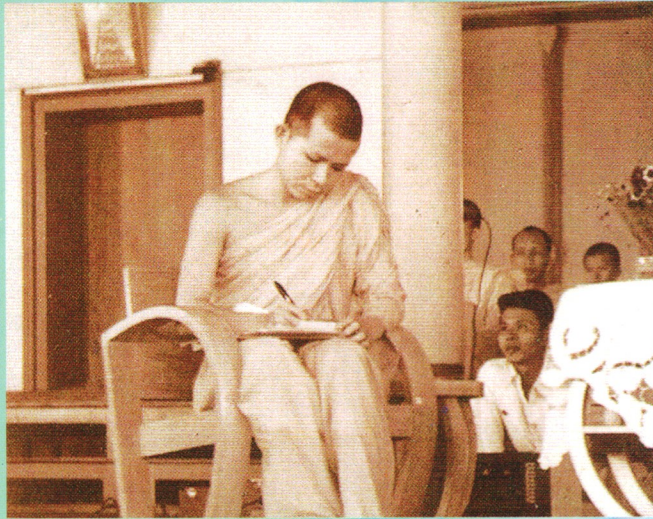
อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ รับประทานคณาณศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขานพหุศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๒

สามเณรบุญรอด

พระมหาบุญรอด

เมื่อครั้งเป็นพระศรีวิสุทธิญาณ

เมื่อครั้งเป็นพระศรีวิสุทธิญาณ เลขธิการสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย กับพระนักศึกษารุ่นแรก

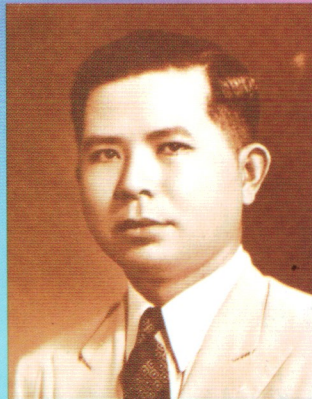

(อ)

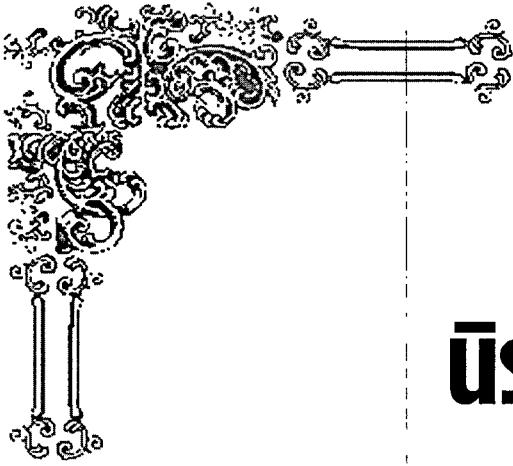
พระศรีวิสุทธิญาณ ณ ประเทศสิงคโปร์ ถ่ายภาพร่วมกับ คณะผู้แทนไทยและเจ้าหน้าที่ของพุทธสมาคมจีนแห่งสิงคโปร์

อาจารย์สุชีพเข้าเฝ้ารับพรจากเจ้าพระคุณสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก พ.ศ. ๒๕๔๑

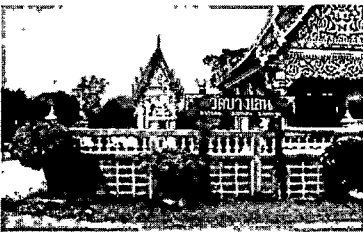
ครอบครัวอาจารย์สุชีพ ปุญญาณูภาพ

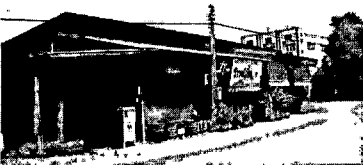
นิราศบางไทรป่า

กองบรรณาธิการ

อ อาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ เล่าให้ผู้เขียนฟังว่า เมื่อครั้งท่านเป็นสามเณร อายุประมาณ ๑๗ ปี ท่านมักจะออกเดินทางจากกรุงเทพมหานครไปพักผ่อนยังบ้านเดิม (ตลาดบางไทรป่า) เพื่อเยี่ยมโยมมารดา ทางบ้านจัดที่พักอันสงบให้โดยแยกเป็นสัดส่วนไม่ปะปนกับผู้คน ซึ่งท่านเกรงว่าจะเป็นสทไสย คือพักในที่มุงที่บังอันเดียวกับคฤหัสถ์ แม้สามเณรจะไม่มีข้อบัญญัติเช่นนั้น แต่ท่านก็ถือตามวินัยบัญญัติของพระภิกษุ เพื่อป้องกันข้อครหาขึ้นมา ในโอกาสเช่นนั้น ท่านได้เขียนนิราศบางไทรป่าไว้ ซึ่งผู้เขียน*ได้รับความกรุณาจากท่าน ซึ่งเขียนด้วยความทรงจำของท่านเป็นบางตอน มอบให้ตามที่คุณเขียนขอดังต่อไปนี้

วัดบางเลน

สองข้างทางบางไทรป่า

"ไ้อ่างไทรหลายปีแล้วที่เศร้า
แต่่วนมาเวียนไปให้รำคาญ
ปีกลายนี้เมื่อ พ.ศ.เศษ
เขียนนิราศโดยทำเป็นคำกลอน
มีผู้คนสนใจเอาไปอ่าน
เป็นเครื่องเตือนเพื่อนบ้านผู้อ่านฟัง
แต่ปีกลายแต่งไว้เพียงนิดหน่อย
มิได้อวดเป็นปราชญ์ฉลาดรู้
ยังหนุ่มน้อยเยาว์วัยไม่สิ้นหัด
ถ้าผิดบ้างพลั้งจงปรานี
จับกระดาษดินสอพอจะจรด
ไ้อ่มาบ้านครั้งนี้มีทันไร
เวลามาดีใจดังได้แก้ว
เหมือนหัวใจถูกควักจากอุรา

ตัวข้าเจ้าเวียนพราวจากสถาน
แสนสงสารอาตมาเมื่อคราจร
คือสองสี่เจ็ดเจ็ด อนุสรณ์
ไว้พอม่อนโคกเศร้าเมื่อคราวฟัง
สดับสารเรื่องร้างแต่ปางหลัง
ให้คิดตั้งตนมุ่งกตัญญู
เวลาน้อยเขียนกลอนเสียอ่อนหู
จะลองดูอีกใหม่ในปีนี้
มิเจนนัดเชิงกลอนอักษรศรี
จะเริ่มเรื่องบัดนี้เป็นต้นไป
ร้าวระทดปี่มว่าน้ำตาไหล
จะจากไปอีกแล้วจะออกอา
เวลาแล้วเปลี่ยวใจกระไรหนา
เหมือนชีวาอดวายสลายลง

ด้วยเวรทำกรรมสร้างแต่ปางก่อน
จะสนองรอนบาทปีตุรงค์
นิจจาเอ๋ยไม่สมอารมณ์แล้ว
ต้องจากทั้งยังไม่ได้ทดแทนคุณ

๑๗๑

คำบล่ำพระยา

มาถึงวัดลำพระยาสง่าเนตร
ใครหนอสร้างหอรระฆังช่างศรีทธา
เวลาเช้ากังวาลประสานเสียง
เป็นสัญญาณไหว้พระประจำยาม
โอ้ระฆังวังเวงดังเพลงโศก
เสียงระฆังครางครวญป่วนกมล
หรืออาลัยในองค์พระสุดต
ระฆังครางก็ไม่อย่างกะเราครวญ
ไม่เลือกสายบายที่เที่ยงกลางคืนค่ำ
ต้องหน้าขึ้นอกข้าด้วยจำเป็น
อันหน้าเนตรเรานี้ที่หลังไหล
อันสายน้ำยาวไปสุดสายตา

คำบลางระกำ

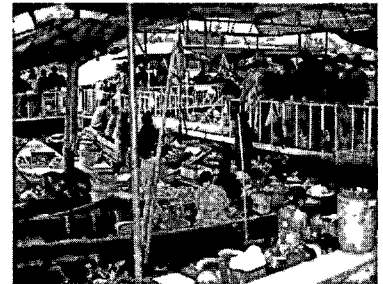
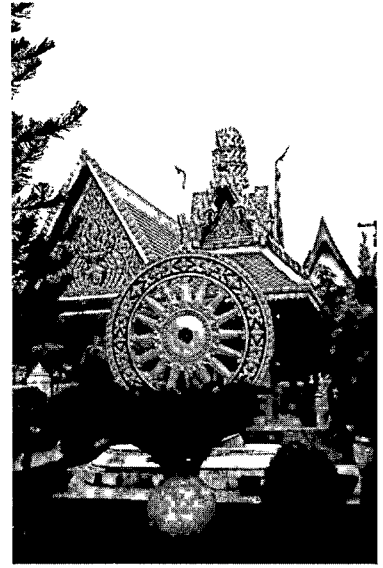
มาถึงบางระกำตำบลบ้าน
เขาปลุกบ้านไกลฝั่งอยู่ข้างโน
ระกำเอ๋ยปีกกลายก็ใจข้า
อันแผลกลายร้ายบ้างก็ยังแพ้
ส่วนแผลใจร้ายแรงเพราะแฝงอยู่
มาระทมเหมือนลิ่มลงทั้งยืน
โอออกใครที่ตรมระทมซ้ำ
ทั้งพ่อแม่มองหายไม่พบกัน
อนิจจาลูกนี้เหมือนทิ้งขว้าง
เหมือนลิ่มพอลิ่มแม่เที่ยวแสใจ
ทั้งพ่อแม่แก่เฒ่าลงไปแล้ว
ใครจะให้หยูกยาด้วยการุญ
โอ้คิดไปคล้ายเรานี้แล้วชาติ
ที่แท้ันฉันคิดทุกเวลา

* น.อ.ประยงค์ สุวรรณบุบผา
หมายเหตุ คัดจากหนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์สุชีพ ปุณณภูมิภาพ พ.ศ. ๒๕๕๓

จึงทุกข์ร้อนลวบลามความประสงค์
อีกทั้งองค์มารดาผู้การุญ
ด้วยลูกแก้วเวรามาเวียนหมุน
แทนด้วยบุญบรรพชาประสาจน

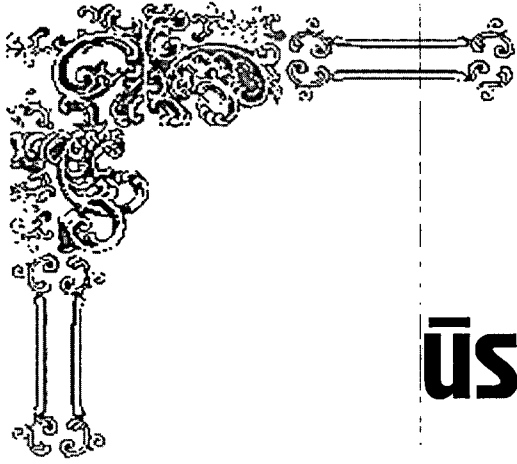
หอรระฆังสังเกตดังเลขา
ดังเทวานฤมิตวิจิตรงาม
เวลาค่ำสำเนียงจะวบบหวม
ก็ลั่นทลามพระสงฆ์สวดมนต์
คราววิโยคคิดไปให้ฉงน
ไม่มีตนไม่มีใจไหนครวญ
จึงกำสรดอื่นโอยผ้าโทยหวน
ให้ปั่นป่วนปวดร้าวทั้งเข้าเย็น
หัวใจข้าใครเลยจะเล็งเห็น
ถึงตัวเย็นใจร้อนอ่อนระอา
คือเลือดในหัวใจของตัวข้า
คือสายน้ำนัยนาที่อาลัย

ไม่พบพานเคหาที่อาศัย
เห็นต้นไม้แห่งเที่ยวก็เปลี่ยวแเด
มาระกำปีนี้เหมือนมีแผล
เพราะพอแก้ด้วยยารักษาคืน
จะมองดูไสยาก็สุดผืน
ให้ขมขื่นเคืองเข็ญไม่เว้นวัน
จะระกำเกรียมพอกเหมือนอกฉัน
ลับหลังนั้นจะเป็นประการใด
เที่ยวเห็นท่างหายหน้าไปไหนๆ
ไม่มีใจที่จะปองสนองคุณ
กำลังแผ่วลมขึ้นก็มีนหมุน
ช่วยแทนคุณแทนลูกเมื่อไกลตา
ไม่สามารถแทนคุณอุ้นเกศา
แต่ทว่าจุนใจด้วยไปเรียน

วัดลำพระยา อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม
ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครชัยศรีหรือท่าจีน
ปัจจุบันมีตลาดน้ำที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่ง

เป็นที่น่าเสียดายว่า นิราศบาง
ไพร่พานี้ ไม่สามารถนำมาลงทั้งหมดได้
เพราะต้นฉบับเดิมท่านว่าหาไม่พบ เมื่อ
ผู้เขียนไปกราบเรียนถามท่านอีก ท่าน
จึงทอ้งให้ฟังและกรอุณาเขียนให้เท่าที่ยัง
จำได้ ท่านอาจารย์บอกผู้เขียนต่อไป
อีกว่า เมื่อท่านเขียนนิราศเรื่องนี้ มีผู้
คนในตลาดเอาไปอ่าน ต่างร้องไห้ไป
ตามๆกัน

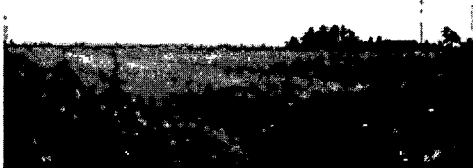

สุชีพ'รำลึก

นิราศบางไทรงาม

พศ.จำนง คันธิก

ป.ธ.๙, ศน.บ., M.A. คณะมนุษยศาสตร์ มจร

อบต.บางไทรป่า

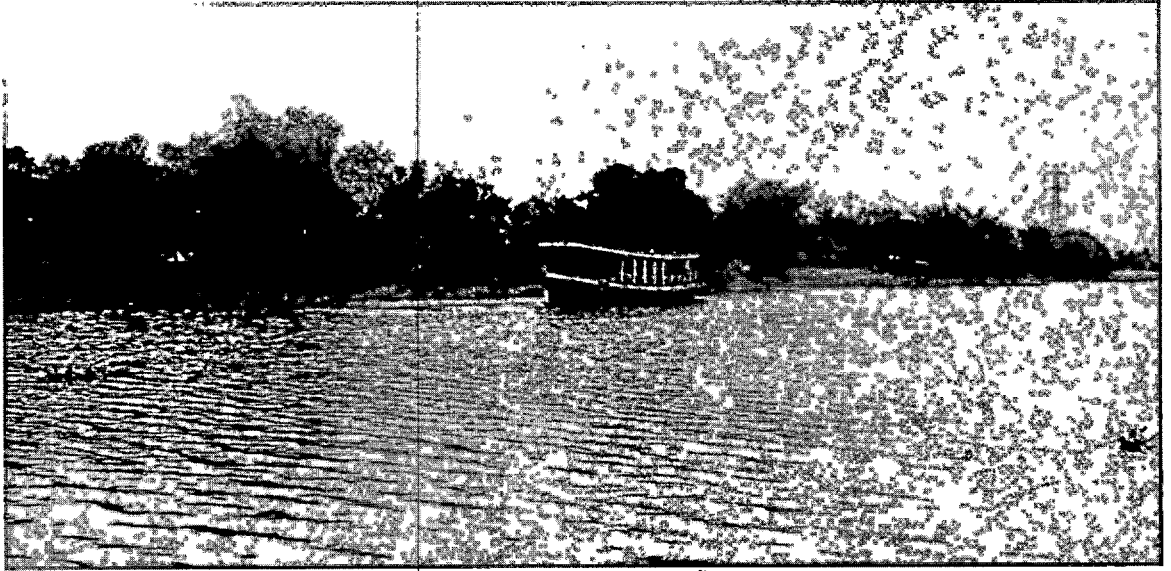
ไ้อ่างไทร	ในศกนี้	ไม่มีปา
นิราศมา	สืบถิ่นฐาน	อาจารย์ใหญ่
วันที่	๙ มีนา	ริบคลาไคล
รวมน้ำใจ	กันสี่คน	ดันดันมา
ด้วยพวกเรา	ศิษย์สุชีพ	ริบทำงาน
รอบปีทำน	ล้วงลับ	ดับสังขาร
จะเขียนเรื่อง	เมืองตัน	ก่อนซาตา
อยากทราบว่	บางไทรบ้าน	ท่านดังฤ
กำหนดนัด	ถนัดแน่	แค่สี่ท่าน
นามเรียกขาน	ปฐมองค์	คงนับถือ
ว่ ประคุณ	บุญเมื่อง	เรื่องระบือ
ถัดมาคือ	ธวัช	ร่วมจัดพลัน
ธนสิทธิ์	กิจไม่พรวง	ต้องขับรถ
คนที่สี่	มีกำหนด	คือตัวฉัน
จำนง	นายได้เพรียก	เรียกรู้กัน
ฝากชีวัน	ในรถตู้	มุ่งสู่คาม
จากบวร	ตอนต้น	ถนนตี
สายตลิ่งชัน-สุ)	พรรณบุรี	มิต้องถาม
แล้วเลี้ยวซ้าย	กำแพงแสน	แดนสวยงาม
แม้ขับตาม	แผนที่หลง	ลงถามไป

โรงเรียนพระปริยัติวัดสัมปทวน อ.นครชัยศรี จ.นครปฐม

ซึ่งน้ำใจ	เพื่อนไทยผอง	สองทางข้าง	เจ้าของร้าน	เฟอเนเจอร์	สวยเลอมาก
ช่วยแนะทาง	บอกชัด	อัชฌาคัย	จึงออกปาก	ชักเรื่องพร่อง	ที่ต้องถาม
บางครั้งเลย	จุดหวัง	หลายครั้งไป	ตำบสนี่	มีแยกต่าง	บางไทรงาม
ไม่ทันไร	เข้าทางลัด	วัดบางเลน	เพิ่งเกิดตาม	บางไทรป่า	มาแต่เดิม
โอ้บางเลน	เห็นตระหง่าน	ที่ท่านสร้าง	โอ้บางไทร	ใหญ่ยิ่ง	ยังแยกชื่อ
ใช้อาราม	โรยร้าง	หรือแร้นเข็ญ	ที่แท้คือ	บางไทรป่า	คราแรกเริ่ม
เป็นที่ชอบ	กอปรกุศล	ชนบำเพ็ญ	เป็นไทรงาม	ลามขยาย	คล้ายกับเริ่ม
ดุจดั่งเป็น	แพสงส์ตวี	ข้ามวิภูวน	หากเกิดเพิ่ม	เป็นไทรทอง	คงพ่องพรรณ
จากหน้าวัด	บางเลน	เห็นทางแยก	ไอ้ชีวี	คนดีสุด	ดูจไทรใหญ่
มิใช่แปลก	มีต้นไม้	แต่ไร้ผล	หมูปักษา	กลางไพร	หลายพวกนั้น
มุ่งบางไทร	ดั่งใจหวัง	ตั้งกมล	ได้อาศัย	พึ่งพัก	รักษชีวัน
จรดล	จนเจอป้าย	อบต.*	อยู่ร่วมกัน	สร้างรังสม	ได้ร่วมเงา
ด้านซ้ายมือ	มีอาราม	งามผุดผาด	มนุสสา	น่าทำบ้าง	อย่างไรต้น
บางไผ่นารถ	เพราะพริ้ง	เสียดจริงหนอ	มีกิ่งผล	ร่มพุ่ม	คุ้มแดดเผา
มีองค์พระ	สีขาว	อะคร้าวพอ	ไม่ควรเป็น	กาฝาก	หากคิดเอา
ชวนให้ก่อ	เลื่อมใส	ในพุทธคุณ	เกาะกิ่งเขา	กะอยู่ได้	แต่ฝายเดียว
ธนสิทธิ์	ขับปี่	ถึงตลาด	๔ โมงเช้า	เข้าวัดเขต	วิเศษโส
มิแคล้วยคลาด	ขวามือมี	คลองญี่ปุ่น	นาม วัดโพธิ์	มันดี	มิโดดเดี่ยว
พอโค้งซ้าย	ได้พบพี่	ที่การุณ	อาจารย์เรา	ครายังเล็ก	เป็นเด็กเขียว
ชื่อว่าคุณ	ยู มะหะหมัด	ถนัดนาม	เคยข้องเกี่ยว	เรียนประถม	นมทานครัน

*อบต บางไทรป่า

แม่น้ำนครชัยศรีหรือท่าจีน เส้นทางคมนาคมจาก อ.บางเลนมาถ.นครชัยศรีโดยเรือสองชั้นซึ่งได้เลิกไปแล้วเพราะการคมนาคมทางถนนสะดวกกว่า

ถ่ายรูปเสร็จ	เตรียมไปหา	สมภารท่าน	ตลาดน้ำ	ริมคลอง	มีของขาย
อธิการ	กิตติ	ขมิ้นมัน	ดูมากมาย	ถูกแพง	แย่งสลอน
ถามวงศาค	อาจารย์	แต่ปางบรรพ์	ต่อราคา	ค้าขาย	ให้เงินทอง
“สงวนเชื่อ”	มีไหมท่าน	อยากรู้จักจริง	เรารีบร้อน	เร่งขึ้นรถ	จดรายทาง
ท่านนั่งนึก	ตริกไม้ถั่ว	ครวญซิวครู่	มาถึง	วัดสัมปทวน	ใจทวนให้
สุดจะรู้	ลืมนเลือนหาย	ว่าชายหญิง	นำใจหาย	อดีตทวน	ชวนอ้างว้าง
เลยพาลถาม	จำนวนพระ	ที่พักพิง	อาจารย์เรา	เคยเรียน	เพียรรู้ทาง
เหลืออยู่จริง	๒๐ กว่า	ว่าดังนี้	แล้วมาข้าง	สูงยิ่งยวด	บวชเป็นเถร
จากวัดโพธิ์	ระโห้ใหญ่	ใจมุ่งหน้า	เป็นวัดใหญ่	สบายตา	สง่าหงษ์
คือวัด	ลำพระยา	สง่าศรี	ในอดีต	เจ้าคุณวงศ์*	มหาเถร
ไปถึงวัด	ทำโมงครึ่ง	ซึ่งพอดี	เป็นสมภาร	การปกครอง	ต้องตามเกณฑ์
รีบเร็วรี่	ตรงไปร้าน	อาหารเพล	มีประวัติ	ชัดเจน	แต่บางบรรพ์
ไอ้	วัดลำพระยา	สง่าศักดิ์	จบนิราศ	วาดกลอน	คราสอนตน
เพ่งประจักษ์	นัยน์ตา	ได้มาเห็น	เกิดเป็นคน	จะทำดี	ที่ยึดมั่น
วิหารเรียง	เคียงโบสถ์	โรจน์รุ่งเป็น	กตัญญู	รู้คุณคน	ผลอนันต์
ริมวัดเด่น	ใกล้สังคา	น้ำท่าจีน	เป็นเหตุให้	ตัวฉัน	มีค่าคน
พระยาใหญ่	ท่านใดหนา	อุตสาหัสสร้าง	หากกลอนนี้	มีข้อพร้อม	มีตั้งใจ
เป็นตัวอย่าง	สำนักอยู่	ผู้ทรงศิลป์	โปรดอภัย	แก่ข้าน้อย	ลักร้อยหน
ที่หน้าวัด	มีมีจฉา	มหาหมื่น	หากมีดี	ที่น้อยนิด	ติดใจดล
กลายเป็นถิ่น	พักใจ	ผู้ไฝจร	อุทิศผล	น้อมบูชา	แต่อาจารย์...(สุชีพ เทอญ)

*พระธรรมเจดียงจารย์ (วงศ์ โอทาทถวณโณ)

พระพุทธรูปประวัติ

ในพระทรรศนะของ

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส

(ต่อจากฉบับที่ ๒๒)

พุทธรูปประวัติ เล่ม ๒

๕. พระทรรศนะเกี่ยวกับ

เสนาสนะ ๕ ชนิด

เสนาสนะ ๕ ชนิด คือ วิหาร อัทธมโยคะ ปราสาท หัมมิยะ และคูหา พระองค์ทรงขยายความออกให้ชัดเจน ดังนี้ วิหาร ได้แก่ กุฎีมีหลังคามีสี่ปีกสองข้างอย่างปกติ อัทธมโยคะ ได้แก่ โรงหรือร่างที่มุงซีกเดียวเมื่อเปิดอีกด้านหนึ่งให้โปร่ง ปราสาท ได้แก่ เรือนยอดหรือเรือนชั้นที่มีความงดงาม หัมมิยะ ได้แก่ (เรือน)ที่มีลานพระจันทร์ส่องได้ถึงใต้หลังคาตัด และคูหา ได้แก่ ถ้ำแห่งภูเขา

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

พระทรรศนะที่ขยายความของเสนาสนะทั้ง ๕ ชนิดนี้ได้เรียบเรียงมา

เฉพาะที่พอให้ได้ความหมายโดยทั้งหมดของความหมายของเสนาสนะทั้ง ๕ ชนิดนี้ พระองค์ทรงค้นคว้าและเทียบเคียงมาจากบาลีในที่ต่างๆ ซึ่งเป็นความวิริยะอุตสาหะที่น่ายกย่องบูชาอย่างยิ่งของพระองค์ที่ทรงกระทำเพื่อความรอบรู้ของอนุชนต่อมาในภายหลัง

๗. พระทรรศนะเกี่ยวกับ การกำพุพเพตพลี

พระองค์ทรงแสดงพระทรรศนะว่า “พวกพราหมณ์เขามีธรรมเนียมเช่น และทำทักษิณากุทิศบุรพบิดรของเขา เรียกว่า ศราทระ ทำเป็นการจรเนื่องจากการเผาศพบ้าง เป็นการประจำปีที่ประจบรอบวันตายของบุรพบิดรบ้าง หรือต้นเดือนต้นมีบ้าง บุรพบิดรเพียงสามชั้นคือ บิดา ปู่ และทวด เป็นผู้อันจะพึงเช่นด้วยก้อนข้าว เรียกว่า

“สปีนทะ” แปลว่า ผู้รวมก้อนข้าว บุรพบิดรที่พ้นจากทวดขึ้นไปก็ดี ญาติผู้ไม่ได้สืบสายโดยตรงก็ดี เป็นผู้ซึ่งพึงได้รับน้ำกรวดเรียกว่า “สมาโนทก” แปลว่า ผู้ร่วมน้ำ

การกรวดน้ำของเขา (พวกพราหมณ์) คือลงไปใ้ในแม่น้ำเอามือกอบน้ำขึ้นแล้วปล่อยให้ค่อยๆ ร่วงลงพร้อมกับนึกถึงผู้ตายไปพลางว่า ขอให้น้ำนี้ระงับความกระหายของท่านผู้นั้นผู้นั้น ธรรมเนียมนี้เนื่องมาจากพวกเราชาวไทยด้วย การกรวดน้ำเรายังทำอยู่จนบัดนี้ ในเวลาพระสงฆ์อนุโมทนาแต่ใช้ภาชนะ เช่น เตา ขวด หรือจอก โดยมีภาชนะอีกใบหนึ่งเช่น ชัน หรือ ถาดรับน้ำกรวดแล้วเอาไปเทที่ดินหรือกรวดลงดินที่เดียวในขณะที่กรวดเปลี่ยนความนึกเป็นให้ส่วนบุญตามวิธีทางพระพุทธศาสนา

การทำข้าวบิณฑ์ คือ เอาข้าวรอก ในกรวยใบตองคว่ำลงบนภาชนะมีพาน เป็นต้น มีกับข้าวของกินเรียงรายบ้าง เล็กน้อยประดับด้วยดอกไม้หรือด้วยเครื่องประดับอย่างอื่น มีรูปเทียนติดตั้ง เป็นสักการะในวันเทศกาล คือ ในวันสารท ในวันตรุษ ในวันสงกรานต์นี้ตรงกับข้าวบิณฑ์ (ทั้งของเรา) และของพราหมณ์ เดิมชะรอยจะทำเช่นบุรพบิทรแต่ภายหลังเราเข้าใจว่า ทำบูชาพระพุทธรูป ข้าวบิณฑ์ของพราหมณ์นั้นเขาทำพิธีเช่นแล้วโยนให้ทานสัตว์กาบ้าง ปศุบ้าง กานั้นเขาถือว่าเป็นนกผีได้อาหารกินแล้วจะได้ไม่รังควานบุรพบิทรของเขา

การทำทักษิณที่เรียกว่า **ศราทธะ** ของเขาคือเชิญพราหมณ์มาเลี้ยง เสร็จแล้วแจกไทยธรรมผ้าเป็นของที่วันไม่ได้พวกพราหมณ์เราตระหนักเพื่อไม่ให้บุรพบิทรของเขาหิวกระหายและเปลือยกาย การให้ผ้าในทักษิณานุปทานของเรา ก็มีเหมือนกันแต่เราเข้าใจว่า เนื่องจากภิกษุถือผ้าบังสุกุลไม่รับผ้าจากมือของผู้ให้จึงวางไว้เพื่อหยิบเอาเองโดยสังเขปว่า ผ้าบังสุกุลการเช่นการทำศราทธะอุทิศ บุรพบิทรพวกวรรณะอื่นมีกษัตริย์เป็นต้นก็ทำเหมือนกันในการทำศราทธะคงเอาพวกพราหมณ์เป็นปฎิคาหา (ปัจจุบันใช้ปฎิคาหาเป็นส่วนมาก) แต่ไม่กล่าวถึงการเลี้ยงชะรอยพวกพราหมณ์ไม่ฉันของที่วรรณะอื่นทำ พระเจ้าพิมพิสารทรงทำบุพเพตพลีภายหลังแต่ทรงนับถือพระพุทธศาสนาแล้วชะรอยจะอนุโลมตามธรรมเนียมของพราหมณ์มักเลี้ยงและถวาย

ไทยธรรมแก่พระภิกษุสงฆ์แทน ทำแก่พราหมณ์บ้างที่จะได้กราบทูลเรียนปฏิบัติแต่พระศาสนาแล้วก็ได้

พึงเห็นความแห่งอนุโมทนาคาถา (ที่พระพุทธรเจ้าทรงอนุโมทนาแก่พระเจ้าพิมพิสาร) นี้ที่ว่า ทรงอนุมัตติการทำทักษิณที่เรียกว่า ศราทธะ อุทิศบุรพบิทรของพวกพราหมณ์ ไม่ทรงอำนวยตามการเช่น แต่ขยายให้กว้างจากบุรพบิทรสามชั้นโดยที่สุดเป็นเพียงมิตระเป็นเพียงสาขา (สหาย) ทำอุทิศให้ก็ควรทักษิณอุทิศคนตายทั่วไปอย่างนี้เรียกทักษิณานุปทาน แปลว่าการตามเพิ่มให้ทักษิณบ้าง เรียกว่า มตกทาน แปลว่าการให้อุทิศผู้ตายบ้าง ทักษิณอุทิศเฉพาะบุรพบิทร เรียกว่า บุพเพตพลีดังมีแจ้งในอาทิยสูตร ปัญจกัณฑ์ตรโดยความเป็นกิจอันอริยสาวกผู้ครองเรือนพึงทำประการหนึ่ง

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

เมื่อศึกษาพระธรรมะเกี่ยวกับเรื่องนี้ของพระองค์แล้ว ทำให้มีความเข้าใจถึงเรื่องศาสนพิธีและพิธีกรรมบางอย่างของคนไทยที่เกี่ยวกับการทำบุญอุทิศให้ผู้ตายดียิ่งขึ้น

โดยเฉพาะความเป็นมาของพิธีกรรมนั้นๆ ว่าเป็นมาอย่างไรทั้งทางด้านแนวคิดและการปฏิบัติตามต้นแบบของใคร

พระธรรมะในเรื่องนี้ของพระองค์นับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการให้คำตอบต่ออนุชนผู้สนใจแสวงหาคำตอบและความเข้าใจในเรื่องการทำบุญอุทิศที่พวกเราทำกันอยู่เป็นประจำแต่ละจะมีใครสักกี่คนที่ทราบความ

เป็นมาและเข้าใจถึงแก่นแท้ของพิธีกรรมนี้อย่างลึกซึ้งและละเอียดอย่างที่พระองค์ทรงแสดงไว้นี้ ถือได้ว่าพระองค์ทรงให้ความกระจ่างแจ้งไว้เป็นอย่างดี

๘. พระรศนะเกี่ยวกับผลสำเร็จของทักษิณ

พระองค์ทรงแสดงพระธรรมะเกี่ยวกับการสำเร็จผลของการทำทักษิณว่า “ทักษิณานั้นชื่อว่าสำเร็จแก่ผู้ตายโดยฐานะด้วยอาการอย่างไร (พระพุทธรเจ้า) ได้ทรงแสดงไว้แล้วในพระคาถาสุดท้ายของการอนุโมทนาที่ทรงทำแก่พระเจ้าพิมพิสาร ความแห่งพระคาถานั้นท่านทั้งหลายทำทักษิณานุปทานได้แสดงญาดิธรรมแล้วหนึ่ง ได้ทำบูชาคือยกย่องเปตชนแล้วหนึ่ง ได้เพิ่มกำลังให้แก่ภิกษุทั้งหลายแล้วหนึ่งเป็นอันได้บุญไม่น้อยเลย”

การทำบุพเพตพลีย่อมบำรุงความรักความนับถือในบุรพบิทรของตนให้เจริญกุศลส่วนของกตัญญู กตเวทิตาเป็นทางมาแห่งความเจริญรุ่งเรืองแห่งสกุลวงศ์พระศาสนาจึงได้ทรงอนุมัตติด้วยประการฉะนี้

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

ผลสำเร็จของทักษิณนี้พระคณกรณาจารย์แสดงว่า ผู้ถูกอุทิศให้ต้องเกิดในปัตติวิสัยจึงจักได้ผลที่เขาอุทิศไปให้ แต่พระอรรถกถาจารย์แก้เกมว่าต้องพร้อมด้วยสมบัติ ๓ คือ การบริจาคไทยธรรมแล้วอุทิศถึงของทายกหนึ่ง ปฎิคาหาผู้รับไทยธรรมนั้นเป็นทักษิณณะหนึ่งและเปตชนนั้นได้อนุโมทนาด้วยหนึ่ง ในที่สุดก็กล่าวว่า ทายก

ย่อมไม่ไร้ผลเพราะหากไม่มีใครรับผล บุญทายกเองนั้นแหละจะเป็นผู้รับผล บุญนั้น

ข้าพเจ้าเห็นชอบตามพระ ธรรมศนะ ของพระองค์ที่ทรงแสดงว่า ทักซิณจะสำเร็จผลอย่างไรให้ดูที่พระ พุทธเจ้าทรงตรัสไว้แล้วในพระคาถาสุด ท้ายของการอนุโมทนาที่พระพุทธเจ้า ทรงทำแก่พระเจ้าพิมพิสาร ดังปรากฏ อยู่แล้วในส่วนที่เป็นพระธรรมศนะของ พระองค์

๙. พระกรรณะเกี่ยวกับ การทำเวทอาพลี

พระองค์ทรงแสดงพระธรรมศนะ ในเรื่องที่ว่าพระพุทธเจ้าทรงแนะวิธีทำ เวทอาพลีด้วยการบริจจาคทานแล้วอุทิศ ส่วนกุศลไปถึงแทนการสังเวทแก่สุนัข พราหมณ์และวัสสการพราหมณ์ว่า “..... ด้วยการทรงแสดงวิธีทำเวทอาพลี อย่างนี้ พึงเห็นว่ามีได้ทรงเปลี่ยนความ คิดเห็นที่เนื่องด้วยเวทอาพลีของเดิมเป็น แต่ทรงเปลี่ยนวิธีทำให้สำเร็จประโยชน์ ดีขึ้นกว่าโดยสมควรแก่เวลาแรก ประกาศพระศาสนาที่ต้องค่อยๆ ดัด อดภัยของคน คัดค้านตะบันไปเช่น สมณพราหมณ์เจ้าลัทธิโดยมากยากที่ จะทำสำเร็จ พระศาสดาทรงแสดงวิธี ทำเวทอาพลี ทรงผ่อนผันอนุโลมตาม กาลเทศะด้วยประการฉะนี้ ...”

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

พระธรรมศนะนี้ของพระองค์ หมายความว่า แต่เดิมพวกอริยกชนใน ชมพูทวีปนิยมทำการสังเวทเวทอาพลีด้วย ลิงของ คือถ้าเป็นเวทอาพลีใจดีก็สังเวท

ด้วยขนมมนมเนย ถ้าเป็นเวทอาพลีใจ ด้ร้ายก็สังเวทด้วยมังสะโลหิตของคน และสัตว์ พระพุทธเจ้าไม่สนับสนุนการ สังเวทเวทอาพลีด้วยการกระทำอย่าง ที่ กล่าวมาแต่หากจะหักกล้งทันทีทันใด เกรงว่าจะฝืนความรู้สึกของคนมากไป จึงทรงเปลี่ยนมาเป็นการทำบุญอุทิศให้ เวทอาพลีแทนโดยทำให้บัวไม่ช้ำน้ำไม่ขุ่น

๑๐. พระกรรณะเกี่ยวกับ นครในสักกชนบท

พระองค์ทรงแสดงพระธรรมศนะ ว่า สักกชนบทนั้นสันนิษฐานตามชื่อ คณะศากยะที่พบในบาลีแบ่งเป็น ๓ นคร คือ นครกบิลพัสดุ์หนึ่ง คณะศากยะ ชาวอนครนี้เรียกว่า พวกศากยะชาว กบิลพัสดุ์ นครวิธัญญาหนึ่ง คณะศากยะ ชาวอนครนี้เรียกว่า พวกศากยะชาววิธัญญา, นครโคธาพินหนึ่ง คณะศากยะชาว อนครนี้เรียกว่า พวกศากยะชาวโคธาพิน แต่ในสตติเรียกโคธาทั้งนครทั้งพวกชาว นคร นับนครโกปิยะเข้าด้วยเป็น ๔ นคร ในมหาปรินิพพานสูตร เรียกชาว นครนี้ว่า พวกศากยะชาวรามคาม ได้ ความว่า พวกโกปิยะก็นับเนื่องในพวก ศากยะนั้นเอง โดยนัยนี้รามคามคงเป็น เมืองหลวงของพวกนี้และในบางสูตร เรียกเวทอาพลีเป็นแต่ในคัมภีระสมเข้ากับ นัยที่มากในมหาปรินิพพานสูตร

ขอช่วยแก้ว่า ระยะเวลาในระหว่าง ประสูติและปรินิพพานห่างกันถึง ๘๐ ปี และในตอนหลัง สักกชนบทถูกวิชูททะเว ผู้ครองโกศลยกทัพระล่าระสายเมือง หลวงของพวกโกปิยะก็ย้ายมาตั้งที่ราม คามในคราวนั้นก็ได้

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

แต่เดิมพวกเรามาก็คิดกันว่า พวก ศากยะก็คงมีอยู่เฉพาะในเมืองกบิล พัสดูเท่านั้น แต่เมื่อมาศึกษาพระธรรมศนะ นี้ของพระองค์แล้วทำให้พอจะมีความรู้ เพิ่มขึ้นว่าพวกเจ้าศากยะนั้นแท้ที่จริงมี หลักฐานอ้างอิงจากบาลีอย่างสมบูรณ์ แบบเช่นนั้นเป็นเพราะพระองค์ได้ค้นคว้า คึกขามาจากตำรามากมายหลายแห่ง อย่างกว้างขวาง ความดีในส่วนนี้ของ พระองค์ น่าสรรเสริญบูชาจริงๆ เพราะ เป็นคุณประโยชน์อย่างเอนกอนันต์แก่ วงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

๑๑. พระกรรณะเกี่ยวกับพระกาฬุกภัย ภูลเชษฐเสด็จไปรดพระนิค

การที่พระอรชกถาจารย์แสดง ว่า ก่อนที่พระเจ้าสุทโธทนะจะส่งกาฬุ ทายี อำมาตย์ไปอาราธนาพระพุทธเจ้า มาเมืองกบิลพัสดุ์นั้นได้ส่งอำมาตย์ อื่นๆ ไปก่อนแล้ว ๕ คน แต่ทุกคนเมื่อ บวชแล้วสำเร็จเป็นพระอรหันต์ก็เฉย เลียไม่อาราธนาพระพุทธเจ้าให้เสด็จ เมืองกบิลพัสดุ์ ตามที่รับหน้าที่มา ใน เรื่องนี้พระองค์ทรงแสดงพระธรรมศนะ ว่า “เรื่องเช่นนี้ เป็นความเคยของพระ อรชกถาจารย์ที่ท่านมุ่งจะยกย่องข้าง หนึ่งกดอีกข้างหนึ่งลงไปเช่นในเรื่องนี้ มุ่งจะยกย่องกาฬุทายีว่าเป็นผู้กตัญญู กตเวทีสำเร็จเป็นพระอรหันต์แล้วยังไม่ เฉยเสีย ได้กราบทูลเชิญให้พระศาสดา เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์สมพระราชประสงค์ ของพระเจ้าสุทโธทนะเจ้านายของตน ยังกิจของชุตให้สำเร็จ ถ้ากล่าวเท่าที่ ท้องเรื่องว่าไว้เกรงว่าผู้อ่านจะพึงจะรู้ไม่

ถึง จึงเสริมเรื่องเข้ากลายเป็นให้ร้ายแก่เรื่องมากกว่าหมายให้เป็นดี

ข้าราชการกรุงกบิลพัสดุ์เป็นผู้ไม่จงรักภักดีในเจ้านายของตน เห็นแต่ประโยชน์ตนถึง ๙ ใน ๑๐ นครจึงตั้งอยู่ได้อย่างไร พระอรหันต์มีใจเฉยเสียเรื่อยไม่นำพาถึงใครๆ แม้ผู้เคยอุปการะมาก่อนด้วยเมตตากรุณามีจำนวนถึงเท่านั้น พระคาสตาจกัทรังประดิษฐานคำสอน หรือพระคาสนาขึ้นได้อย่างไร

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

พระองค์ทรงยกเรื่องมาสาธกเปรียบเทียบให้เห็นอย่างเด่นชัดในเรื่องนี้ จนทำให้เห็นไม่ได้ว่าบางอย่างพระอรธกถาจารย์ท่านก็ทำให้เกินเลยไปเองข้อนี้ฟังถือเป็นข้อสังเกตได้ พระทรรคสนะอันนี้ของพระองค์ควรที่จะถือเป็นแนวทางในการศึกษาเรื่องราวต่างๆต่อไปได้ด้วย

การเปรียบเทียบการกระทำของพระที่เคยเป็นอำมาตย์ของพระพุทธบิดา ว่าเหมือนการกระทำของคนที่ไม่กตัญญูต่อผู้มีคุณทำให้เราเห็นได้ว่าไม่น่าจะเป็นอย่างนั้นได้เลย เพราะพระพุทธเจ้ามีทรงสอนให้เป็นอย่างนั้นและอุปนิสัยของพระอรหันต์ยังไม่นำเป็นเช่นนั้นเพราะว่าเป็นผู้มีสติสมบูรณ์แล้วเมื่อตั้งแง่อย่างนี้ยิ่งเห็นพิรุณของพระอรธกถาจารย์

๒๒. พระทรรคเกี่ยวกับการที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ในหมู่พระญาติ

พระอรธกถาจารย์กล่าวว่า “ในคราวเสด็จไปกรุงกบิลพัสดุ์ครั้งแรก พวกศากยะผู้เจริญพระชนมายุกว่าพระ

พุทธเจ้าถือมานะไม่ยอมถวายอภิวัตพระคาสตาจกัทรังแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ลอยขึ้นในอากาศดุจว่าปรีโยละของพระบาทลงเหนือศีรษะของพวกศากยะ พระเจ้าสุทโธทนะทรงเลื่อมใสถวายอภิวัตมาก่อนแล้วพวกศากยะเหล่านั้นยอมพลอยทำตาม” ในเรื่องนี้พระองค์ทรงแสดงพระทรรคสนะว่า “ถ้าถือเอาความเพียงว่า พระคาสตาจกัทรังแสดงอนุสาสนีปาฏิหาริย์ คือ ตรัสเทศนาเป็นมหัตตจรรย์แสดงให้เห็น ให้สมทาน ให้อาจหาญ และให้รำเริงทำพวกศากยะเหล่านั้นให้สิ้นมานะยอมนับถือความเป็นใหญ่ของพระองค์เหนือตน ดุจว่าแสดงอิทธิปาฏิหาริย์ในอากาศ จักพอฟังได้”

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

พระทรรคสนะข้อนี้ของพระองค์ย่อมแสดงให้เห็นถึงการไม่ปรารถนาที่จะให้เนื้อหาของพุทธประวัติออกมาในลักษณะของเรื่องที่เหลือเชื่ออย่างเห็นชัดซึ่งพระทรรคสนะอย่างนี้ของพระองค์ย่อมขัดกับทรรคสนะของพระอรธกถาจารย์ที่นิยมแสดงให้ดูเป็นเรื่องเหลือเชื่อที่เป็นเช่นนั้นก็เพราะสมัยนิยมและวัตถุประสงค์ของการเขียนเรื่องที่แตกต่างกันนั่นเอง

ในส่วนของข้าพเจ้าฯ ชอบการเขียนทั้งสองลักษณะเพราะก่อให้เกิดความหลากหลายเป็นนานาทรรคสนะตามมุมมองของผู้รจนานหนังสือซึ่งมีแต่จะทำให้ผู้ศึกษาได้รับประโยชน์สูงสุดโดยผู้ศึกษาสามารถเลือกถือเอาตามความเห็นและอุปนิสัยของตนเองได้อย่างอิสระ

๒๓. พระทรรคเกี่ยวกับลักษณะกรณเข้ากับโกศลชนบท

พระองค์ทรงแสดงพระทรรคสนะว่า “พระธรรมสังคทาทกาทจารย์ผู้กล่าวพระวินัยและผู้กล่าว อังคุดตตริกาย ลงความว่าลักกชนบทนั้นรวมเข้าอยู่ในโกศลชนบท (ข้าพเจ้า) ขอช่วยแก้ลักกน้อยว่า เหมือนประเทศเดนมาร์กสวีเดน นอร์เวย์ ต่างเป็นประเทศเอกราชแต่รวมเรียกกันว่า สแกนดิเนเวีย”

ความคิดเห็นและความเข้าใจ

พระทรรคสนะนี้ของพระองค์ต้องการที่จะแสดงให้เห็นว่า จริงๆแล้วลักกชนบทก็คงเป็นเอกราชอยู่แต่ที่ว่ารวมเข้ากับโกศลนั้นเป็นเพียงร่วมอยู่ในกลุ่มเดียวกันเท่านั้น เหมือนกลุ่มต่างๆ ในโลกที่เกิดจากการที่ประเทศที่เป็นเอกราชรวมกันเป็นกลุ่มเท่านั้น ในที่นี้พระองค์ได้ยกกลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมาเป็นตัวอย่างเพื่อความเข้าใจของผู้ศึกษา

พระทรรคสนะนี้ของพระองค์แม้จะเป็นเพียงพระทรรคสนะที่สั้นๆ แต่ก็แสดงให้เห็นถึงพระปรีชาญาณและความเป็นผู้มีภูมิปัญญากว้างไกลของพระองค์อย่างยิ่ง พระทรรคสนะนี้ของพระองค์ย่อมแสดงให้เห็นว่า พระองค์มิได้เป็นผู้มีความรู้เฉพาะในเรื่องพระศาสนาเท่านั้น แต่ยังมีความรู้ทางด้านอื่นๆอย่างกว้างขวางอีกด้วยซึ่งก็สมควรกับการเป็นนักการศึกษาอย่างแท้จริงของพระองค์

(อ่านต่อฉบับหน้า)

พระพุทธรศาสนา กับ สิ่งแวดล้อม

(ต่อจากฉบับที่ ๒๒)

สรรमชาติในฐานะเป็นวิถีชีวิต (Nature as Way of life) พระพุทธเจ้าทรงตรัสว่าความประหยัด (frugality) เป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าในตัวเอง การดำรงชีวิตเยี่ยงรัตัญญานั้น ควรหลีกเลี่ยงความสิ้นเปลืองและทุกคนควรใช้ความพยายามที่จะต้องนำเอาทรัพยากรที่ใช้แล้วกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ พระพุทธศาสนาส่งเสริมให้ทุกศาสนามีทัศนคติที่เรียบง่าย อ่อนโยน ไม่ก้าวร้าวต่อธรรมชาติ การเห็นคุณค่าในมวลธรรมชาติ ต้องได้รับการบ่มเพาะลงไป ในมวลมนุษยชาติ

พระพุทธองค์ทรงใช้ตัวอย่างจากธรรมชาติในการสั่งสอน ในพุทธประวัติ โลกของพืชและสัตว์ได้รับการปฏิบัติในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของมรดกของมนุษยชาติ คือประหนึ่งว่าส่วนหนึ่งของตัวมนุษยชาติเอง เหมือนกับที่ ท่าน **กฤษณะมุนี (Krishnamuni)** กล่าวไว้ว่า *เราคือโลก โลกคือเรา (We are the world, the world is us)* เมื่อเริ่มมองดูตัวเราเองและชีวิตที่กำลังดำรงอยู่ของเราแล้ว เราอาจมีความชื่นชมว่าการแก้ปัญหาอย่างแท้จริงซึ่งวิกฤตสิ่งแวดล้อมเริ่มที่ตัวเราเอง ตัดหน้า (caving) และโลภะ (greed) เท่านั้นนำเราไปสู่ภาวะที่ไม่ใช่ความสุข ความเป็นธรรมตา (simplicity) ความพอประมาณ

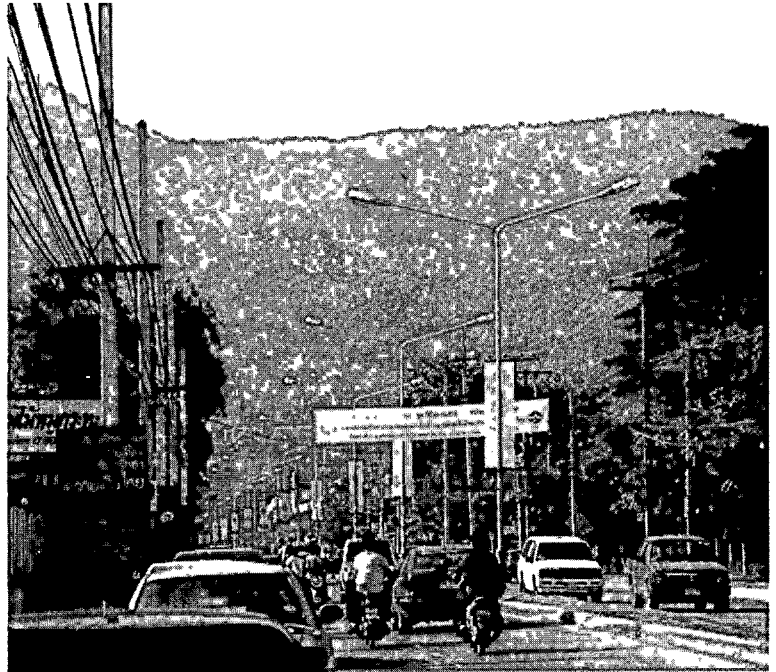
(moderation) และมีชฌิมวิถี (the middle way) นำเราไปสู่โมกขธรรม (liberation) และดังนั้นจึงนำไปสู่ อุเบกขธรรม (equanimity) และสุขภาวะ (happiness) เราไม่เคยเพียงพอกับความต้องการครอบครองทรัพยากรต่างๆ เรามีความต้องการอยู่เสมอที่จะมีหรือครอบครองทรัพยากรให้มากขึ้น ไม่มีสิ่งใดในจักรวาลที่สามารถทำให้เราพอใจได้อย่างแท้จริงและก็ไม่มีความสามารถที่จะสามารถความต้องการในความปลอดภัยของเราสัมฤทธิ์ผลได้อย่างสิ้นเชิง

อย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าได้พาเราออกมาจากการติดยึดในลัทธิวัตถุนิยม (materialism) และบริโภคนิยม

(consumerism) เมื่อใดเราพยายามที่จะเอาชนะโลกและตนหา เมื่อนั้นเราก็สามารถที่จะมีความสันติภายใน (inner peace) และอยู่กับสันติภาวะรอบๆ ตัวเรา คำสอนของพระพุทธเจ้าเกี่ยวข้องกับชีวิตเรา เพราะอันที่จริงแล้วก็คือความมีสติ ความทันสมัย ความเปิดกว้าง ความไวต่อการรับรู้ การไม่ยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่สามารถกำหนดในหลายๆ สิ่งได้ตามสิ่งที่เราต้องการในเวลานั้นหรือในสถานที่นั้น

โดยการประกอบกรรมดี คือ ไม่เบียดเบียนหรือฆ่าชีวิตกัน ไม่ประกอบโจรกรรม หรือไม่ประพฤติผิดในกาม บางที่เราก็สามารถเริ่มการดำรงชีวิตโดยธรรมชาติ ปรารถนาจากการทำลายล้างหรือทำให้ชีวิตเสียจังหวะ เมื่อเราดำรงชีวิตโดยการแสวงหางานที่ไม่ทำอันตรายหรือทำผู้อื่นให้เดือดร้อนเสียหาย งดเว้นจากการค้าขายอาวุธ สิ่งมีลมหายใจ เนื้อสัตว์ สุราเมรัย และยาพิษ ซึ่งรวมถึงสารพิษต่างๆ เราก็สามารถได้สัพเพศความรู้สึกเป็นอันเดียวกับธรรมชาติมากขึ้น

จิตของเราสมบูรณ์เอนกและมีความตื่นตัวมากแล้วเราก็ไม่เคยให้โอกาสแต่ตัวเราเองที่จะซ้าลงเพื่อสังวรระวังความคิด ความรู้สึกและอารมณ์เพื่อที่มีชีวิตอยู่อย่างเต็มเปี่ยมในปัจจุบัน เราต้องการดำเนินชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าสอนอย่างสันติวิธีและกลมกลืนกับธรรมชาติ แต่สิ่งนี้ต้องเริ่มด้วยตัวเราเอง ถ้าเรากำลังจะทำให้โลกนี้ปลอดภัย เราจำเป็นต้องแสวงหาระบบใหม่แห่งชีววิทยา ฝ่าคูชีวิตที่เรา

ความกลมกลืนของเมืองกับธรรมชาติทำให้โลกน่าอยู่ขึ้น

ดำเนินอยู่ และแล้วก็ทำงานร่วมกันเพื่อประโยชน์สุขของสรรพสิ่ง ถ้าเราไม่ทำงานร่วมกันแล้ว การแก้ปัญหา (สิ่งแวดล้อม) ก็ไม่สามารถบรรลุผล โดยการเคลื่อนไปให้ไกลจากความยึดตัวตนเป็นศูนย์กลางแบ่งปันความมั่งคั่งกันมากขึ้น รับผิดชอบตัวเองมากขึ้น และมีความเห็นด้วยมากขึ้นกับการเลี้ยงชีวิตอย่างง่าย ๆ เราก็สามารถช่วยลดสิ่งที่เบียดเบียนต่อแห่งความทุกข์ซึ่งมีอยู่มากมายในโลกนี้ ดังนั้น นาคารชุน (Nagarjuna) นักปราชญ์ชาวอินเดียจึงได้กล่าวว่า สรรพสิ่งสมควรได้รับชีวิต (being) และธรรมชาติโดยการอาศัยซึ่งกันและกัน และในสรรพสิ่งเองก็ไม่มี

ท่าน Thich Nhat Hanh ได้เขียนบทโคลงไว้ในบทความเรื่องพระพุทธศาสนาและชีววิทยา (Buddhism

and Ecology) ว่า

“เมื่อหายใจเข้า, ฉันรู้ว่าฉันกำลังหายใจเข้า

เมื่อหายใจออก, ฉันก็รู้
ขณะที่ลมหายใจเข้าลึก,
ลมหายใจออกช้า

การหายใจเข้าทำให้ฉันสงบ
การหายใจออกทำให้ฉันสบาย
ด้วยลมหายใจเข้า, ฉันจึงยิ้ม
ด้วยลมหายใจออก, ฉันจึงผ่อนคลาย

ขณะที่หายใจเข้า, มีเพียงปัจจุบัน
การหายใจออกเป็นขณะอันเต็ม
ไปด้วยความมหัศจรรย์

อ่านต่อฉบับหน้า

พระพุทธรศาสนา ก่อนโดนีเซียในอดีต

(ต่อจากฉบับที่ ๒๒)

การถือสิทธิ์ของศาสนาพราหมณ์ ไม่ได้หมายถึงการไม่ผ่อนปรนต่อพุทธศาสนาซึ่งอยู่ด้วยกัน คล้ายกับนครวัดซึ่งอยู่สมัยเดียวกันถึงแม้ว่าความสำคัญ ต่ำลงมากตามความเห็นของศาสตราจารย์เซเดส์ (Coedes) ว่าพิธีปฏิบัติที่เข้ากันได้ระหว่างพระศิวะและพระพุทธรเจ้าได้พัฒนาทั้งที่มาตะรัมและที่นครวัด งานทางด้านวรรณคดีที่สำคัญ ๒ เรื่องซึ่งเกี่ยวกับศาสนาฮินดูและศาสนาพุทธซึ่งปรากฏขึ้นเมื่อศตวรรษที่ ๑๐ เพราะการอุปถัมภ์จากผู้ปกครอง แห่งมาตะรัม ชื่อสินดก (Sindok) (๙๒๙-๙๔๘) ส่อให้เห็นถึงราชอาณาจักรเกี่ยวกับการสรรหาสิ่งที่ดีที่สุดในนั้น สิ่งเหล่านี้คือ รามเกียรติ์ของชาว

ชวา และตำราทางพุทธตันตระชื่อ สังหยัง กามหายามิกัน(Sang Hyang Kamahayami kan) ผลงานอย่างหลังให้ความเข้าใจที่ลึกซึ้งและมีค่ามากทางพุทธศาสนาตามที่ปฏิบัติกันที่ชวาเมื่อศตวรรษที่ ๑๐ เช่นเดียวกับความคิดทางศิลปะภาพหรือรูปบูชาและสถาปัตยกรรม หลังจากการรวบรวมการปกครองที่ชวากลางและตะวันออกได้เมื่อศตวรรษที่ ๘ ช่วงหลังบุกบั่นสัมพันธ์ทางการค้าอย่างใกล้ชิดกับเกาะโมลุกกะ (Moluccas) ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกันศตวรรษต่อมามาตะรัมได้เกาะบาหลีและบอร์เนียวตะวันตกอยู่ ภายใต้การควบคุมทางการเมือง โดยทำให้ผู้นำของเมืองเหล่านั้นเป็นข้าราชการ ผู้ปกครองมีความคล่องแคล่วมากในด้านการค้าในภูมิภาคกับประเทศจีน ได้

เปรียบเทียบที่ในทางความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระหว่างราชวงศ์ถัง เขาได้พัฒนาทางการค้าเกี่ยวกับเครื่องเทศจากเกาะโมลุกกะ ซึ่งประเทศจีนและโลกอาหรับมีความต้องการเพิ่มขึ้น การค้าขายกับโลกอาหรับจำเป็นต้องใช้ความสะดวกทางท่าเรือรอบๆช่องแคบมะละกาซึ่งตอนนั้นอยู่ ภายใต้การควบคุมอย่างมั่นคงของศรีวิชัย การขู่เข็ญของศรีวิชัยทำให้มาตะรัมเมื่อ ประมาณปลายรอบพันปีแรก เมื่อมาตะรัมอยู่ในช่วงที่มีอำนาจที่สุดในทางการเมืองและเศรษฐกิจ เขาตัดสินใจทำทนายนโยบายผูกขาดทางการค้าของศรีวิชัย อย่างไรก็ตามก็ดีกองทัพเรือของพวกเขาไม่เท่าเทียมกับศรีวิชัย การได้ชัยชนะซึ่งตามมาเมื่อ ๑๐๐๖ ศรีวิชัยมีชัยเหนือมาตะรัมโดยสิ้นเชิง ปล้นสะดมเมืองหลวงมาตะรัม

และฆ่าพลเมืองจำนวนมากตายโดยปราศจากความเมตตา

อย่างไรก็ดี โชคร้ายทางการเมืองของชาวตะวันตกได้ปรากฏชั่วคราว ทั้งนี้สิ่งที่ปรากฏขึ้นนั้นเป็นความโกลาหลในด้านศรัทธาทั้งสิ้น การฟื้นฟูอำนาจทางการเมืองที่ชาวถูกช่วยเหลืออย่างน้อย โดยมีปัจจัย ๒ อย่าง คือ ความไม่สมปรารถนาและความปราชัยของศรัทธาเองเมื่อ ๑๐๒๖ โดยกำลังของราชชนทราโจพีซึ่งอยู่ทางใต้ของอินเดีย อย่างที่สองก็คือการเป็นผู้นำของเจ้าชาย อัยลังคะ (Airlangga) ราชโอรสของเจ้าชายแห่งเกาะบาหลีและเจ้าหญิงแห่งมาตะรัม คุณลักษณะแห่งความเป็นวีรบุรุษและไหวพริบของเขาประทับใจพวกขุนนางผู้ใหญ่และพวกพราหมณ์ชาวมาตะรัมมาก จนกระทั่งว่าพวกเขาเหล่านั้นได้เกลี้ยกล่อมเขาให้รับราชสมบัติ ภายในระยะเวลา ๑๐ ปีจาก ๑๐๑๙ เมื่อเขาขึ้นครองราชสมบัติเมื่ออายุได้ ๑๙ ปี อัยลังคะ สามารถฟื้นฟูมาตะรัมให้มีความแข็งแรงด้านการเมืองซึ่งเคยมีเหมือนแต่ก่อน ความเป็นสุภาพบุรุษของเขาเห็นได้ชัดในการตัดสินพระทัยลี้ภัยและยกโทษการกระทำในอดีตของศรัทธา และเสนอการแต่งงานของพระองค์เองกับเจ้าหญิงแห่งศรัทธา โดยหวังจะเริ่มนโยบายความสัมพันธ์เป็นมิตรระหว่างชาวและสุมาตรา ในวงของศาสนา พระองค์ได้หยุดยั้งการขังที่ ซึ่งเด่น ระหว่างศาสนาฮินดูและพุทธศาสนamahayan โดยการยอมรับทั้งสองศาสนา ถึงแม้ว่าพระองค์และผู้สืบทอดของพระองค์แสดง

ตนเองเป็นอวตารของพระวิษณุ ด้วยความเยียบแหลมไม่น้อย พระองค์ได้บันทึกอนิทธิพลของพวกเขาของศาสนาพราหมณ์และพระทางพุทธศาสนา โดยการยึดทรัพย์สมบัติ ซึ่งพวกเขาพระจัดการในนามของสมาคมของพวกเขา ความสงบและความรุ่งเรืองซึ่งพระเจ้าอัยลังคะได้นำมาสู่มาตะรัมอย่างนี้ จึงทำให้พระองค์ได้รับการยกย่องอย่างสูงในประวัติศาสตร์ของชาว โชคร้าย งานตลอดชีวิตของพระองค์โดยเฉพาะในเรื่องของเอกภาพระหว่างประชากรของประเทศยังไม่ได้แก้โดยการกระทำของพระองค์เองเมื่อ ๑๐๔๒ เนื่องด้วยไม่มีทายาทโดยตรง ความกลัวการต่อสู้ระหว่างราชโอรสสองคนซึ่งเกิดจากพระมหาลีคู่แข่งกัน ซึ่งอาจจะมีการอ้างสิทธิ์อย่างเท่าเทียมกันในการขึ้นครองราชสมบัติ ก่อนที่พระองค์สวรรคต พระองค์จึงได้แบ่งรัฐของพระองค์ ออกเป็น ๒ อาณาจักร คือจังกาลา (Janggala) หนินายาเรื่อง Pandji ที่มีชื่อในสมัยกลางซึ่งเป็นที่รู้จักในประเทศไทยมลายา และเขมรนั้นสันนิษฐานว่ามีต้นกำเนิดมาจากชีวิตประวัติของกษัตริย์ แห่งจังกาลา และเคดิรี (Kediri)

การแบ่งอดีตอาณาจักรมาตะรัมเป็น ๒ ส่วนนี้ อาณาจักรเคดิรี มีความเด่นกว่า นักเขียนชาวจีนชื่อ เจาจูเฟ (Chou chu-fei) กล่าวถึงอาณาจักรเคดิรี เมื่อ ๑๑๗๘ ว่ามีอำนาจทางทะเลยิ่งใหญ่มากในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จัดอยู่ในฐานะสูงกว่าศรัทธา การควบคุมทางการเมืองขยายไปทั่วเกาะบาหลี

บอร์เนียวตะวันตกเฉียงใต้ และเกาะเซเลเบส (Celebes)ทางใต้ ขณะที่ท่าเรือของเมืองนี้ดึงดูดมากเรื่องเครื่องเทศซึ่งส่งออกจากเกาะโมลุกกะ การค้าเครื่องเทศที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างอินเดียและพวกที่อาศัยอยู่แถบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ซึ่งตามมาด้วยสงครามศาสนา พวกพ่อค้าชาวสุราตจากอินเดียตะวันตก ครั้งแรกขอพบท่าเรือของเคดิรี กว่าท่าเรือของศรัทธา เนื่องจากทั้งสองเป็นทางเข้าง่ายที่สุดสู่เกาะเครื่องเทศแห่งโมลุกกะ และมีการเสียภาษีต่ำกว่าที่ชาว ตามคำบอกเล่าเคดิรีก้าวหน้าตีมากและสุดท้ายอดแห่งอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจ ในระยะครั้งแรกของศตวรรษที่ 13 เมื่อ เคนอังโรค (Ken Angrok) โคนล้มพระเจ้าแผ่นดิน อังโรค เป็นนักผจญภัย ซึ่งครั้งแรกได้ยึดรัฐมาตะรัมเก่าซึ่งมีความสำคัญน้อยคือจังกาลา และจากนั้นก็โจมตีเคดิรี ประหารผู้ครองเมือง และได้สถาปนาราชวงศ์ใหม่ที่ชาวตะวันตกออกเมื่อ ๑๒๒๒ สามศตวรรษต่อมา ทายาทได้เปลี่ยนชื่อเมืองหลวงจากคุดตาราชา (Kuttaraja เป็นสิงหะสารี (Singhasari) ซึ่งชื่อนานชื่อราชวงศ์เป็นที่รู้จักกันในทางประวัติศาสตร์

ระยะเมื่อราชวงศ์สิงหะสารีเกิดขึ้นทางชาวตะวันตกนั้น ศรัทธายังมีอำนาจสูงสุดในหมู่เกาะ ถึงกระนั้นอำนาจอ่อนแอลงลงแล้ว นักเดินทางชาวจีนผู้มีชื่อเสียงชื่อเจาจุคว (Chau Ju-kua) เขียนไว้เมื่อ ๑๒๕๕ ได้แนะนำรายชื่อประเทศที่เป็นเมืองขึ้นของศรัทธา ๑๕ เมือง ซึ่งไม่รวมมะลายู

มะละยา ทางเหนือและทางตะวันออกมีตามพรลิงค์ (Tambralinga) (Ligor) สุมาตราตะวันออกเฉียงใต้ มีเมืองอาเจ (Achech) ชาวตะวันตกและส่วนของศรีลังกายังเป็นบริเวณที่สำคัญ อยู่ภายใต้การควบคุมของศรีวิชัย บรรดาเมืองเหล่านี้ ผู้ปกครองเมืองตามพรลิงค์มีนามว่าจักรภบานู(Chandrabhanu) เป็นผู้นับถือพุทธศาสนาหินยาน ได้ก่อจลาจลเมื่อ ๑๒๓๐ ประกาศตนเองเป็นอิสระ และได้ตั้งรัฐเอกราชแต่ในนามแต่ก่อนของศรีวิชัยเช่นเมืองครหิ (Grahi) ที่อ่าวบ้านดอน ตรังกานุ (Trengh ganu) กลันตัน(Kelantan) ซึ่งอยู่ที่มลายูทางเหนือเป็นประเทศราชของเขาน่าจะเป็นไปได้มากที่สุดที่ว่าพหุติการณของตามพรลิงค์ เหล่านี้ ถูกกระตุ้นโดยพระมหากษัตริย์ของสยามผู้เป็นพุทธหินยาน เป็นแผนการใหญ่ของพวกเขาส่วนหนึ่ง เพื่อครองอำนาจทางทะเล โดยทำให้พระราชแห่งศรีวิชัยผู้เป็นพุทธมหายานอ่อนแอ ใกล้เวลาสิ้นสุดศตวรรษที่ ๑๓ ประเทศสยามได้ตามพรลิงค์ มาเป็นของเขา และกำลังเจริญขึ้นที่แหลมมลายูทั้งทางบกและทางน้ำ

ในระหว่างนั้น ราชวงศ์ สิงหะสารี ที่ชาวตะวันออกใต้เกิดราชานักรบผู้ยิ่งใหญ่ชื่อ เคอตานะคะระ (Kertanagara) (๑๒๖๘-๑๒๙๒) เขาเป็นวีรบุรุษแห่งโคลงกลอนเกี่ยวกับความกล้าหาญของชาวชวา คือ นาการ์เคอตาเกม (Nagar-kertagama) ซึ่งได้พรรณาเขาว่าเป็นนักรบผู้ยิ่งใหญ่และเป็นผู้รอบรู้ที่ยอดเยี่ยม เป็นผู้นับถือพระคิวัะพร้อม

กับพุทธตันตระ เขาสนับสนุนลัทธิศาสนาแบบผสมประสานกันระหว่างพระคิวัะและพระพุทเจ้า ซึ่งอ้างเพื่อให้เกิดการช่วยวิญญาณของผู้ตายให้พ้นบาป และเข้ากันได้กับการปฏิบัติของชาวอินโดนีเซียในเรื่องการเคารพบรรพบุรุษ ทั้งหมดนี้ ทำให้ เคอตานะ คะระ เป็นคนโดดเด่น และรวบรวมผู้สนับสนุนจำนวนมากให้ตระหนักถึงแผนการของเขา ที่จะขยายอำนาจของเขาไปยังประเทศใกล้เคียงทั้งหมด ดังนั้นภายใน ๒๐ ปีแห่งการขึ้นครองราชสมบัติของเขา เคอตานะคะระ ทำให้ผู้ปกครองบาหลิ บอร์เนียวตะวันตกเฉียงใต้ เกาะโมลุกกะและปาหัง (Pahang) ซึ่งอยู่ห่างไกลเป็นราชบริพารของเขา และเตรียมตัวพร้อมที่จะทำลายความยิ่งใหญ่ของคู่แข่งสิงหะสารี ซึ่งกำลังครองราชสมบัติอยู่คือศรีวิชัย ใกล้ ๑๒๙๐ เขามีความใฝ่ฝันในการพิชิตศรีวิชัย และทำตนเองเป็นเจ้านายผู้มีอิทธิพลที่ทางผ่านทางทะเลที่สำคัญแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้สองแห่งคือช่องแคบมะละกาและช่องแคบซุนดา การเคลื่อนไหวเหล่านี้ บอถึงความหายนะของศรีวิชัยตลอดเวลา ดินแดนทางด้านเหนือเหนือของศรีวิชัย ถูกแบ่งเอาไปโดยไทยในเวลาเดียวกันนี้

การกระตุ้นของเคอตานะคะระสนับสนุนการปราบปรามผู้ปกครองแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นหมู่เกาะ ได้แก่การสร้างมิตรเพื่อต่อต้านการคุกคามจากภายนอกที่สำคัญ คือพวกมองโกล (Mongols) เพื่อการสิ้นสุดนี้ เขาได้แสวงหามิตรกับประเทศ

จัมปา (Champa) ซึ่งได้พิสูจน์ถึงความกล้าหาญต่อผู้รุกรานชาวมองโกล โดยการปราบกองกำลังที่ใหญ่กว่า ซึ่งกุบไลข่าน (Kublai Khan) ส่งมาทำให้กุบไลข่านขุ่นเคืองเมื่อได้ฟังข่าวการเป็นมิตรระหว่างจัมปา-สิงหะสารี (Champ-Sing hasari) จึงได้ส่งทูตของเขามาเมื่อ ๑๒๘๙ เพื่อเรียกร้องบรรณาการและสั่งให้เคอตานะคะระ ไปปรากฏตัวที่ราชสำนักที่กรุงปักกิ่ง เคอตานะคะระไม่สนใจการขมขู่ของพวกมองโกลอย่างเอาจริงเอาจัง เขามีความรู้ลึกกว่าระยะทางไกล อาจทำให้การเคลื่อนไหวของพวกมองโกลเป็นไปไม่ได้ เขาได้สร้างการป้องกันทางทหารที่แข็งแรงอย่างดีเพื่ออาณาจักรของเขาเอง ดังนั้นเขาไม่กลัวและส่งราชทูตเงินกลับไปยังกรุงปักกิ่ง พร้อมด้วยทำให้หน้าพวกเขาเสียโฉม กุบไลข่านขุ่นเคืองมาก เมื่อ ๑๒๙๒ เขาได้ส่งกองเรือรบที่ใหญ่โตมีเรือหนึ่งพันลำ ลูกเรือสองหมื่นคน เพื่อสอยบเตรียมเคอตานะคะระ ในระหว่างนั้น ความกดดันของมองโกลก่อให้เกิดความไม่ลงรอยกันแล้ว ระหว่างข้าราชการบริหารของเคอตานะคะระ เจ้าชายแห่งราชวงศ์เคดริ์ดิงเดิมผู้เป็นคู่แข่งชื่อชัยกัตวัง (Jayakatwang) ได้ก่อการกำเริบขึ้น ยึดครองสิงหะสารี และฆ่าเคอตานะคะระ ทายาทต่อมา และบุตรเขยชื่อวิชัย (Vijaya) จัดการทันเวลาคือหนีไปพร้อมด้วยทหารจำนวนหนึ่ง ยังหมู่บ้านแห่งหนึ่งชื่อมาชปะหิต (Maja-pahit ใกล้แม่น้ำบรันตัส (Brantas)

(อ่านตอนจบฉบับหน้า)

พระศรีปริยัติโมลี

(สมชัย กุศลจิตโต)

ป.ธ.๙, พธ.บ., M.A., Ph.D

รองอธิการบดีฝ่ายต่างประเทศ มจร

พระพุทธานุศาสน์ : สงฆ์กับการเมือง

: เหตุการณ์ที่ชาวพุทธชุมนุมปฏิบัติธรรม หน้ารัฐสภา เมื่อ ๕-๒๐ กันยายน ๒๕๕๕

(๓)

ทำไมต้องเรียกร้อง

ทำไมต้องต่อรอง

ผู้เขียนเคยพูด-เคยเขียนไว้บ้างว่า “ระบอบประชาธิปไตยนี้มันต้องมีเสียงในสภาและมีพลังต่อรองนอกสภา” ก็พูดไปอย่างนั้นๆ เอง แต่ไม่เคยนึกเคยคิดมาก่อนเลยว่า จริงๆ แล้วมันจะมากล้นให้เพทุบาย หลอกล่อเล่นลิ้น ยากเย็นแสนเข็ญและเสียงภัยอันตรายกันขนาดนี้

ช่วงที่อยู่หน้ารัฐสภาเคยจับเข้าปรารภกับพระราชกวีว่า ทำไมเราจะต้องลงทุนลงแรงทำกันขนาดนี้เขี้ยวหรือ? มันสุดจะสรรพรรณนากันจริงๆ ถ้าท่านสังเกต ตอนผู้เขียนให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวบายวันที่ ๑๙ กันยายนและ

ตอนก่อนเพลวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๕๕ ช้างแทนยืนพูด พอปุดไปๆ มันตื่นตื่นใจ สดลสังเวชใจต่อนักการเมือง นักเลือกตั้ง นักกินเมืองทั้งหลาย (ต้องขอภัยนักการเมืองดี ๆ บางคนที่มีบ้างเป็นส่วนน้อย) เวลาหาเสียงเที่ยวไปกราบกรานพระเจ้าพระสงฆ์ ญาติโยมคนแก่คนเฒ่า แทบแขนจะหุบไม่ลง เจอหมูเจอบากก็ไหว้ตะไปหมด แต่พอได้รับเลือก เขามองเราเป็นม็อบ มองพระเป็นม็อบ มองแบบไม่แยกขาวแยกดำ มีหน้าซ้ำยังใส่ร้ายป้ายสีผ่านสื่อต่างๆ รวมทั้งสั่งปิดสื่อวิทยุของพระด้วย ดูแล้วมันยังมีดมากกว่ายุคเผด็จการครองเมืองเสียอีก

นี่มันอะไรกัน ส.ว. ส.ส. และ

คณะรัฐบาลชุดนี้ก็ว่าเป็นพุทธกัน ๑,๐๐๐ เปอร์เซนต์ แต่ทำไมทำไมต้องปล่อยให้พระเจ้าพระสงฆ์ออกมาสวดมนต์ตากแดดตากฝนเพื่อมาเตือนให้พวกนักการเมืองเช่นพวกท่านได้ทำหน้าที่ของตัวเอง มีหน้าซ้ำพวกท่านยังโกรธพระเจ้าพระสงฆ์หาว่าแทรกแซงการเมือง พระพวกนี้มาเล่นการเมืองอยากใหญ่อยากโต อยากเด่นอยากดัง สารพัดจิตปาเถะที่จะว่า จะกล่าวหากันฟังแล้วหัวอกสะท้อนเหลือเกิน ผู้เขียนพูดกับผู้สื่อข่าวไปแล้วอดกลั้นน้ำตาไว้ไม่อยู่ มันพรังพรูออกมาจนต้องหยุดพูดหลายครั้ง โดยเฉพาะในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๕๕ ภาคบาย

เหตุการณ์ครั้งนี้ได้เปิดหูเปิดตาผู้

เขียนและเพื่อนๆ ให้ได้เห็นธรรมชาติของการเมืองและได้เห็นกิเลสของนักการเมืองชัดเจนมากยิ่งขึ้นมาอีก คือได้เห็นทั้งกิเลส สันดานดิบ (ประทานโทษที่ต้องพูดคำนี้ออกมา) และความหลากหลาย รวนเรของนักการเมืองแบบที่เรียกว่าเชื่อใจกันไม่ได้วางใจกันไม่ได้เลย ผลออกเป็นเบี้ยวผลออกเป็นแวงกัดกัน ทาส์จะความจริงความดั่งงามที่ค้างอยู่ในหัวใจยาก คุณจะหายากกว่างมเข็มในมหาสมุทรเสียอีก (ต้องขอประทานโทษ ส.ว.ดิ ๆ ที่ช่วยเหลืออย่างจริงใจ ๔-๕ ท่านด้วย แต่ที่พูดนี้เป็นภาพรวมภาพใหญ่ๆ)

อีกประการหนึ่ง อยากจะขอเรียนว่านักการเมืองชาวพุทธในสภาที่ศรัทธาเสียสละทุ่มเทจริงใจต่อพระเจ้าพระสงฆ์มีแบบนับได้หรือแบบแทบจะหาไม่ได้เลย ภาษาพระเรียกว่า **“อัปโพหาริก”** หมายถึง **“มีก็เหมือนไม่มี”** หรือ **“มีไม่มากพอที่จะยืนยันว่ามี”** ที่ว่านี้รวมไปถึงบุคคลในคณะรัฐบาลด้วย เริ่มตั้งแต่ท่านนายกฯทักษิณ ชินวัตร ลงมาเลย

นี่ขนาดพระภิกษุ-สามเณร แม่ชี และอุบาสกอุบาสิกาจำนวนมากนั้น มาสวดมนต์ให้พรหนึ่งสมมติแผ่เมตตาให้พวกท่านอยู่หน้าสภา พวกท่านไม่เคยเหลียวแลเลย มีหน้าซำยังหาวิธีทำลายสลายการชุมนุมปฏิบัติธรรมด้วยวิธีการสกปรกต่างๆ นานาตามที่ทราบกัน

รวมไปถึงการพูดจาละลาบละล้วงและกระทำการที่ไม่เหมาะสมต่อสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก องค์ประมุขของชาวพุทธทั่ว

ประเทศด้วย กล่าวคือท่านนายกฯได้ออกมาแสดงความระแวงสงสัยในพระลิขิตของสมเด็จพระสังฆราชว่า **“เป็นพระลิขิตปลอม”** สั่งสอบคุณวิศิษฐ์ (พงศ์พัฒน์จิต) เจ้าหน้าที่กรมการศาสนา (ระดับ 6) คนที่นำพระลิขิตจากเลขานุการสมเด็จพระสังฆราชไปมอบแก่ท่านนายกฯและสอบไปถึงพระอาการของสมเด็จพระสังฆราช ขณะที่ทรงพระประชวรอยู่ แล้วนำพระอาการเจ็บป่วยของพระองค์มาเปิดเผยในที่สาธารณะอย่างจัดจ้าน รู้ดีกว่าแพทย์ผู้รักษาเสียอีก แทนที่จะปล่อยให้แพทย์รักษาเสียอีก แทนที่จะปล่อยให้แพทย์หน้าทีของการแพทย์ในกรมแถลงข้อเท็จจริงแต่ท่านนายกฯกลับแสดงตัวเป็นผู้รู้แถลงพระอาการประชวรของสมเด็จพระสังฆราชเสียเอง เป็นต้น

สิ่งเหล่านี้แหละคือท่าที-การกระทำของ ส.ส. ส.ว. และรัฐบาลที่พร่ำบอกว่าเป็นชาวพุทธร้อยเปอร์เซ็นต์พันเปอร์เซ็นต์ล่ำจ๋าวไว้ให้ติดด้วย

มี ส.ว.สองสามท่าน (มี ส.ว.นำหน้าคนที่ เป็นเลขานุการ คณะกรรมการวิสามัญ พิจารณาเรื่องนี้ ท่าน ส.ว.สุพรรณบุรี ผู้เคยโด่งในคดีท่านยันตระอมโร อีกท่านหนึ่ง ส.ว. กรุงเทพฯปากกล้าตามหาแก่นธรรม นั้นแหละ) ที่ไม่สนับสนุนแล้วก็ไม่ให้ดีกว่า แต่ท่านเหล่านั้นกลับถือโอกาสอภิปรายด่าว่าเสียดสีและใส่ร้ายป้ายสีพระภิกษุสามเณร แม่ชีและอุบาสกอุบาสิกาอีกว่า **“ถูกหลอก ถูกเกณฑ์ รวมทั้งถูกจ้างกันมา”** เป็นต้น ซึ่งข้างเป็นเรื่องที่ไม่น่าให้อภัยอย่างยิ่ง

นายสองคนหลังนี้ พวกเราหลง

นับถือยกย่องมานานว่าเป็นนักวิชาการ เป็นสื่อสารมวลชนที่ได้ทำกินกับความเลื่อมใสศรัทธาของคณะสงฆ์ไทยจนมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป ซึ่งชาวพุทธเราหลงเลือกเข้ามาเป็น ส.ว. คราวนี้เลยออกแจ่มแจ้งชัดเจนดีแล้วว่าใครเป็นใคร พวกเขาคงกลัวว่า ถ้าพระพุทธศาสนาจะมีองค์กรบริหารขึ้นมาปรับปรุงแก้ไขปัญหาความไม่ดั่งงามของคณะสงฆ์จนไม่มีพระพุทธรูปหรือเหลือพระพุทธรูปน้อยแล้ว ต่อไปพวกเขาคงจะไม่มีช่องทางในการทำมาหากินหลังจากหมดเทอมการเป็น ส.ว.คราวนี้อีก เรียกว่าเมื่อมีองค์กรบริหารที่เข้มแข็งก็จะมาตัดถนนทางตัดอาชีพของพวกเราก็ได้ พวกเขาจึงคำนวณขนาดหัวชนฝาเลยที่เดียวว่า **“ไม่ให้มีสำนักงานพระพุทธศาสนา”**

แต่พอสองสามวันต่อมา (๒๔ ก.ย. ๒๕๔๕) ตอนหัวค่ำมีร่าง พ.ร.บ. ธนาคารอิสลามเข้าสู่การพิจารณาในสภา คราวนี้เป็นเรื่องสภาล่างคือสภาผู้แทนฯ ก็จะมี ส.ส.ที่ประกาศตนว่าเป็นชาวพุทธนี่แหละอภิปรายสนับสนุนเป็นปีเป็นชุลยไปเลย แถมนางท่านยังอ้างคัมภีร์ในศาสนาตั้งกล่าวอย่างคล่องแคล่วอีกด้วย **“เก่งจริงพ่อคุณเอ๊ย! ที่ของตัวเองแล้วไม่รู้เรื่องเลย ช่างซี้หอมกันไปทั้งสภาเลยพ่อคุณ!”**

เมื่อถึงเวลายกมือนียกกันพร้อมเพรียงเลย พร้อมเพรียงกันมาก ไม่มีเสียงค้านสักเสียงเดียว ที่พูดนี้ได้ อัจฉตาร้อนใครหรอก แต่ยินดีด้วยจริงๆ แต่ที่ต้องยกมาเป็นตัวอย่าง ก็เพื่อให้ชาวพุทธทั่วประเทศได้หุตาสว่างขึ้นมาบ้าง ต่อไปจะได้เร่งจิตอ่านช่วยหา

ทางกึ่งเอาพระพุทธศาสนาและประเทศชาติที่รักยิ่งของพวกเรากลับคืนมาให้ทันทั่วทั้งให้ไว้

พุดติกการณ์เหล่านี้ได้บอกถึงธาตุแท้ของนักการเมือง (บางกลุ่มที่เป็นกลุ่มใหญ่เสียด้วย) ซึ่งเวลาไปหาเสียงไหว้พระไหว้เณรไหว้ญาติโยมคนเฒ่าคนแก่จนแขนจะหุบไม่ลง แต่พอพระภิกษุ-สามเณรญาติโยมมาเตือนให้ทำหน้าที่ในการช่วยกันจรรโลงสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ พวกเขามองไม่เห็น(ศิระชะ)พระ เณร และน้ำใจที่ใสบริสุทธิ์ของปุ่ย่่าตายายซึ่งบางคนอายุตั้ง ๗๐-๘๐ ปีแล้วกันบ้างเลย

ดังนั้น จึงจำใจเป็นและจำใจที่พวกเราต้องมีพลังต่อรอง พวกเราเคยมีบทเรียนอันเจ็บปวดมาแล้ว เมื่อคราวที่พวก ส.ส.ร.ร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ ส.ส.ร.เขาไม่เคยแยแสร้ายเซ็นของชาวพุทธมากกว่า ๒ ล้านคนที่เสนอให้เขียนว่า **“พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ”** ปรากฏว่า ส.ส.ร. ๑๙ คนมีนับถือศาสนาอื่น ๆ ๑๘ คน นอกนั้นเป็นพุทธ แต่ชื่อใหม่เรามีเสียงสนับสนุนเพียง ๖-๗ เสียงเท่านั้น

คราวนี้เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พวกเราก็ไปยื่นรายชื่อผู้ที่สนับสนุนการแปรญัตติเปลี่ยนชื่อจาก **“กระทรวงวัฒนธรรม”** มาเป็น **“กระทรวงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย”** จำนวนกว่า ๗ หมื่นคน ให้แก่คณะกรรมการพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรมฉบับนี้ ของวุฒิสภาจำนวนนี้น้อยกว่า

คราวยกร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๕๐ มากนัก

ดังนั้น ถ้าพวกเราอยู่เฉยๆ สถาบันพระพุทธศาสนาของเราคงจะเสื่อมสลายลงไปในเวลาไม่นานนัก พวกเราจึงไม่มีทางเลือกแล้ว ถึงทางตันหมดแล้ว มีอย่างเดียวต้องเดินชนกำแพงอย่างเดียว เป็นตายอย่างไรก็ยอมสละแล้ว เพื่อประเทศชาติ พระศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ของพวกเรา

เพื่อป้องกันความพลิกผันเปลี่ยนแปลงและความสิ้นไหลของการเมืองดังกล่าวมา พวกเราในนามแนวร่วมคณะสงฆ์และพุทธศาสนิกชนแห่งประเทศไทย จึงต้องออกแถลงการณ์พร้อมด้วยมาตรการการลงโทษทางพระธรรมวินัยว่า ถ้าไม่สนับสนุนการจัดตั้งกระทรวงพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทย พวกเราจะทำพิธีคว่ำบาตรและสวดมาติกาบังสุกุล รวมทั้งจะรณรงค์ไม่ให้เลือกพวกเขากลับเข้ามาสู่สภาอีก

ตรงนี้อาจจะกล่าวได้ว่า ชาวพุทธได้เริ่มช่วยรัฐบาลปฏิรูปการเมืองคือ กลั่นกรองคนดีมีคุณธรรม และมีความรู้ความสามารถเข้าสู่สภา ชื่อว่า ได้พยายามทำสภาให้เป็นสภาในความหมายของพระพุทธศาสนา เพราะสภาในความหมายของพระพุทธศาสนานั้น จะต้องเป็นสถานที่ซึ่งคนดีมีศีลธรรมมาประชุมกันเนื่องนิത്യ ดังมีพระพุทธพจน์รับรองว่า **“เนสสา สะภา ยัตถะนะ สันติ สันโต”** สถานที่ประชุมใดไม่มีสัตบุรุษอยู่ สถานที่นั้นไม่เรียกว่า “สภา”

พวกเราชาวพุทธไทยเห็นที่จะต้องช่วยกันรณรงค์ให้สัตบุรุษหรือสัปบุรุษได้รับเลือกเข้ามาสู่สภากันมากๆ จะได้ทำสภาให้เป็นสภาจริงๆคือ เป็นสภาของสัตบุรุษคนดีมีศีลธรรมนั่นเอง

วิธีการอย่างนี้ จึงชอบด้วยเหตุผลและเป็นไปตามหลักการแห่งพระธรรมวินัยตามที่ได้กล่าวมาข้างแล้ว เพราะพวกเรา มองเห็นว่า เรื่องการตั้งกระทรวงพุทธฯ ไม่มีเงื่อนไขใดๆ ที่จะปฏิเสธอีกต่อไป เมื่อพวกเขาเป็นชาวพุทธ เมื่อพระสงฆ์องค์เจ้ามาบอกมาเตือนมาขอปิดถนนมาขอให้ช่วยทะนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เข้มแข็ง ส.ว.ชาวพุทธแท้ก็จะต้องกุสัจจอรับแรงดำเนินการให้เป็นไปตามคำร้องขอ แต่ถ้าท่าน ส.ว.ชาวพุทธเพิกเฉยไม่ใส่ใจทำตามคำร้องขอ คือไม่ช่วยทะนุบำรุงส่งเสริมพระพุทธศาสนา ก็นับว่าควรแก่การลงโทษตามพระธรรมวินัยคือการคว่ำบาตร ห้ามมิให้พระเจ้าพระสงฆ์ทั่วประเทศคบค้าสมาคมด้วยคือไม่รับบาตร ไม่รับนิมนต์ ไม่ประกอบพิธีกรรมทุกชนิดให้ จนกว่าจะสำนึกผิดแล้วขอโทษ หรือรับปากว่าจะไม่ประพฤตอย่างนี้อีกต่อไป

หลักการสัมพันธกับระหว่างพุทธกับรัฐ

มีบทความลงในหนังสือพิมพ์ ๒-๓ บทความที่กล่าวทำนองว่า กระทรวงพุทธฯมิใช่คำตอบ ต้องคืนพุทธฯให้แก่ชุมชน ถ้ามีกระทรวงพุทธฯก็เป็นเสมือนว่าเรากำลังนำพุทธฯไปอยู่ภายใต้รัฐ แล้วรัฐบาลจะครอบงำหรือนำไป

ใช้เป็นเครื่องมือของรัฐ แล้วจะทอดทิ้งประชาชน พระพุทธศาสนาที่จะยิ่งเสื่อมเสีย ฯลฯ อะไรทำนองนี้

การมองว่ารัฐเลวร้ายเพียงส่วนเดียวนี้ คิดว่า น่าจะไม่ถูกต้องครบถ้วน เหมือนกับเรามองไฟว่าร้อน มันทเผาผลาญมันไหม้เราโดยไม่เห็นคุณลักษณะในแง่คุณอื่นของไฟ เช่น เพราะมันร้อน มันไหม้แน่แหละ เราจึงเอามันมาใช้หุงข้าวปรุงอาหารมาผิงให้เกิดความอบอุ่น ทำให้ไม่หนาวตายในฤดูหนาว และเรานำไฟมาทำแสงสว่างป้องกันสัตว์ร้าย และทำกิจต่างๆ ในเวลากลางคืนได้

ผู้เขียนก็ไม่ถึงขั้นพิศวาสรันจวนใจกับรัฐมากนักหรอก แต่อย่างไรเราก็จะต้องเรียนรู้และอยู่กับความเป็นจริงอยู่กับสิ่งที่มีอยู่แล้ว และพยายามใช้ให้เป็นประโยชน์แก่พระศาสนา

ความเป็นจริงแล้ว ในโลกนี้มนุษย์เราไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดมุมใดของโลก หรือในเกาะแก่งแห่งใด มนุษย์เมื่ออยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นหมู่ก็ต้องมีผู้ปกครองทั้งนั้น เรียกว่า สังคมมนุษย์เราไม่ว่าผิวสีใดพูดภาษาอะไรและมีวิวัฒนาการ

ธรรมความเชื่ออย่างไร ก็ต้องมีทั้งผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองทั้งนั้น

ศาสนิกของศาสนาพุทธไม่ว่าจะเป็นฆราวาสหรือเป็นนักบวช เมื่อต่างก็เป็นพลเมืองของประเทศนี้ด้วยกันทั้งนั้น เมื่อเป็นเช่นนี้ นักบวชในพระพุทธศาสนาของประเทศไทยเราจึงหาได้พ้นไปจากการถูกปกครองไม่ ท่านเหล่านั้นยังต้องอยู่ภายใต้องค์อธิปัตย์เหมือนประชาชนคนทั่วไปทั้งหมดของประเทศ มิใช่เฉพาะแต่ปัจเจกบุคคลคือนักบวชรูปหนึ่งๆ เท่านั้น แม้องค์กรปกครองของนักบวชนั้น หากจะได้สิทธิในการปกครองกันเอง ก็จำเป็นต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากอำนาจรัฐนั้นๆ ก่อน แม้ปัจจุบัน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ(สังกัดเก่า)ก็เป็นหน่วยราชการ ที่เกี่ยวข้องกับพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และองค์กรบริหารสูงสุดคือมหาเถรสมาคม ในฐานะสำนักงานเลขาธิการของมหาเถรสมาคม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ก็เป็นผู้รักษาการให้เป็นไปตาม พ.ร. บ.สงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.

๒๕๓๕) พูดตามภาษาชาวบ้านตรงๆ ก็คือ ท่านมามีส่วนปกครอง-บังคับบัญชาสงฆ์ ในฐานะตัวแทนของรัฐ นี่เป็นข้อเท็จจริงเราอาจจะมองข้ามไปได้

นักบวชหรือองค์กรศาสนาใดหากอยู่ห่างรัฐเกินไปหรือแสดงออกว่าไม่ค่อยสนใจรัฐ หรือปฏิเสธอำนาจรัฐ ก็อาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดของรัฐ หรืออาจจะถูกอำนาจรัฐรังแก และทำลายได้เหมือนกัน เช่น กรณีของพระเยซู เมื่อทหารโรมันเข้าใจผิดว่า พระเยซูจะก่อการกบฏกู่ซาดิอัสราเอล พระองค์จึงถูกจับตรึงไม้กางเขนจนสิ้นพระชนม์

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับพระพุทธศาสนานั้นค่อนข้างจะเป็นความสัมพันธ์ที่มีต่อกันในเชิงอิสระเป็นตัวของตัวเอง รักษาระยะห่างไว้พอควร ไม่ครอบงำกัน แต่พยายามพึ่งพิงอาศัยกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในทางสร้างสรรค์

หน้าที่ของพระพุทธรศาสนา เคียงคู่กับรัฐ

เมื่อรัฐมุ่งเน้นไปทางปัจจัยการเลี้ยงชีพ เรื่องพาณิชยกรรม เกษตร

กรรม และป้องกันประเทศ เป็นต้น อาจ
จะเรียกว่า รัฐมุ่งเน้นไปที่การแสวงหา
และพัฒนาทางด้านวัตถุ

แต่พระศาสนาก็มีภารกิจต่อ
พลเมืองของชาติในเฉพาะปม ปลุกฝัง
และพัฒนาศีลธรรม คุณธรรมความ
ดีงาม อุดมการณ์ มโนธรรมสำนึกใน
ความรัก เสียสละเพื่อชาติ บ้านเมือง
รักษาอัตลักษณ์-เอกลักษณ์ของคนใน
ชาติ และค่านิยมที่ถูกต้องดีงาม เรียก
ว่า พระพุทธศาสนามุ่งเน้นไปในทาง
พัฒนาด้านจิตใจ ก็พอได้

โดยหลักการนี้ หากเราจะพัฒนา
ประเทศโดยไม่ใส่ใจในเรื่องพระศาสนา
เลยนั้น ก็ต้องขอพินิจไว้ตรงนี้เลยว่า
ไม่มีทางสำเร็จได้แน่นอน เพราะชีวิต
คนเรานั้นประกอบด้วยส่วนที่สำคัญ

สองส่วน คือ (๑) กาย และ (๒) ใจ
รัฐอาจพัฒนาหาอะไร ๆ มาบำรุง
บำเรอกายได้ อาจมีตึกบัญชาการ
ใหญ่ ๆ มีสนามบิน มีท่าเรือ มีถนนหน
ทางกว้างใหญ่ มีวิทยุ โทรทัศน์ โทร
ศัพท์ อินเทอร์เน็ต ในการคมนาคม สื่อ
สาร ขนส่งกันรวดเร็วแต่สุดท้ายแล้ว
มนุษย์ก็ยังโดดเดี่ยวเดียวดาย ซึมเศร้า
เคร่งเครียด จิตใจประหลาด กระหอบอะไร
นิดหน่อย ก็เป็นทุกข์จนทนไม่ไหว เรา
จะเห็นว่า ในประเทศที่ก้าวหน้าด้วยเทค
โนโลยีนั้น คนก็ยังไม่มีความสุข กลับยิ่ง
เครียด แล้วลงท้ายก็ฆ่าตัวตายกันมากขึ้น
มากกว่าในประเทศที่กำลังพัฒนาเสียอีก
ดังนั้น การที่พระศาสนาเข้าใกล้
รัฐมากขึ้น ก็อาจสร้างโอกาสให้ผู้ใช้
อำนาจรัฐและผู้คนในปกครองของรัฐได้

ศึกษา เล่าเรียนฝึกฝนอบรม ปฏิบัติซัด
เกล้าตนเอง จนพบทางแห่งความสุขที่
แท้จริงมากขึ้น

จุดสำคัญตรงนี้ก็อยู่ที่ภูมิธรรม
ภูมิปัญญาทั้งความรู้ด้านปริยัติ-วิชาการ
ปัจจุบันและความลึกซึ้งด้านจิตภาวนา
ว่าจะหนักแน่นเพียงไร ถ้านักแน่นได้
มาตรฐานแล้ว อำนาจรัฐก็ไม่อาจจะ
ครอบงำทำลายท่านได้เลย ดังที่ท่าน
เปรียบเทียบกับใบบัว แม้จะเกิดในน้ำ
และอยู่ในน้ำ แต่น้ำก็ไม่อาจแทรกซึม
เข้าไปได้เลย ตรงกันข้าม ถ้าผู้นำรัฐมี
สัมมาปัญญาแล้ว ก็จะต้องเพิ่มความ
เลื่อมใสศรัทธาในพระเถรานุเถระ ผู้มี
ศีลาจารวัตรดีงามมากขึ้น

(อ่านตอนจบฉบับหน้า)

ปัญญาจักขุ

ใบสมัครสมาชิกสมาชิกนิตยสารปัญญาจักขุ รายสองเดือน ของมหาวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

ชื่อ นาย/นามสกุล.....

ที่ติดต่อทางไปรษณีย์

..... รหัสไปรษณีย์..... โทรศัพท์

ประสงค์สมัครเป็นสมาชิกนิตยสารปัญญาจักขุเป็นเวลา ... ปี (ค่าสมาชิก ๑ ปี ๖ ฉบับ ๑๒๐ บาท รวมค่าส่ง) ได้แนบ
ธนาคณ์/ตั๋วแลกเงิน จำนวน . . . บาท สั่งจ่าย ปท.บางลำภู ในนามผู้จัดการ นายจ่านอง คันทิก สำนักงานกองวิชาการ
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ถนนพระสุเมรุ เขตพระนคร กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

โทร ๐๒ ๒๕๒๒ ๕๓๐๒, ๐๒ ๒๕๑ ๖๔๒๗, ๐๒ ๒๕๒ ๕๑๐๕ โทรสาร ๐๒ ๒๕๑ ๐๒๕๔

ศิริ พุทธศุภร์

แปลจากเรื่อง Buddhism, Science and Atheism

เขียนโดย ดร. ดักลาส เอ็ม. เบิร์นส์

พสส. จัดพิมพ์เผยแพร่ พ.ศ. ๒๕๒๕

ความเกี่ยวข้องระหว่าง พระพุทธรศาสนา กับวิทยาศาสตร์และอเทวนิยม

(ต่อจากฉบับที่ ๒๒)

ท ากจะแบ่งศาสนาออกเป็นประเภทสุดโต่ง ๒ ประเภท คือ เทวนิยม และอเทวนิยม พุทธศาสนาในสมัยดั้งเดิมก็เป็นฝ่ายอเทวนิยมอย่างแท้จริง ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆษาจารย์ได้อ้างคำร้อยกรองในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นรูปคาถา มีเนื้อความดังต่อไปนี้

“พระเจ้า หรือพระพรหม หาได้
ชื่อว่าเป็นผู้สร้างสังสารวัฏฏ์ไม่

ปรากฏการณ์ (คือธรรม) ย่อม
เป็นไปตามเหตุของมันเอง”

คำพูดดังกล่าวนั้นแม้อาจจะไม่
ใช่พุทธวจนะโดยตรง ก็ยังเป็นเครื่อง

แสดงแนวทางแห่งความเห็นของพุทธศาสนาได้อย่างหนึ่ง แนวความคิดนี้ก็คือ สากลจักรวาลนี้ดำรงอยู่ได้เพราะกฎแห่งเหตุและผลอันมิใช่มีตัวตนเป็นบุคคล (หรือบรมเทพ) ใดๆ ดังนั้นจึงไม่มีเทพพระเจ้าใดๆ ที่จะเข้าแทรกแซงในเหตุการณ์ต่างๆ ธรรมชาติเป็นสภาวะที่ไม่มีความลำเอียงใดๆ ทั้งสิ้น ดังนั้นการสรรเสริญเพื่อให้ได้ผลหรือพรตามที่ขอ นั้น จึงเป็นไปไม่ได้ ในเทววิชชสูตรแห่งที่หมื่นกัณย พระพุทธองค์ตรัสว่า

“อีกอย่างหนึ่ง วาเสฏฐะ หากเมื่อน้ำจिरรวดีนี้จะพึงเต็มเปี่ยมฝั่งอยู่ บุรุษผู้มึนก็จรรุขทางฝั่งโน้น, เดินทางไปสู่ฝั่งโน้น, มาเพื่อต้องการจะข้ามไปบุรุษนั้น ยืนอยู่ที่ฝั่งนี้อ่อนหวอนฝั่งโน้น กล่าวว่

“ดูก่อนฝั่งนั้น จงมาที่นี่เถิด จงข้ามมาทางนี้เถิด” ดังนี้ ดูก่อนวาเสฏฐะ ท่านจะพึงคิดอย่างไร ฝั่งโน้นเป็นของแม่น้ำจिरรวดีจะพึงข้ามมาสู่ฝั่งนี้เพราะเหตุการณ์ที่บุรุษนั้นวิงวอน, อ่อนหวอน, คิดหวัง, และสรรเสริญอยู่ละหรือ”

“เป็นไปไม่ได้เลยพระเจ้าข้า”
วาเสฏฐะทูลตอบ

“ในทำนองเดียวกันนี้เอง, วาเสฏฐะ, พวกพราหมณ์ที่ทรงไตรเพท เว้นประเพณีปฏิบัติคุณธรรมที่จะทำให้บุคคลเป็นพราหมณ์เสียแล้วและประเพณีข้อปฏิบัติที่ทำได้ทำให้บุคคลเป็นพราหมณ์อย่างแท้จริงไม่ ได้กล่าวว่ ดังนี้แล้วว่า “เราขออ่อนหวอนพระอินทร์, เราขออ่อนหวอนพระโสณ, เราขออ่อน

วอนพระปราชิตี, เราขออ้อนวอนพระพรหม, เราขออ้อนวอนพระมหิตี, เราขออ้อนวอนพระยม” ดังนี้ว่าเสฏฐะ, การที่พวกพราหมณ์เหล่านั้นหลังจากการแตกทำลายแห่งกายแล้วจะพึงเข้าถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพวกพราหมณ์นั้น มีใช้เป็นฐานะที่จะพึงมีได้เป็นได้เลย

“ดูก่อนวาเสฏฐะ เธอจะพึงคิดอย่างไร (ในเรื่องดังต่อไปนี้) พวกพราหมณ์ผู้ทรงไตรเพทผู้สามารถเห็นดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ได้ ในทำนองเดียวกันกับที่ชนทั้งหลายเหล่านั้นเห็นอยู่เหมือนกัน พราหมณ์เหล่านี้ อ้อนวอน, สรรเสริญ, บูชาดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์นั้น, พนมมือหันไปรอบๆ ตามทิศทางที่ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ขึ้นและตกอยู่พราหมณ์เหล่านั้นจะพึงสามารถชี้หนทางอันเป็นข้อปฏิบัติ ให้ถึงดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และตกอยู่พราหมณ์เหล่านั้นจะพึงสามารถชี้หนทางอันเป็นข้อปฏิบัติ ให้ถึงดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์และตกอยู่พราหมณ์เหล่านั้นจะพึงสามารถชี้หนทางอันเป็นข้อปฏิบัติ ให้ถึงความอันหนึ่งอันเดียวกับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ได้ใหม่ ในเมื่อหากพราหมณ์เหล่านั้นกล่าวอยู่ว่า “นี่คือหนทางตรง นี่คือข้อปฏิบัติสายตรงอันนำไปสู่ความหลุดพ้น และสามารถนำบุคคลผู้ซึ่งเมื่อปฏิบัติตามแล้ว ย่อมเข้าถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์นี้”

“เป็นไปไม่ได้เลยพระเจ้าข้า”

“ดังนั้นแหละวาเสฏฐะ เธอได้กล่าวแล้วว่าพราหมณ์เหล่านั้นไม่สามารถจะชี้หนทางข้อปฏิบัติอันเป็นเครื่องนำให้บุคคล เข้าถึงความอันหนึ่งอันเดียวกับกับสิ่งที่เขาได้เห็นและ

เธอได้กล่าวแล้วว่า พราหมณ์เหล่านี้ก็ดี กล่าวของเขาก็ดี หรือบรรพบุรุษของเขาย้อนหลังไปถึง ๗ ชั่วคนก็ดี ไม่มีใครได้เห็นพระพรหมเลย และเธอยังได้กล่าวอีกว่าฤๅษีในสมัยก่อนผู้ซึ่งมีวาจาอันเขานับถืออย่างสูงนั้นไม่ได้อ้างว่าได้รู้หรือได้เห็นพระพรหมอยู่ที่ไหน, มาจากไหน, และไปไหน, แม้อย่างนั้นพราหมณ์ผู้ทรงไตรเพทเหล่านั้นก็กล่าวอ้างว่าเขาสามารถชี้หนทางอันนำไปสู่การอยู่ร่วมกันกับพระพรหม ซึ่งเขาไม่เคยรู้จักหรือได้เคยเห็นเลย ทั้งนี้เธอจะพึงคิดอย่างไร, วาเสฏฐะ, เมื่อเป็นเช่นนั้นการกล่าวอ้างของพวกพราหมณ์เหล่านั้น แม้จะเป็นผู้ทรงไตรเพท อย่างไรก็ตาม ก็ย่อมเป็นการกล่าวอย่างโง่ๆ ทาสาระมิได้เท่านี้เอง

ความซื่อและความทุกข์

การที่ทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์จะมีความเที่ยงตรงแน่นอนเพียงใด หรือว่าทัศนะอันเกี่ยวกับกฎเกณฑ์แห่งสากลจักรวาลอย่างไรที่จะถูกต้องใช้ได้ นั้น ไม่ใช่จุดประสงค์อันเป็นข้อใหญ่ใจความของพระพุทธศาสนา เรื่องที่จะเป็นหลักใหญ่สำคัญที่สุดก็คือเรื่องความทุกข์ทั้งกายและใจ ซึ่งในเรื่องนี้ พระพุทธองค์ได้ตรัสเกี่ยวกับเรื่องพระเจ้าไว้อย่างน่าฟัง

ในคัมภีร์ Saṃhita ๕๔ - ๖ - ๗ มีข้อความอ้างถึงว่าพระยะโฮวา ได้กล่าวว่า “ไม่มีผู้อื่นใดนอกจากเรา เราเป็นผู้เป็นใหญ่แต่เพียงผู้เดียว เราสร้างแสงสว่าง สร้างความมืด สร้างสันติ และสร้างความซื่อขึ้นมา เราเป็นผู้ใหญ่ซึ่ง

ทำสิ่งนี้ทั้งหมด”

เกี่ยวกับเรื่องนี้พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้คล้ายๆกันจะเป็นการตอบโต้กันว่า

“บุคคลผู้มีตาก็จะสามารถเห็นภาพอันชวนสลดใจได้ ทำไมหนอพระพรหมจึงไม่บันดาลให้สัตว์ทั้งปวงมีใจเป็นกุศล หากพระพรหมมีอำนาจไม่มีขอบเขตจำกัด สามารถจะห้ามกันสิ่งชั่วร้ายต่างๆ ได้แล้ว เหตุใดพระองค์จึงไม่ยื่นมือออกช่วยเหลือสัตว์ทั้งหลายให้พ้นทุกข์ เหตุใดสัตว์ทั้งปวงจึงต้องถูกกำหนดให้ได้รับทุกข์เช่นนี้ เหตุใดพระองค์จึงไม่ประทานความสุขให้แก่สัตว์ทั้งปวง เหตุใดการคดโกง การโกหก และความหลง จึงยังมีอยู่ เหตุใดความเท็จจึงเป็นฝ่ายชนะความจริงและความยุติธรรม เราถือว่าพระพรหมของท่านเป็นผู้ที่ไร้ความยุติธรรมอย่างยิ่ง ท่านทรงสร้างโลกขึ้นมาเพื่อให้บาปและความชั่วทั้งหลายอาศัยอยู่

ชาวคริสต์มักกล่าวว่า มนุษย์เป็นผู้สร้างความชั่วขึ้นเองหาใช่พระเจ้าทรงสร้างขึ้นมา แต่อันที่จริงมนุษย์ก็ไม่ได้ทำให้น้ำท่วม ฝนแล้งซึ่งทำให้มีผู้เสียชีวิตนับเป็นจำนวนล้านๆ มนุษย์ไม่ได้สร้างตัวตืด, ไข้จับสั่น, ไข้เหลือง, วัณโรค, โรคเรื้อน, ฝีดาษ, ไข้หวัดใหญ่, ไอกกรณ, และเชื้อโรคอย่างอื่นอีกมากมาย ซึ่งได้รุดรอนพลังงานสุขภาพ และทำลายชีวิตของมนุษย์ผู้ไม่มีความผิด ซึ่งส่วนมากเป็นเด็กไปนับเป็นจำนวนพันล้านคนอินทรียีสสารเหล่านี้ถูกสร้างขึ้นมาจากเหตุใด?

(อ่านต่อฉบับหน้า)

จารึกธรรม ย่านอินเดีย (๓๙)

พระศรีมหาโพธิ์ พุทธคยา

อนุสรณ์พุทธสถานพระมหาเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ ที่พุทธคยา เป็นสัญลักษณ์ เครื่องบ่งบอกถึงความ เป็นอิสระเสรี ปลดเปลื้องเครื่องพันธนาการแห่งโลกียธรรมทั้งปวง ปลดชนวนแห่งตัณหา กดปุ่มประทีปแห่งปัญญาให้ชาวโลกมองเห็นสังขารของโลก และชีวิตเป็นเหตุแห่งสันติภาพในโลก และที่สำคัญคือ อนุสาวรีย์พุทธคยาแห่งนี้ต้องการจะสื่อให้ชาวโลกทราบว่า คำสอนทั้งหมดทั้ง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ เกิดขึ้นตรงนี้และตรงจุดนี้เอง คำว่าพระพุทเจ้าและพระพุทศาสนา ได้ถูกเปิดเผยต่อชาวโลกตั้งแต่บัดนั้น จนถึงบัดนี้

คราวที่แล้วได้นำท่านผู้อ่านไปไหว้พระสวดมนต์ นั่งสมาธิ-ภาวนาบริเวณโคนต้นพระศรีมหาโพธิ์เป็นที่อ้อมอกอ้อมใจกันแล้วพอสมควร วันนี้ใคร

พาท่านไปจารึกธรรมเพื่อทัศนศึกษา บริเวณโดยรอบ ซึ่งมีหลายสิ่งหลายอย่างให้ศึกษา เรามาเริ่มกันที่พระมหาเจดีย์

พระเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ หรือเจดีย์พุทธคยา

เป็นอนุสรณ์สถานการตรัสรู้ อริยสัจ ๔ ของพระพุทธเจ้าผู้เป็น ศาสดาเอกของโลก ประดิษฐานอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของต้นโพธิ์ มีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมเรียวยาวจากฐานขึ้นไปถึง ยอดคล้ายกับรูปทรงกรวย จากฐานถึง ยอดสูง ๑๗๐ ฟุต วัดรอบฐานได้ ๑๒๑ .๒๕ เมตร สร้างเป็น ๒ ชั้น ชั้นล่างเป็นที่ประดิษฐานพระประธานพระพุทธรูปปางมารวิชัยหน้าตักกว้าง ๑๔๗ เมตร สูง ๑.๖๔ เมตร เมื่อขึ้นไปชั้นบน รอบฐานชั้นที่ ๒ สามารถเดินได้โดยรอบ

องค์พระมหาเจดีย์ ทั้งสี่ทิศมีเจดีย์น้อย ประดิษฐานอยู่ และมีรูปทรงและศิลปะแบบเดียวกับพระมหาเจดีย์ทุกประการ จุดศูนย์กลางของพระมหาเจดีย์มีห้องโถงสำหรับปฏิบัติธรรมภายในห้องมี พระพุทธรูปยืนปางประทานพรแกะสลักด้วยหินดำ

สำหรับศิลปะด้านนอก ของเจดีย์มองดูสวยงามมากเพราะมีพระพุทธรูป และรูปพระโพธิสัตว์ปางต่างๆ แกะสลักจากหินดำเป็นจำนวนมาก ประดิษฐานอยู่โดยรอบ

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ พระเจ้าอโศกมหาราชพร้อมด้วยข้าราชการ บุษยาพุทธสถานอันเป็นที่พระพุทเจ้าตรัสรู้ อริยสัจธรรมตรงจุดนี้สันนิษฐานกันว่า พระเจ้าอโศกมหาราชทรงสร้างวิหารเจดีย์ขึ้นเพื่อเป็นพุทธานุสรณ์

ลุถึงปี พ.ศ. ๖๙๔ พระเจ้าหวิซกะ กษัตริย์แห่งแคว้นมคธ ได้ทรงสร้าง พระมหาเจดีย์ล้อมวิหารเจดีย์เก่าไว้ เมื่อ พ.ศ. ๘๗๓ กษัตริย์ของศรีลังกา พระนามว่า เมฆวรรมา ได้ส่งสมณทูตมา ๒ รูปคือ มหานาม กับ อุปเสน เพื่อ ขออนุญาตสร้างสังฆารามขึ้นที่พุทธคยา ซึ่งสันนิษฐานว่าตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของวิหารมหาโพธิ์ ยังมีซาก เหลือให้เห็นอยู่ในปัจจุบัน และสังฆารามหลังนี้ก็เป็นหนึ่งในสามหลังที่หลวง จินฟาเทียนอ้างไว้ในจดหมายเหตุ

เมื่อปี พ.ศ. ๙๔๒-๙๕๗ หลวง จินฟาเทียน ได้เดินทางจาริกแสวงบุญ มายังพุทธคยา ท่านได้บันทึกไว้ว่า ได้ เห็นสังฆาราม ๓ หลัง มีพระสงฆ์ปฏิบัติ พระวินัยอย่างเคร่งครัดและได้เห็นพระ พุทธปฏิมากรประดิษฐานอยู่ในพระ วิหารด้วยแต่มีได้บอกรายละเอียดไว้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๒๐๗ (เรื่อง ตัวเลข พ.ศ. ยังคลาดเคลื่อนกันอยู่บ้าง ยังต้องพิสูจน์ต่อไป) หลวงจินพระถึง ชัมฝั่ง (สมณเทียนจิง) ได้เดินทางมาที่ พุทธคยาและได้บันทึกไว้ว่า ทางทิศ ตะวันออกมีวิหารหลังหนึ่งและบันทึกว่า วิหารนี้ได้สร้างขึ้นตรงวิหารหลังเดิมที่ พระเจ้าอโศกสร้างไว้สูงประมาณ ๑๖๐ -๑๗๐ ฟุต เมื่อได้พิจารณาจากบันทึกนี้ อย่างรอบคอบแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งความ สูงและขนาดตรงกันกับพระมหาเจดีย์ ศรีมหาโพธิ์ที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๔๙๑ (ค.ศ. ๙๔๘) อมรเทวพราหมณ์ บุโรหิต ของพระเจ้าวิกรมมาติศแห่งเมืองมัลวา ได้ออกแบบวิหารมหาโพธิ์เสียใหม่ โดย

นำเอาความคิดเทวาลัยของศาสนา พราหมณ์เข้ามาผสมกับศาสนาพุทธ เป็นศิลปะผสมผสานหรือศิลปะ ประยุกต์ คือ ยอดเป็นสถูป ตอนกลาง เป็นปราสาท ตอนล่างเป็นวิหาร อย่างที่ เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ ก็คือต้องการแสดงให้เห็นว่าพุทธกับ พราหมณ์นั้นทั้ง ๒ ศาสนาต่างก็เป็น วัฒนธรรมอินเดียนั่นเอง

ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๖๒๒ (ค.ศ. ๑๐๗๙) ภิกษุธรรมรักขิต เป็นหัวหน้า ดำเนินการซ่อมแซม ได้รับการสนับสนุนทุนทรัพย์จาก พระราชาโคกวัลล์ และราชาปุโรหิตตมสิงห์ แต่ต้องยุติลง เพราะถูกเบียดเบียนจากศัตรูอย่างป่าเถื่อนในหลาย ๆ รูปแบบจะไม่กล่าวในที่นี้

ในปี พ.ศ. ๑๗๐๐ (ค.ศ. ๑๑๕๗) พุทธคยาก็ถูกกองทัพมุสลิม บุคเฆา ผลาญราบเรียบ และรกร้างว่างชาวพุทธ ไปอีกนานหลายศตวรรษ

ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๘๓๓ (ค.ศ. ๑๓๕๐) กษัตริย์พม่าพระนามว่า เตนป ยูตะซันตารามิงยี และพระสังฆราช พม่าพระนามว่า พระศรีธรรมราชคุณ เป็นประธานในการบูรณะพุทธคยาอีกครั้งหลังจากที่กลืนความเล็ดจางหายลง และถูกทอดทิ้งให้รกร้างเป็นป่าดงดิบ เป็นเวลานาน

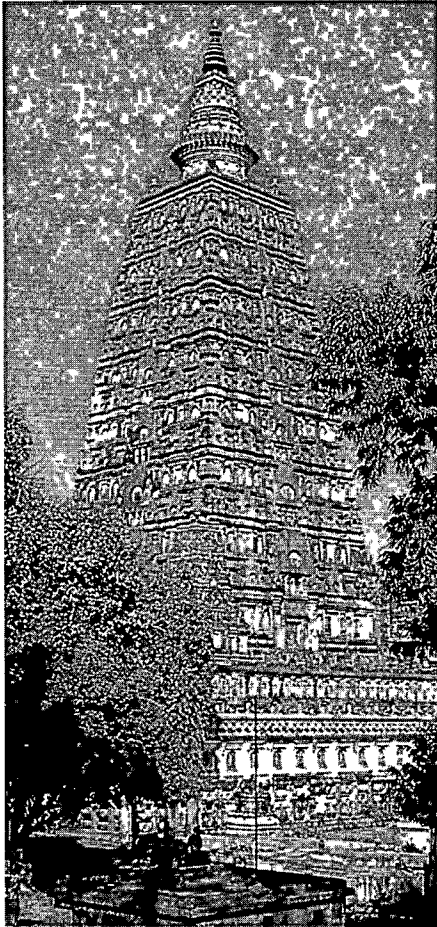
ความโหดร้ายและความป่าเถื่อน ของนักฆ่าแห่งลุ่มน้ำคงคา กล่าวได้ว่า ในช่วงนั้นชาวพุทธตั้งตัวไม่ติด ถูก เบียดเบียนจากทั้งสองทางคือ ทั้งอิสลามและพราหมณ์ เรียกว่าเหมือนผีซ้ำ ค้ำมพลอยเช่นเดียวกับมหาวิทยาลัย

นาลันทา พุทธศาสนาก็ค่อยๆ เสื่อมไปหมดไปจากแคว้นมคธและอินเดีย ตั้งแต่นั้น

ในปี พ.ศ. ๒๑๓๓ (ค.ศ. ๑๕๙๐) ในช่วงที่กองทัพมุสลิมยังไม่อาจควบคุมอินเดียได้อย่างเด็ดขาด ก็ต้องมีการปรับเปลี่ยนแนวทางยุทธศาสตร์และ ยุทธวิธีเสียใหม่เพื่อควบคุมมวลชน ถ้า กำจัดชาวพุทธได้ก็เป็นอันควบคุมอินเดีย ได้อย่างเบ็ดเสร็จ กลุ่มอื่น ๆ ที่เหลือเป็น ชนกลุ่มน้อยคงไม่มีปัญหาและเพื่อเป็นการเอาใจชนกลุ่มน้อยและเพื่อหวังผล ทางการเมืองในอนาคต ทหารผู้ปกครอง ทักษุสลิมเลยยกกรณีสงฆ์เป็นเครื่อง ปลอบใจมอบให้กับพวกพราหมณ์เจ้า ลัทธิ พุทธสถานก็เลยหลุดมือจากชาว พุทธไปอย่างเด็ดขาดตั้งแต่นั้นแล ตกไปอยู่ภายใต้การครอบครองของนัก บวชในศาสนาพราหมณ์ นิกายมหันต์ โดยไม่มีใครคัดค้านหรือทวงคืนเป็น เวลาหลายร้อยปี

ในปี พ.ศ. ๒๓๔๕ อังกฤษเริ่มมี บทบาทและอิทธิพลในอินเดียมากขึ้น ตามลำดับ โดยเริ่มเปิดทำเนียบรัฐบาล อังกฤษในอินเดียขึ้นโดยประกาศให้ กรุงกัลกัตตาเป็นเมืองหลวงครั้งแรก ในปี พ.ศ. ๒๓๙๗ จึงทำให้อิทธิพลของราช วงศ์โมกุล(อิสลาม)เริ่มอ่อนตัวลงเรื่อยๆ

ในปี พ.ศ. ๒๔๑๗ พระเจ้ามินดง แห่งพม่าได้ส่งสมณทูตมายังอินเดียเพื่อ ขออนุญาตรัฐบาลอังกฤษในการบูรณะ พุทธคยา หลังจากได้ดำเนินการบูรณะ ไปได้ช่วงหนึ่งรัฐบาลอังกฤษพิจารณา เห็นว่า ช่างที่ส่งมาซ่อมแซมไม่ได้มาตรฐานขาดหลักวิชาการทางศิลปกรรมใน

พุทธคยา

การดำเนินงาน จึงได้ส่งนายช่างศิลปกรรมเอก ๒ นายมาช่วยกำกับการดำเนินงานคือ **เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม** กับ **ดร.ราเชนทร ลาลมิตร** การบูรณะต้องหยุดลงกะทันหันเพราะอังกฤษกับพม่ามีปัญหากันคือ เกิดการรบกันเพราะช่วงนั้นสองนักล่าอาณานิคมคือ อังกฤษกับฝรั่งเศสกำลังมาแรงแย่งความเป็นใหญ่ในเอเชีย

รัฐบาลอังกฤษในอินเดียรับช่วงบูรณะพุทธคยาต่อไปโดยอนุมัติเงินประมาณสองแสนรูปี โดยมอบหมายให้ **เซอร์ อเล็กซานเดอร์ คันทิงแฮม** กับ

ดร.ราเชนทร ลาลมิตร เป็นผู้ควบคุมจนเสร็จสมบูรณ์ ทำให้พระเจดีย์ศรีมหาโพธิ์ มองดูเด่นตระหง่านเป็นศูนย์รวมศรัทธาของชาวพุทธทั่วโลก ดังที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้

ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๓๔ **ท่านอนาคาริกัมมปาละ** ชาวศรีลังกา ได้เดินทางมาบูชาพุทธสถาน หลังจากที่ท่านได้อ่านบทความของ **เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์** ผู้ประพันธ์หนังสือ ประทีปแห่งเอเชีย ผู้เลื่อมใสในพระพุทธรศาสนา ได้เขียนบทความวิพากษ์วิจารณ์ถึงความไม่เป็นธรรมที่พุทธคยาไปอยู่ใน การครอบครองของพวกมัมตันต์ซึ่งเป็นนักบวชนิกายหนึ่งในศาสนาฮินดู **เซอร์ เอ็ดวิน อาร์โนลด์** ได้เขียนบทความปลุกชาวพุทธให้ตื่นขึ้นเพื่อเรียกร้องทวงสิทธิคืนและยื่นหนังสือถึงรัฐบาลอังกฤษที่ปกครองอินเดียในสมัยนั้น แต่เรื่องก็เงียบหายไป เมื่อท่านอนาคาริกัมมปาละ เดินทางมานมัสการพุทธคยาเรียบร้อยแล้ว หลังจากนั้นการต่อสู้ทวงสิทธิก็เริ่มเข้มข้นขึ้นโดยลำดับ โดยได้เริ่มก่อตั้งสมาคมมหาโพธิ์ขึ้นเพื่อระดมทุนและส่งข่าวความเคลื่อนไหวแก่ชาวพุทธทั่วโลกในการฟื้นฟูสังเวชนียสถานทั้ง ๔ แห่ง และพุทธสถานที่สำคัญๆ ทั่วอินเดีย การดำเนินงานของสมาคมมหาโพธิ์เป็นที่น่าพอใจแม้กระทั่งปัจจุบันการต่อสู้เพื่อเรียกร้องพุทธคยากลับคืนให้ชาวพุทธดูแลก็เริ่มส่อแววว่าน่าจะเป็นไปได้ เมื่อนักปราชญ์และปัญญาชนและนักคิดอิสระผู้รักความเป็นธรรมของอินเดียหลายท่าน ออกมาเคลื่อนไหวให้ความเห็นที่ เป็น

ประโยชน์ต่อชาวพุทธ เช่นมหาตมคานธี ได้ให้ความเห็นว่า "วิหารพุทธคยานี้ควรเป็นของชาวพุทธโดยชอบธรรม ไม่มีอะไรต้องสงสัยอีกแล้ว ข้อยุ่งยากในปัญหากฎหมายควรยุติกันเสียที่ ทราบว่าได้ฆ่าสัตว์ทำพิธีกรรมกันในวิหารมหาโพธิ์ ถ้าชาวนี้นั้นเป็นจริง ย่อมเป็นการละเมิดต่อสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ย่อมเป็นการประทุษร้ายจิตใจชาวพุทธอย่างแน่นอน"

ท่านระพินทรนาถจากร ได้ให้ความเห็นว่า "บรรดาฮินดูที่มีลัทธิจะต่อตัวเองจะต้องยอมรับว่า สถานที่ที่พระพุทธเจ้าตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ จะตกอยู่ในความดูแลของศาสนาอื่นไม่ได้ ผู้ที่ศรัทธาในเสรีภาพและความยุติธรรมควรช่วยกันให้สถานที่อันสำคัญทางประวัติศาสตร์ตกเป็นของผู้นับถือพุทธศาสนาเถิด"

ในที่สุดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๓๒ ได้มีรัฐบัญญัติเกี่ยวกับวิหารพุทธคยา โดยได้ผ่านสภาทั้งสองของรัฐพิหารและได้ประกาศเป็นกฎหมาย โดยมีคณะกรรมการจัดการดูแลวิหารพุทธคยา ๙ คน ประกอบด้วย ผู้ว่าราชการจังหวัดคยาเป็นประธาน มีชาวพุทธเป็นกรรมการ ๔ ท่าน และชาวฮินดู ๔ ท่าน ให้เป็นผู้ดูแลโดยถูกต้องตามกฎหมาย จึงทำให้ความขัดแย้งสงบลงได้ในระดับหนึ่ง แม้จะไม่ได้ตามที่ต้องการทั้งหมด แต่ก็พอจะยอมรับกันได้

วิหารพุทธคยา จึงถูกควบคุมดูแลในรูปของคณะกรรมการ ตั้งแต่บัดนั้นจนถึงปัจจุบัน....ด้วยประการฉะนี้.

อาจารย์สุธีชัย ฝอยเขียวเจ้าพระยาธรรมราชทานปริญญาบัตรที่บัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาวิชาปรัชญา) มหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. ๒๕๒๕

พระพุทธรชินสีห์ (องค์หน้า) พระพุทธรูปสมัยสุโขทัยที่มีพุทธลักษณะงดงามยิ่ง และพระสุวรรณเขตหรือพระโต (องค์หลัง)
พระพุทธรูปโบราณ ศิลปะลพบุรี พระประธานในพระอุโบสถวัดบวรนิเวศวิหาร บางลำภู กรุงเทพฯ